

ЛЬВІВСЬКИЙ НАУКОВИЙ ФОРУМ

МАТЕРІАЛИ

ІХ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**КОНЦЕПТУАЛЬНІ ШЛЯХИ
РОЗВИТКУ НАУКИ ТА ОСВІТИ**

19-20 жовтня 2023 року

ЛЬВІВСЬКИЙ НАУКОВИЙ ФОРУМ

**МАТЕРІАЛИ
ІХ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

**КОНЦЕПТУАЛЬНІ ШЛЯХИ
РОЗВИТКУ НАУКИ ТА ОСВІТИ**

19-20 жовтня 2023 року

**Львів
2023**

УДК 005

ББК 94.3(0)

Концептуальні шляхи розвитку науки та освіти: матеріали IX Міжнародної науково-практичної конференції: м. Львів, 19-20 жовтня 2023 року. – Львів: Львівський науковий форум, 2023. – 107 с.

У даному збірнику представлені тези доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Концептуальні шляхи розвитку науки та освіти», організованої Львівським науковим форумом. Висвітлюються Концептуальні шляхи розвитку науки та освіти на сучасному етапі становлення, розглядаються сучасні наукові дискусії різних наукових напрямів.

Збірник призначений для студентів, здобувачів наукових ступенів, науковців та практиків.

Всі матеріали представлені в авторській редакції. За повноту та цілісність яких автори безпосередньо несуть відповідальність.

Львівський науковий форум, 2023

ЗМІСТ

ВІЙСЬКОВІ НАУКИ	5
<i>Тимофєєв В.П., Гогішвілі А.С., Горнініч О.О.</i> ОСОБЛИВОСТІ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ НАВЧАННЯ	5
ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ	9
<i>Кузик Ю.З.</i> ПОНЯТТЯ І КЛАСИФІКАЦІЯ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ	9
КУЛЬТУРОЛОГІЯ	14
<i>Бєсєда А.А.</i> ВІЗУАЛІЗАЦІЯ ГЕНДЕРНИХ РОЛЕЙ У СУЧАСНОМУ КІНО: КУЛЬТУРОЛОГІЯ ПРОБЛЕМИ	14
<i>Прокопенко О.В.</i> НАУКОВІ ПІДВАЛИНИ ЩОДО ГЕНЕЗИСУ НОВОЇ ЛЮДИНИ	17
НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА.....	19
<i>Ступак А.І.</i> ЛЕГАЛІЗАЦІЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ	19
<i>Тимофєєв В.П., Лябах Д.О.</i> НЕЗАКОННИЙ ОБІГ ЗБРОЇ	21
<i>Тимофєєв В.П., Попович О.О., Журба Н.В.</i> ПІДГОТОВКА ПРАЦІВНИКІВ МВС УКРАЇНИ ТА ІНШИХ ВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАНЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ З ВОГНЕВИМ АКЦЕНТОМ.	23
ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ	25
<i>Лісецька С.В.</i> ТИПИ УРОКІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ БУКВЕНОГО ПЕРІОДУ НАВЧАННЯ ГРАМОТИ.....	25
<i>Літвінчук С.Б.</i> ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНИХ ВИКЛИКІВ	27
<i>Язловицька О.В.</i> МЕТОД САМОСТІЙНОГО СПОСТЕРЕЖЕННЯ У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....	30
ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ	32
<i>Азарков О.А., Байдуж Є.О.</i> ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ПЕРЕЖИВАННЯ САМОТНОСТІ В ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ	32
<i>Базиль Т.С.</i> МОТИВАЦІЙНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВОЛОНТЕРІВ МЕДИЧНОЇ ГАЛУЗІ	35
<i>Марчук С.В.</i> ОСОБЛИВОСТІ СТРУКТУРИ ТА РІВНІ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДОСЛІДЖУВАНИХ ОСІБ ЮНАЦЬКОГО ВІКУ	39
ТЕХНІЧНІ НАУКИ.....	45
<i>Гриценко А.М.</i> ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ.....	45

Озерчук І.М. ВИКЛИКИ ЛОКАЛІЗАЦІЇ В ОБМЕЖЕНИХ РЕСУРСАХ НОСИМИХ ПРИСТРОЇВ.....	47
Цяпа С.М. ІНТЕЛЕКТУАЛЬНІ КАМЕРИ ЯК ОСНОВНА КОМПОНЕНТА ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА	50
ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНІ НАУКИ.....	54
Філер З.Ю., Чуйков А.С. ЧИСЕЛЬНІ МЕТОДИ ВИВЧЕННЯ КОЛИВАНЬ.....	54
ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ	63
Антошина К., Ващило О. ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗМІВ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ.....	63
Короленко Н.В. НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОРСЬКОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ	65
Подрез Ю.В. МЕДІАТЕКСТИ ВОЄННОГО ЧАСУ: ФУНКЦІОНАЛЬНІ ТА ЛЕКСИКО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ	68
Шкурко К.А. БІНАРНІ КОНЦЕПТИ "SECURITY" (БЕЗПЕКА) ТА "INSECURITY" (НЕБЕЗПЕКА) В ЛІНГВОКОГНІТИВНОМУ АСПЕКТІ.....	71
ЮРИДИЧНІ НАУКИ.....	73
Tkachenko D. PRE-TRIAL INVESTIGATION UNDER MARTIAL LAW	73
Бойчук О.П., Крисюк Ю.П. ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ДОКТРИНИ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА.....	75
Гриб Б.В. ВЗАЄМОДІЯ З ІНШИМИ ЛЮДЬМИ ПРИ ВИКОРИСТАННІ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ: ПРАВИЛА ПОВЕДІНКИ ТА КОМУНІКАЦІЇ.....	79
Загребельна С. ПРОБЛЕМИ УЧАСТІ ДИТИНИ В СІМЕЙНІЙ МЕДІАЦІЇ.....	82
Костюк Л.В., Саско О.І. ОКРЕМІ ПИТАННЯ ДОКАЗУВАННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ.....	85
Мацюк А.Ю., Крисюк Ю.П. КОНСТИТУЦІЙНА СКАРГА ЯК РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА	87
Меркулов С.О. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ДОСТУПУ ДО ПРОФЕСІЇ ПРИВАТНОГО ВИКОНАВЦЯ ТА ПРИЗНАЧЕННЯ НА ПОСАДУ ДЕРЖАВНОГО ВИКОНАВЦЯ	91
Пахолік Х. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРСЬКОГО ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ	97
Савченко М.В. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОГО ПОРЯДКУ ТА БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ.....	99
Соломина В. ПОСТРІЛ ВГОРУ: ПОТРЕБА АБО МОЖЛИВІСТЬ У РОБОТІ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ.....	101
Тимофєєв В.П., Коломиєць Д.А. ВАЖЛИВІСТЬ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ НАВИЧОК ЗІ СТРІЛЬБИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	104
Форманюк А.В. МІЖНАРОДНИЙ ВИМІР ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА	106

ВІЙСЬКОВІ НАУКИ

Тимофєєв Володимир Павлович,
старший викладач кафедри Вогневої підготовки,
Гогішвілі Анна Сергіївна,
курсант 3-го курсу факультету підготовки
фахівців для підрозділів кримінальної поліції,
Горнініч Олексій Олександрович,
курсант 3-го курсу факультету підготовки
фахівців для підрозділів кримінальної поліції.

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ.

ОСОБЛИВОСТІ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ НАВЧАННЯ

Слід зауважити, що табельна зброя, у виконанні професіонала, не лише символ влади, але й дієвий інструмент у протистоянні з кримінальними організаціями. Тому навчання стрільби з пістолета є ключовою частиною професійної підготовки поліцейських вже на початкових стадіях. В даному контексті важливо зосередити увагу на двох сценаріях використання табельної зброї в службовій діяльності: стрільба на відстані до 25 м, що вимагає високої майстерності, знання тактико-технічних характеристик зброї, і стрільба в умовах ближчого контакту з злочинцем на відстані 3–10 м, де потрібна швидка реакція, володіння технікою швидкої стрільби і тактичними прийомами відступу від лінії вогню [1, с. 215].

Оскільки вогнева підготовка є ключовим компонентом професійної підготовки поліцейських, вона націлена на розвиток навичок управління вогнепальною зброєю та навчання поліцейських діяти в умовах, пов'язаних з ефективним і законним застосуванням зброї. Майстерність в оволодінні вогнепальною зброєю не лише допомагає поліцейським ефективно виконувати свої обов'язки, але й може бути вирішальною в екстремальних ситуаціях для збереження свого та чужих життів від злочинних нападів.

В рамках досліджуваного питання, важливо враховувати, що правила та вимоги щодо даної сфери встановлені у наказі МВС України № 50 від 26 січня 2016 року, який затверджує Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України. Цей документ регламентує процедуру планування, проведення та контролю над заняттями, а також оцінку знань, навичок і умінь осіб різного рангу в Національній поліції України.

Згідно з пунктом 6 цього наказу, одним з видів службової підготовки є вогнева підготовка. Варто нагадати, що вогнева підготовка включає комплекс заходів, спрямованих на оволодіння поліцейськими основами стрільби з вогнепальною зброєю, правильним і законним її використанням, а також вдосконаленням навичок безпечного поводження з нею, швидкої та точної стрільби в умовах, коли цілі рухаються чи перебувають у різних положеннях, включаючи рух[2].

Як було відзначено неодноразово, рівень компетентності поліцейських у користуванні вогнепальною зброєю та їх розуміння нормативної бази, що регулює використання цієї зброї, мають важливе значення для їх особистої безпеки та підтримання громадського порядку в нашій країні.

Навчання різним аспектам стрільби з вогнепальної зброї передбачає два етапи: початковий і етап вдосконалення. Перехід від першого етапу до другого стає можливим лише у випадку, коли поліцейські, які проходять навчання стрільбі, досягли значного прогресу у вивченні основ попереднього етапу.

Початковий етап відрізняється тим, що під час виконання підготовчих вправ поліцейські формують базові навички в майстерності стрільби. Тим часом деякі стрільці можуть стикатися з психологічними перешкодами, які впливають на правильність їх дій, такі як очікування пострілу, страх перед бойовою зброєю, звук пострілу та віддача зброї після пострілу. Важливо зауважити, що перехід на наступний етап навчання не має бути здійснений, доки особа, яка навчається володінню та використанню вогнепальної зброї, не виявить стійкого покращення результатів під час виконання підготовчих вправ і не набуде впевненості в собі та правильності своїх дій зі зброєю. В іншому випадку, перехід на наступний етап може призвести до закріплення помилок, що були вчинені на початковому етапі.

В сучасних стандартах, існують конкретні ознаки, що підтверджують, що навички стрілка розвинулися настільки, щоб переходити до стадії вдосконалення. До цих ознак відносяться: здатність відзначати і виправляти власні помилки, аналізувати власну стрільбу та дії інших стрільців, керувати собою в обмеженому часі, вміння стріляти в змагальних умовах та швидко адаптуватися до стрільби з різних видів зброї. Всі ці ознаки свідчать про основні якості стрілка, такі як надійність, стабільність, рухливість і розвиненість рухових навичок, які стали автоматичними.

Практика в поліції показує, що у більшості випадків зброя використовується під час руху або внаслідок різних рухів стрілка, таких як біг, стрибки, перекати або падіння. Відповідно до раніше набутих навичок чітких та точних дій стрілка підключаються рухи тіла, які можуть бути більш простими, але значно більшими за кількістю і амплітудою. Виклик полягає в тому, що рухова система стрілка повинна швидко переключатися з одного виду роботи на інший, щоб досягти успіху. Це ставить особливі вимоги до змін у рухах поліцейських, які використовують вогнепальну зброю.

Тому, важливо розвивати та автоматизувати механізми перемикання рухової системи стрілка для досягнення успішної стрільби у русі. Іншими словами, стрілець повинен навчитися виконувати постріл, розчленовуючи його на окремі складові частини, що дозволить йому ефективно виконувати професійну стрільбу під час руху.

Здійснення цього навичу включає відкладення образів рухових дій у свідомості стрілка. Після вдосконалення рухів вважається, що сформовані образи входять до підсвідомості особи і представлені як окремі компоненти або як єдиний координативний дія [3,с.334].

В цей час, коли рухові навички стають автоматичними, важливо наголосити на тому, що інструкторам та поліцейським на початковому етапі навчання слід враховувати наступне, щоб успішно розвивати вищенаведену навичку.

По-перше, стрілку не варто поспішати під час відпрацювання пострілу під час руху або після переміщення. Поліцейський, який навчається стрільби з вогнепальної зброї, повинен уважно спостерігати за інструктором та намагатися самостійно розібрати, як складається ця дія та які елементи є важливими для її успішного виконання. Важливо, щоб поліцейський уявив, як він самостійно виконуватиме кожен етап переміщення.

По-друге, на початкових заняттях поліцейським не слід намагатися виконувати вправи зі стрільби надто швидко. Це може призвести до закріплення неправильних методів виконання, оскільки швидке виконання вправи без належного рівня навичок та досвіду може призвести до компенсації якості виконання [4, с. 10]. Якщо поліцейський спробує стріляти надто швидко, це може не забезпечити належного рівня надійності та результативності в реальній бойовій ситуації.

По-третє, під час виконання вправи поліцейському не потрібно чекати, поки переміщення завершиться повністю, і лише потім відпалювати постріл. Замість цього, постріл слід виконувати в процесі руху так, щоб на момент зупинки тіла залишалося лише завершити вижимання спускового механізму. Тут важливо відмітити, що немає потреби в абсолютному зупиненні, оскільки у випадку стрільби під час руху закінчення відпрацювання спуску відбувається лише після того, як стрілець повністю завершить переміщення після пострілу. Тобто цю дію можна описати як "рух - постріл - рух". Деякі дослідники пояснюють це специфікою стрільби, де будь-який рухомий об'єкт на мить є зручною мішенню для ураження. Тому важливо навчитися виконувати цей вид стрільби з належним рівнем автоматизму і вдосконаленням різних методів відходу від можливого зустрічного вогню [4, с. 13-14].

Щодо рекомендацій для інструкторів, важливо наголосити, що не слід навчати поліцейських одразу декільком складним стрілецьким вправам. Поступове навчання конкретній складній стрілецькій вправі допоможе поліцейським, які навчаються вогневій підготовці, краще розуміти важливі аспекти виконання вправ під час руху.

Звертаючись до інструкторів, важливо звертати увагу на динаміку виконання поліцейськими складних вправ з переміщенням та враховувати інтервали, необхідні для виконання окремих елементів та всієї вправи як єдиної дії.

Одночасно, важливим аспектом є постійне розширення процесу навчання за допомогою нових видів складних стрілецьких вправ та прикладів із практики досвідчених поліцейських-професіоналів. Пояснювати, які аспекти призвели до успіху або невдачі, підкреслювати значення тренування, сприяючи формуванню у стрільців впевненості у собі [4, с. 15].

У висновку, надані рекомендації у цій науковій роботі не є вичерпними. З урахуванням навчальної програми, тематичних планів та індивідуальних особливостей поліцейських, які навчаються вогневій підготовці, ці рекомендації можуть бути адаптовані. Важливо, щоб поліцейський був психологічно готовий використовувати вогнепальну зброю проти злочинця та був переконаним у законності її застосування в таких ситуаціях. З метою формування у поліцейських професійних навичок використання вогнепальної зброї у будь-яких екстремальних ситуаціях, необхідно продовжувати акцентувати увагу та підвищувати рівень вогневої підготовки в органах та підрозділах Національної поліції України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

---

1. Чмиль М.А. Особенности психологической подготовки работников ОВД к стрельбе в экстремальных условиях. Право і безпека. 2004. Т. 3. № 2. С. 215–218.
2. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України : Наказ Міністерства внутрішніх справ України № 50 від 26 січня 2016 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16#n17>.
3. Солодков А.С., Сологуб Е.Б. Физиология человека. Общая. Спортивная. Возрастная : учебник. 8-е изд. Москва : Спорт, 2018. 620 с.
4. Лапутина Ю.А. Огневая подготовка сотрудников спецподразделений по борьбе с терроризмом: метод. пособие. Киев, 1997. 37 с.

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

Кузик Ю.З.,

Львівський національний університет імені Івана Франка

ПОНЯТТЯ І КЛАСИФІКАЦІЯ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ

У нових умовах господарювання підприємства потребують сучасної системи управління матеріальними ресурсами, зокрема виробничими запасами, для досягнення успішного розвитку та збільшення їхнього виробничого потенціалу. Важливо мати необхідну кількість товарно-матеріальних цінностей, які використовуються в процесі виробництва і впливають на собівартість продукції (робіт, послуг), що виробляється, і таким чином, впливають на результати господарської діяльності підприємства.

В економічній літературі зустрічаються різні тлумачення поняття Виробничих запасів.

Згідно з Міжнародним стандартом бухгалтерського обліку 2 «Запаси»: «запаси – це активи, які: утримуються для продажу у звичайному ході бізнесу; перебувають у процесі виробництва для такого продажу; існують у формі основних чи допоміжних матеріалів для споживання у виробничому процесі або при наданні послуг» [5].

З точки зору Т. А. Довгої, виробничі запаси – це матеріальні ресурси, що знаходяться на складах фірми, призначені для виробничого споживання, але ще не поступили у виробництво [1].

Н. Б. Кащена зазначає, що виробничі запаси – це вартість сировини, основних матеріалів, що становлять основу виготовленої продукції, придбаних напівфабрикатів і комплектуючих виробів, допоміжних речовин [2].

О. П. Ощепков вважає, що виробничі запаси – лише ті матеріальні цінності, які безпосередньо використовуються для виробництва продукції [3].

Л. В. Титенко вказує, що виробничі запаси – це частина матеріальних ресурсів підприємства, які представляють собою сукупність предметів праці, які знаходяться на підприємстві у вигляді сировини, матеріалів, купівельних напівфабрикатів та комплектуючих, палива, тари і тарних матеріалів, будівельних матеріалів, запасних частин та інших матеріалів, що складають матеріальну основу продукції підприємства, надають їй необхідних якостей, приймають участь у виробництві протягом одного виробничого циклу і повністю переносять свою вартість готової продукції [4].

Кожне з наведених визначень відображає певний підхід до розуміння виробничих запасів і може бути використане в різних контекстах. Однак, ми вважаємо, що визначення Л. В. Титенко є найбільш повним та широким, оскільки воно включає в себе різні види матеріальних цінностей, які використовуються в виробництві, а також вказує на їхню важливість у виробничому процесі та вплив на собівартість продукції.

Економічна класифікація виробничих запасів базується на їхньому значенні для процесу виробництва, оскільки матеріали, які використовуються у виробництві, відіграють різні ролі.

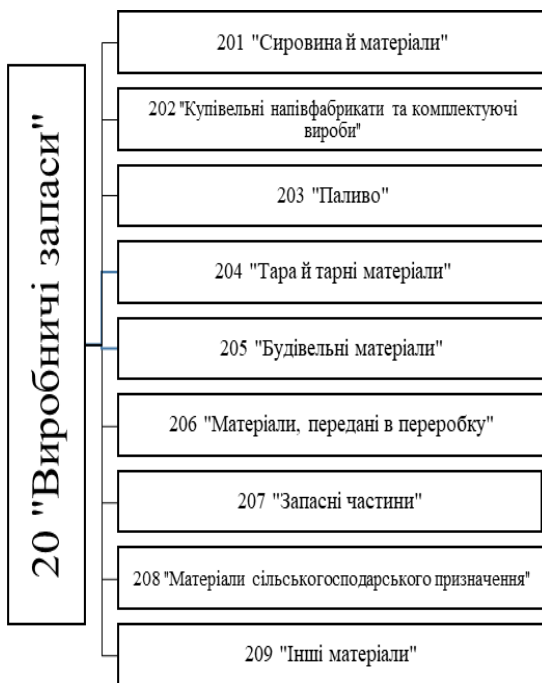
Одні з них формують головну речовину – основу майбутнього продукту, наприклад метали для виготовлення обладнання. Інші беруть участь у процесі виробництва, надаючи виробам відповідна характеристики або сприяють виробничому процесу (тарні матеріали). Першу групу запасів називають основними, а другу – допоміжними.

Рахунок 20 «Виробничі запаси» призначено для узагальнення інформації про наявність і рух належних підприємству запасів сировини і матеріалів, будівельних матеріалів, запасних частин, матеріалів сільськогосподарського призначення, палива, тари й тарних матеріалів, відходів основного виробництва [6].

Зауважимо, що у бухгалтерському обліку класифікація виробничих запасів доцільна за субрахунками (рис. 1.1).

На субрахунку 201 «Сировина й матеріали» відображаються:

- 1) наявність та рух сировини й матеріалів, які входять до складу продукції, що виготовляється, або є необхідними компонентами при її виготовленні;
- 2) облік основних матеріалів, що використовуються підрядними будівельними організаціями при здійсненні будівельно-монтажних, ремонтних робіт;
- 3) допоміжні матеріали, які використовуються при виготовленні продукції або для господарських потреб, технічних цілей та сприяння у виробничому процесі.

Рис.1.1. Класифікація виробничих запасів (складено автором)

На субрахунок 202 «Купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби» відображається наявність та рух покупних напівфабрикатів, готових комплектуючих виробів.

На субрахунку 203 «Паливо» обліковуються наявність та рух палива, оплачені талони на нафтопродукти і газ.

На субрахунку 204 «Тара й тарні матеріали» відображаються наявність та рух усіх видів тари, окрім тари, яка використовується як господарський інвентар.

На субрахунку 205 «Будівельні матеріали» відображають рух будівельних матеріалів, конструкцій і деталей, обладнання і комплектуючих виробів та інших цінностей, необхідних для виконання будівельно-монтажних робіт.

На субрахунку 206 «Матеріали, передані в переробку» обліковуються матеріали, передані в переробку на сторону та які надалі включаються до складу собівартості отриманих з них виробів.

На субрахунку 207 «Запасні частини» ведеться облік придбаних чи виготовлення запасних частин, готових деталей, вузлів, агрегатів, обіmnного фонду повнокомплектних машин, устаткування, двигунів.

На субрахунку 208 «Матеріали сільськогосподарського призначення» обліковуються мінеральні добрива, отрутохімікати для боротьби зі шкідниками й хворобами сільськогосподарський культур, біопрепарати, медикаменти, хімікати, що використовуються для боротьби з хворобами сільськогосподарських машин.

На субрахунку 209 «Інші матеріали» обліковуються бланки суворого обліку, відходи виробництва, невикористаний брак, матеріальні цінності, одержані від ліквідації основних засобів.

Отже, запаси є основою створення матеріальних благ і відтворення виробничого процесу. Виробничі запаси представляють собою матеріальні ресурси, які підприємство має на складі або в процесі виробництва і використовує під час виготовлення продукції або надання послуг. Ці ресурси є оборотними активами, оскільки вони періодично використовуються та поповнюються в процесі діяльності підприємства, і вони відіграють важливу роль у забезпеченні продуктивності та якості виробництва.

Виробничі запаси є невід'ємною складовою діяльності підприємств у більшості галузей економіки. Вони грають ключову роль у забезпеченні стабільності виробничого процесу, забезпеченні потреб споживачів і досягненні стратегічних цілей. Однак для ефективного управління виробничими запасами необхідне належне нормативно-правове регулювання.

Нормативно-правове забезпечення обліку виробничих запасів визначає порядок їхнього формування, обліку, зберігання та використання. Це важливий аспект функціонування підприємства, оскільки правильний облік виробничих запасів дозволяє зменшити ризики недостачі товарів на складі і підтримувати високий рівень обслуговування клієнтів (табл. 1.1)

Серед Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, облік виробничих запасів регулюється МСБО 2 «Запаси». Мета цього стандарту – визначити підхід до обліку запасів. Головним питанням обліку запасів, як зазначено в МСБО 2, є встановлення суми собівартості, яка повинна визнаватися як актив та переноситися на майбутні періоди аж до моменту визнання відповідних доходів. Цей стандарт містить рекомендації щодо розрахунку собівартості та подальшого визнання

Таблиця 1.1.

Характеристика нормативно-правових актів, що регулюють питання бухгалтерського обліку використання виробничих запасів

№ з/п	Нормативно-правові акти	Питання, що розкривається
1	Податковий кодекс України	Встановлює правила оподаткування податком на додану вартість під час придбання та реалізації виробничих запасів, регламентує процедуру оцінки виробничих запасів при їхньому вибутті, встановлює обмеження щодо включення вартості виробничих запасів до витрат при обчисленні бази оподаткування податком на прибуток
2	Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 «Запаси»	Встановлює правила визнання виробничих запасів; визначає вартість виробничих запасів, включаючи придбані та вироблені підприємством; відшкодування вартості виробничих запасів; оцінка виробничих запасів; перегляд та списання виробничих запасів
3	Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»	Встановлює правила для визнання виробничих запасів в бухгалтерському обліку; надає загальні вказівки щодо обліку виробничих запасів та їх відображення у фінансовій звітності; встановлює вимоги щодо розкриття інформації про виробничі запаси у фінансовій звітності
4	Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»	Методи оцінки виробничих запасів та як вони застосовуються; перегляд та списання вартості виробничих запасів; обставини, які можуть призвести до відшкодування вартості виробничих запасів
5	Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій	Визначає основні рахунки та субрахунки для систематизації інформації про виробничі запаси, а також регулює порядок їх використання при здійсненні операцій з ними
6	Зміни до Методичних рекомендацій по застосуванню регістрів бухгалтерського обліку	Забезпечує рекомендації щодо використання бухгалтерських регістрів з метою відображення та структурування інформації, пов'язаної з виробничими запасами
7	Інструкція «По інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків»	Визначає порядок проведення інвентаризації виробничих запасів та основні вимоги щодо оформлення результатів їх інвентаризації
8	Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів	Містить вказівки щодо правильного обліку та контролю за запасами

Складено автором за джерелами витрат, в тому числі будь-яке часткове списання до чистої реалізаційної вартості.

Щодо внутрішнього законодавства України, основним стандартом, який визначає методологічні принципи створення облікової інформації щодо запасів та її подання в фінансовій звітності, є НП(С)БО 9 «Запаси». Норми цього стандарту застосовуються до різних юридичних осіб, незалежно від форми власності, за винятком бюджетних установ та підприємств, які обов'язково складають фінансову звітність згідно з міжнародними стандартами фінансової звітності.

Важливим нормативно-правовим документом, який регулює бухгалтерський облік запасів у процесі інноваційної діяльності, є Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів. У цих рекомендаціях визначено: сферу застосування та обсяг регулювання бухгалтерського обліку запасів; класифікацію запасів для цілей бухгалтерського обліку; норми щодо визнання та оцінки запасів, які є аналогічними до положень НП(С)БО 9 «Запаси»; порядок документального оформлення операцій, пов'язаних з рухом запасів; методи обліку та контролю за наявністю та рухом запасів в місцях їх зберігання на виробництві; порядок організації та проведення аналітичного та синтетичного обліку запасів; особливості обліку тари. Ці Методичні рекомендації надають важливі вказівки для правильного обліку та контролю за запасами і сприяють відповідності бухгалтерського обліку вимогам законодавства.

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» визначає правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, зокрема щодо виробничих запасів, порядок оформлення первинних документів і реєстрів бухгалтерського обліку, обов'язки підприємств у проведенні інвентаризації, зокрема в частині відображення залишків виробничих запасів на дату складання балансу.

Отже, нормативно-правове забезпечення обліку виробничих запасів в Україні регулюється законодавством та положеннями бухгалтерського обліку. Це включає в себе методи оцінки виробничих запасів, вимоги до відображення витрат і списань, а також облік втрат. Важливо дотримуватись цих норм, щоб забезпечити точність та відповідність фінансової звітності законодавчим вимогам та стандартам бухгалтерського обліку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Довга Т. А. Роль та місце аналізу виробничих запасів в системі управління ресурсним потенціалом підприємства/Т. А. Довга – Молодий вчений.- №5(20). – 4.1.- 2015.- ст. 130-134.
2. Кашена Н. Б., Цуконова О. В. Удосконалення методики аналізу виробничих запасів підприємства/Н. Б. Кашена, О. В. Цуконова // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. – 2011ю – №2. – с. 128- 135.
3. Ощенко О. П. Визначення поняття «Виробничі запаси» в бухгалтерському обліку / О.П. Ощенко, Н.В. Максименко // Економіка харчової промисловості. – 2011. - №3. – с. 71-73.
4. Титенко Л. В, Економічна сутність виробничих запасів / Л. В. Титенко // Фінанси, облік і аудит . – 2011. - №18. – с. 361-369.

КУЛЬТУРОЛОГІЯ

Бесіда Альона Андріївна,

Бакалавр,

студентка СНУ Даля.

ВІЗУАЛІЗАЦІЯ ГЕНДЕРНИХ РОЛЕЙ У СУЧАСНОМУ КІНО: КУЛЬТУРОЛОГІЯ ПРОБЛЕМИ

Кіно завжди було не лише джерелом розваги, але й дзеркалом суспільства, в якому воно вироблялося. У сучасному світі кінематограф є важливим культурним і мистецьким явищем, що впливає на спосіб, яким ми розуміємо світ навколо себе. Однією з ключових форм цього впливу можна визнати вплив через візуалізацію гендерних ролей у кінематографічних творах.

Гендерні ролі, які визначають не лише уявлення щодо розподілу суспільних функцій між чоловіками та жінками, а й очікування щодо того, як чоловіки і жінки мають виглядати і поводитись, є складною та багатогранною темою [див.: 1]. Кіно, як медіум, має можливість відтворювати, посилювати або переосмислювати гендерні стереотипи та ідентичності. Ця візуалізація гендерних ролей може впливати на сприйняття глядачами гендеру, зокрема, власного, а також спонукати до обговорення питань гендерної рівності, стереотипів і ролей у сучасному суспільстві.

Дослідження візуалізації гендерних ролей у сучасному кіно стає важливим культурологічним завданням, оскільки кіно продовжує впливати на суспільну свідомість і формувати уявлення про те, що означає "бути чоловіком" або "бути жінкою" або належати до якоїсь "іншої" категорії за статевою чи гендерною ознакою (про що свідчить чисельність займенників, які небінарні особи обирають і пропонують для себе). У цьому контексті аналіз фільмів у хронологічному порядку надає можливість розглянути еволюцію представленості гендерних ролей у кіно як переосмислення гендерних стереотипів та спроби відобразити різноманітність гендерних ідентичностей.

У сучасному кіно гендерні ролі відображаються та формуються через візуальні образи, і це значно впливає на сприйняття глядачами гендерних ідентичностей та стереотипів. Кіно, дійсно, є медіумом – воно опосередкує і тим об'єднує мистецтво, технологію і культуру, граючи важливу роль у трансформації суспільних уявлень про те, що означає бути "чоловіком" або "жінкою" і чи неодмінно треба бути кимось із них. Візуальні образи і дії героїв і героїнь на екрані не лише розповідають історії, але і формують інтерпретації гендерних ролей і тим самим ту чи іншу "гендерну оптику".

Важливо враховувати, що гендерна візуалізація у кіно неминуче пов'язана зі суспільним контекстом. Фільми можуть відображати і реагувати на гендерні зміни та обговорення, що відбуваються у сучасному суспільстві. Наприклад, останнім часом багато фільмів активно висвітлюють питання гендерної рівності та розмаїтості: це такі фільми як "Жінки" (Little Women, 2019), "Диво-жінка" (Wonder Woman, 2017),

"Маленька плаза" (A Fantastic Woman, 2017). Однак, важливо також враховувати, як деякі фільми можуть містити і відтворювати старі гендерні стереотипи та ідентичності (як це, наприклад, демонструє фільм "Пляж" (The Beach, 2000), в якому Леонардо ДіКапріо грає головну роль Річарда, мандрівника, який шукає пригод у Таїланді. У цьому фільмі жіночі персонажі представлені стереотипно, майже виключно як уособлення романтичних інтересів головного героя та як суб'єкти об'єктивації, і це може схилияти до наслідування старих гендерних стереотипів. Фільм також акцентує увагу на маскуліnnих аспектах пригод та виживання і не надає жіночим персонажам значущого внеску в розвиток сюжетної події.

Важливо відзначити, що фільми, які відтворюють старі гендерні стереотипи, можуть бути об'єктом критики та обговорення в суспільстві, але вони також можуть стати і стимулом для обговорення проблем гендерної рівності та необхідності змін у кіноіндустрії.

Аналіз еволюції гендерних ролей у кіно останніх десятиліть дозволяє зрозуміти періодичність цієї еволюції і те, що її важливість варіюється залежно від культурного, соціального та політичного контексту. Зокрема, у другій половині 20-го століття світ відчув значні зрушення в гендерних стереотипах і ролях. Такі рухи як фемінізм та боротьба за гендерну рівність вплинули на спосіб, яким жінки та чоловіки відображаються у кіно [див.: 2].

З одного боку, ми спостерігаємо збільшення кількості сильних, незалежних жіночих персонажів у фільмах. Такі персонажі, наприклад Фуриоза (Imperator Furiosa) в фільмі "Безумний Макс: Дорога гніву" (Mad Max: Fury Road, 2015), Ерін Броківіч (Erin Brockovich) в фільмі "Ерін Броківіч" (Erin Brockovich, 2000), Ліселль Пюк (Lisbeth Salander) в фільмі "Дівчина з татуюванням дракона" (The Girl with the Dragon Tattoo, 2011), Дайан Принс (Diana Prince) в фільмі "Чудо-жінка" (Wonder Woman, 2017) стають протиположними традиційним стереотипам і зображають жінок як активних учасниць сюжету, які не обов'язково залежать від чоловіків. З іншого боку, існують обговорення щодо створення реалістичних, інклюзивних гендерних образів у кіно, які віддзеркалюють широкий спектр гендерних ідентичностей як, наприклад, Ліам Нисон у ролі Оскара Шиндлера у фільмі "Перелік Шиндлера" (Schindler's List, 1993), Хіларі Свонк грає головного героя Брендона Тейта у фільмі "Розкажи це іншим" (Boys Don't Cry, 1999), Емілі Блант виконує роль королеви Вікторії у фільмі "Молода Вікторія" (The Young Victoria, 2009).

Як фільми впливають на гендерну свідомість глядачів? Думається, можна виділити мінімум два аспекти цього впливу: 1) вплив візуалізації гендерних ролей на екрані на уявлення і навіть переконання глядачів стосовно того, що означає «бути "чоловіком" або "жінкою"» (вплив на рівні індивідуальної свідомості); 2) фільми можуть сприяти обговоренню гендерних питань – порушувати питання рівності статей, інклюзії та розмаїтості гендерних ідентичностей (вплив "безпосередньо" на суспільну думку).

Дослідження показують, що фільми можуть впливати на переконання та стереотипи глядачів [див.: 3]. Відтворюючи гендерні стереотипи або, навпаки, демонструючи різноманітність гендерних ідентичностей, кіно може впливати на погляди глядачів і сприяти їхньому розумінню гендерних відносин.

Фільми можуть бути не лише дзеркалом суспільства, але і каталізаторами для руйнування старих стереотипів та створення нових, які відображають різноманітність гендерних ідентичностей [див.: 4].

Деякі фільми, наприклад "Маленька жінка" (Little Women, 2019), "Леді Берд" (Lady Bird, 2017), "Місяць сестер" (The Sisters Brothers, 2018) активно відстоюють нові підходи до розуміння гендерних ролей, руйнуючи традиційні образи та висвітлюючи нові аспекти маскулінності та фемінності. Інші фільми, такі як "Мулан" (Mulan, 1998), "Бойцівський клуб" (Fight Club, 1999), "Трансамерика" (Transamerica, 2005), "Маска" (The Mask, 1994) можуть ставити гендерні стереотипи під сумнів і закликати глядачів думати про те, як гендер впливає на життя персонажів і самих глядачів.

Незважаючи на досягнуті успіхи в розумінні гендерних ролей у сучасному кіно, лишається багато відкритих питань, які потребують подальшого вивчення та обговорення. Майбутні дослідження можуть розглядати вплив різних культур на візуалізацію гендерних ролей у кіно, а також розробляти нові методи аналізу фільмів для розуміння їхнього впливу на глядачів.

ЛІТЕРАТУРА:

---

1. Гендерні революції: електронна збірка матеріалів конференції: Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції 16.11.2012// Гендерний інформаційно-аналітичний центр «КРОНА», Представництво Фонду ім. Гайнріха Бюлля в Україні. – Харків, 2012, 64 с. URL: https://ua.boell.org/sites/default/files/genderni_revolutcii.pdf (дата звернення: 26.09.2023)
2. Кісь Оксана. Дефініції фемінізму /Незалежний культурологічний часопис «І», число 17. Гендерні студії / 2000. С.14-20. URL: <https://genderindetail.org.ua/library/suspilstvo/nezalezniy-kulturologichniy-chasopis-i-vipusk-17-genderni-studii-1341006.html> (дата звернення: 27.09.2023)
3. Пархітько О.В. Стереотипи американського кіно як засіб формування масової свідомості (на прикладі оскароносних фільмів) /Діалог: медіа-студії. № 15 (2012). С. 175-187. DOI: <https://doi.org/10.18524/2308-3255.2012.15.170644>. URL: <http://dms.onu.edu.ua/article/view/170644> (дата звернення: 27.09.2023)
4. Гайденок, Вікторія. Гендерна освіта для мінливого світу / Філософія освіти: Науковий часопис. 01/2006. С.54-63. URL: <https://philosophyeducation.com/index.php/philied/article/download/134/114/219> (дата звернення: 30.09.2023)

Прокопенко О.В.,
доцент,
Східноукраїнський національний університет
імені В. Даля.

НАУКОВІ ПІДВАЛИНИ ЩОДО ГЕНЕЗИСУ НОВОЇ ЛЮДИНИ

Першим і головним підґрунтям стосовно генезису нової людини є останні теорії про генезис сучасної людини як виду, що базується на результатах досліджень людської палеоантропології.

До цього часу загальноприйнята теорія щодо генезису сучасної людини може бути резюмована таким чином: людських предок, з якоїсь причини, відмовився од життя на деревах і почав ходити вертикально. Його пальці розвивалися, і він став робити знаряддя, його мозок був відносно більшим, ніж у інших приматів таких, як антропоїди.

Три фактори: вертикальна хода; виготовлення знарядь; розвиток мозку, розглядалися як визначальні в генезисі сучасної людини.

Сьогоденний надзвичайний розвиток у галузі палеоантропології повністю підірвав цю теорію як основу генезису сучасної людини. Революційність і привабливість нової теорії була показана американським антропологом Джефрі Гудменом. Він встановив, що до виникнення сучасної людини вже існував австралопітек, *Homo erectus* і неандерталець, як людські види, характерними рисами котрих були: вертикальна хода, виготовлення знарядь, розвинений мозок, і кожен з цих людських типів співіснував з іншими типами людських видів протягом досить значного періоду.

Сучасна людина бере свій початок близько 35 тисяч років тому, коли неандертальці ще мандрували по Європі, й повністю їх замінила значно пізніше. Що тут заслуговує на особливу увагу, так це те, що сучасна людина була у своїй основі іншим видом стосовно до австралопітека, *Homo erectus* і неандертальця, котрі передували сучасній людині й про якого Джефрі Гудман сказав: «Збереження в неандертальця великої щелепи та зубів *erectus* відрізняє його од сучасної людини. Іншою вирішальною відмінністю є конструкція й можливості голосового тракту. Голосовий тракт неандертальця мав лише одну діючу звукову камеру – ротову, тоді як сучасна людина має дві – й ротову й горлову, - і може використовувати швидкі рухи язика, змінюючи розмір і форму своїх проходів, для продукування широкої амплітуди звуків. Кероване комп'ютером тестування показало, що жоден гомінід не здатний продукувати ту різноманітність звуків, яка є невід'ємною сутністю сучасного мовлення й мови. Як і у випадку з теперішнім шимпанзе, голосні «а», «і», «у» були неможливими для *Homo erectus* і неандертальця.

Замість одного й того ж типу старих знарядь, що вироблялися відповідною кількістю способів, набір знарядь кроманйонця являє собою вражаючий прогрес у своїй корисності, різноманітності й складності порівняно зі знаряддями попередників. Цікаво, що ділянка мозку, яка керує майстерними діями руки, необхідними для

вправного виготовлення знарядь та мистецтва, розташована досить близько до тієї ділянки мозку, яка контролює мускульні рухи, що забезпечують мовлення.

Хоча продовольчий кошик сучасної людини в середньому не наваго більший, ніж у неандертальця, проте він зазнав значної реорганізації. Її нові й добре помітні форми високого лоба якраз вказують на відправний пункт еволюції ; розвинені лобні частки мозку, які контролюють майже кожен суто людську активність. У той же самий час, формувалася безпрецедентна структура мозку *Homo sapiens* з його лобними частками. Поряд з кількісними змінами відбувалися також дивні якісні зміни. Унікальний фронтальний відділ людського мозку робить можливим значне вдосконалення людського інтелекту, витончену рухову майстерність та лінгвістичну вправність. Це також проявляється в індивідуальній поведінці в соціальних стосунках, в здатності контролювати риси характеру. Без таких особистих змін і витонченої фізичної майстерності виникнення сучасної культури було б неможливим.

ЛІТЕРАТУРА:

---

1. Рубанець О.М. Філософські проблеми наукового пізнання. Суми: Університетська книга, 2013 – 229 с.
2. Добронравова І.С. Новітня західна філософія науки: підруч. для вищих навч. закл. / Добронравова І.С., Білоус Т.М., Комар С.В., 2008 – 216 с.
3. Кушнерик В.В. Вплив глобалізації на розвиток науково-технічної революції // Актуальні проблеми економіки. 2012. №8 (134) с.30-34.
4. Goodman N. Ways of Worldmaking / N. Goodman – Indianapolis: Hackett Publishing Co., 1978.- xii + 148p.

НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА

*Ступак Анастасія Іванівна,
курсантка III-го курсу факультету підготовки
фахівців для підрозділів кримінальної поліції.
Науковий керівник: Тимофєєв Володимир Павлович,
старший викладач кафедри ТСП
факультету підготовки фахівців
для підрозділу превентивної діяльності
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-6805-8933>*

ЛЕГАЛІЗАЦІЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

Україна стикається з важливим завданням - захист територіальних кордонів, земель та майна, а також забезпечення безпеки свого населення. Ця ситуація виникла внаслідок вторгнення росії у 2022 році. Для забезпечення базового почуття безпеки було введено війсьний стан, і зараз робляться всі можливі зусилля для відновлення миру та справедливості. Зокрема, з 7 березня 2022 року, Міністерство внутрішніх справ України затвердило правила щодо надання вогнепальної зброї цивільному населенню з метою відсічі ворогу. Хоча це не означає початок активного застосування і зберігання вогнепальної зброї серед цивільних осіб з точки зору діючого законодавства, але це, безперечно, позначилося на можливостях держави по реагуванню на загрози та змінило правове середовище.

Науковець розглядав дане питання, щодо внесення змін до правил, що регулюють право на володіння вогнепальною зброєю ще довоєнного часу. Особливу увагу приділяється проекту Закону "Про право на цивільну вогнепальну зброю", який існував ще до початку конфлікту. Цей проект розглядає аспекти соціальних відносин, пов'язаних із володінням цивільною вогнепальною зброєю та боєвими припасами. Він визначає категорії зброї, включаючи цивільну, спеціальну та заборонену, і встановлює правила для її виготовлення, ремонту, продажу та володіння. Проект також передбачає створення Єдиного державного реєстру цивільної вогнепальної зброї, встановлення вимог до отримання Посвідчення власника зброї та легалізацію випадків використання зброї для самозахисту [2].

Миرونюк Р. В. вказує на те, що проект Закону не лише спрощує та легалізує процес набуття громадянами України вогнепальної зброї та боєприпасів, але також посилює відповідальність, вносячи зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України [3].

Важливо встановити жорсткіше покарання за порушення правил володіння та використання вогнепальної зброї. Це може включати в себе штрафи, ув'язнення та вилучення зброї в разі порушення закону.

Ця проблема особливо актуальна в контексті навчання населення, яке може опинитися в сірій зоні або на тимчасово окупованій території. Навчання такого

населення має проводитися всебічно, оскільки ракети, безпілотні літальні апарати (БПЛА) та артилерійські снаряди не приходять самі по собі, а транспортуються з використанням дистанційних засобів, і можуть бути виявлені на будь-якій території нашої держави. Ці проблеми можуть виникнути не лише на полі бою, але і в умовах міської забудови, а також в процесі бойових дій в населених пунктах [4; 5;].

На нашу думку, перед наданням права на володіння вогнепальною зброєю, кандидати повинні пройти психологічну оцінку. Це допоможе визначити їхню психічну стабільність та відсіяти осіб, які можуть бути потенційно небезпечними.

Також, власники вогнепальної зброї повинні проходити регулярне навчання та підвищувати свою кваліфікацію щодо безпечного володіння та використання зброї.

Для успішного вирішення викликів, пов'язаних з легалізацією вогнепальної зброї, необхідно створити робочу групу або комісію, яка буде включати в себе фахівців у галузі права, психології, безпеки та представників суспільства. Ця комісія повинна розробити нові законодавчі ініціативи та стратегії, що враховують сучасні реалії та вимоги.

Значущою частиною вирішення цієї проблеми є інформаційна робота та освіта серед населення. Громадяни повинні бути свідомі своїх прав і обов'язків щодо володіння вогнепальною зброєю, а також ризиків, пов'язаних з її недоцільним використанням.

Легалізація вогнепальної зброї - це складна та актуальна проблема, яка вимагає ретельного аналізу і нових підходів. Забезпечення безпеки громадян та раціональне регулювання прав на володіння зброєю має бути головними пріоритетами в цій галузі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

---

1. Про затвердження Порядку отримання вогнепальної зброї і боєприпасів цивільними особами, які беруть участь у відсічі та стримуванні збройної агресії Російської Федерації та/або інших держав : Наказ М-ва внутр. справ України від 07.03.2022 р. № 175. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0295-22#Text> (дата звернення: 20.04.2023).
2. Про право на цивільну вогнепальну зброю : проект Закону від 25.06.2021 № 5708. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/CardByRn?regNum=5708&conv=9> (дата звернення: 20.04.2023).
3. МIRONIUK P. V. Особливості здійснення контролю поліцією за обігом вогнепальної зброї в умовах воєнного стану. Юридичний бюлетень. 2022. № 26. С. 158–166. URL: <https://doi.org/10.32850/lb2414-4207.2022.26.21> (дата звернення: 21.04.2023).
4. Тимофеев В.П., Волков Ю.М. Проблеми забезпечення навчання майбутніх працівників національної поліції. Актуальні проблеми державотворення, правотворення та правозастосування. Матеріали наукового семінару ДДУВС (08.12.2017 року). URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/2975/1/33.pdf>.
5. Тінін Д., Антипова А. ТАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИБОРУ ПОРЯДКУ ТА СПОСОБУ ВЕДЕННЯ БОЮ В УМОВАХ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТИВ. Молодий вчений . 2022. № 8 (108). С. 5–7. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-8-108-2>

Тимофєєв Володимир Павлович,
старший викладач кафедри тактичної та вогневої підготовки,
Лябах Данійл Олегович,
курсант 3 курсу ФПФПКП.

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

НЕЗАКОННИЙ ОБІГ ЗБРОЇ

Ключовим аспектом комплексного підходу до забезпечення громадської безпеки та громадського порядку в умовах проведеної адміністративної реформи є ефективна взаємодія державних органів та правоохоронних структур з громадськими ініціативами з метою запобігання правопорушенням. На сьогодні ця функція практично повністю покладена на превентивні відділи Національної поліції, що іноді не дає бажаного результату для сучасного суспільства і держави.

Дослідження справ, пов'язаних із неналежним володінням вогнепальною зброєю, стає все більш актуальним при визначенні регуляції відповідальності за попередні дії з гладкоствольною зброєю. У правовій науці вирішуються різноманітні питання, які стосуються визначення правил відповідальності за недбале поводження зі зброєю. Ускладнення виникає через наявність двох напрямків регулювання - адміністративного та кримінального, що часто призводить до неузгодженості і неоднозначності норм[1].

При оцінці незаконних дій, пов'язаних із торгівлею зброєю, необхідно враховувати не лише кримінальні характеристики конкретної зброї, але і її юридичний статус у сфері обороту. Це сприятиме уникненню як помилок у класифікації, так і недобросовісних спроб обходу закону.

Нашому законодавцю необхідно чітко визначити позицію щодо правової класифікації різних видів зброї та дій з нею, враховуючи не лише міжнародний досвід, але й внутрішню історію, підкріплену сучасними дослідженнями. Поточні правила обігу цивільної гладкоствольної зброї повинні бути чітко визначені і не допускати різних інтерпретацій. При цьому існуючі заборони та обмеження повинні бути належним чином підкріплені кримінальним і адміністративним законодавством. Також потрібно розв'язати складні питання стосовно кваліфікації дій, пов'язаних з трансформацією травматичної зброї. З одного боку, вони можуть бути розглянуті як вогнепальна зброя, оскільки базуються на бойових зразках, але з певними змінами, наприклад, у використанні матеріалів (зазвичай силумін, але може бути метал) та конструктивних змінах у каналі ствола, які не дозволяють використовувати бойові набой. З іншого боку, їх також можуть сертифікувати як газову зброю, оскільки зняття змін у каналі ствола дозволяє збільшити потужність та використовувати бойові набой.

З цим урахуванням стає складним винести питання про можливість визнання дій особи незаконним виготовленням як вогнепальної, так і газової зброї[2].

Потрібно відзначити, що поняття, пов'язані з класифікацією зброї, в основному мають правовий характер, а не криміналістичний. Можливості експертизи обмежені

визначенням конструктивних параметрів і робочого стану зброї. Порівняння технічних характеристик з правовими критеріями, що встановлюються для певного виду зброї та його призначення, узагальнено дає підставу для класифікації зброї за різними категоріями.

Ми підтримуємо ідею, що різниця в кримінальній відповідальності за незаконні дії зі зброєю повинна бути залежна від її правового статусу в обороті. Проте важливо не перебільшувати цю концепцію. Наприклад, за незаконні дії з вогнепальною зброєю, яка дозволена в цивільному обороті, повинна настання кримінальна відповідальність, але покарання за це має бути меншим, ніж за подібні дії зі зброєю, яка не дозволена для цивільного обороту (імпортована, не відповідає стандартам цивільної зброї, піддана саморобним модифікаціям довгоствольної гладкоствольної зброї, яка втратила своє призначення, або службова і бойова зброя). Питання щодо відповідальності за незаконні дії з травматичною зброєю ускладнюється відсутністю чіткої правової бази для цих предметів, оскільки їх класифікація як газової зброї є компромісом, і далеко не найкращим рішенням.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

---

1. Романов О. Міжнародно-правове регулювання обігу зброї у світі та національний досвід України. URL: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2028>
2. Вареник Н. Зброя самооборони: дорого, небезпечно і незаконно. URL: http://gazeta.dt.ua/business/zbroya-samooboroni-dorogo-nebezpechno-i-nezakonno_.html

Тимофєєв Володимир Павлович,
старший викладач кафедри Вогневої підготовки,
Попович Олексій Олексійовича,
курсант 3-го курсу факультету підготовки
фахівців для підрозділів кримінальної поліції,
Журба Нікіта Вадимович,
курсант 3-го курсу факультету підготовки
фахівців для підрозділів кримінальної поліції.

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ.

ПІДГОТОВКА ПРАЦІВНИКІВ МВС УКРАЇНИ ТА ІНШИХ ВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАНЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ З ВОГНЕВИМ АКЦЕНТОМ.

Під час повномасштабних бойових дій в Україні виникла нагальна потреба у поширенні зброї серед цивільного населення та працівників МВС для підвищення їх навичок у використанні автоматів та для навчання територіальної оборони та інших військових формувань. Особам, які отримують зброю, необхідно пройти спеціальну первинну підготовку, проведену в найкоротший термін командувачами військкоматів, військовослужбовцями та іншими уповноваженими особами. Зазвичай військова підготовка включає тактику бойових дій, методи їх використання у реальних ситуаціях та правила поведінки та використання зброї під час воєнних конфліктів. Проте підготовка цих осіб виявилася недостатньою, і через введення воєнного стану на території України, Міністерство оборони України вирішило залучити їх для навчання, щоб удосконалити їх досвід та практичні навички.

У мирний період добровільні територіальні громади залучалися для забезпечення громадського порядку та безпеки. Проте 3 травня 2022 року був прийнятий закон, який передбачав, що у разі введення в Україні або окремих її територіях воєнного стану всі добровільні формування територіальних громад переходили під оперативне підпорядкування командирів відповідних військових частин Сил територіальної оборони Збройних Сил України.

На час дії воєнного стану за рішенням Головнокомандувача Збройних Сил України добровольці формування територіальних громад повністю або частково можуть залучатися до виконання завдань територіальної оборони поза межами визначеної зони територіальної оборони, а також направлятися до районів ведення воєнних (бойових) дій [1].

Працівники поліції мають призначену вогнепальну зброю для короткодіяних ситуацій проти супротивників. Однак, з ускладненням конфліктів в Україні і зростанням загрози для мирного населення, органи влади видали їм більш потужну зброю, таку як автомати, для дій на великій відстані. На жаль, навички з використання цієї зброї є недостатніми.

Зараз інструктори зі стрільби проводять навчання та підвищують досвід з вогнепальної зброї в спеціально обладнаних місцях, таких як полігони, тири, і навіть університети з відповідними умовами для навчання. Наприклад, спортивно-стрілецький клуб "Дивізіон 55" здійснює навчання зі зброєю та бере участь у територіальній обороні, навчаючи всіх охочих[2].

Крім того, подібні навчання проводилися в Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ за участю викладачів кафедри тактично-спеціальної підготовки, що сприяло ефективній та швидкій підготовці цих осіб.

Ця підготовка повинна охоплювати низку важливих навичок, таких як вдосконалення стрільби з різними видами зброї, швидка заміна магазинів, усунення затримок при стрільбі, стрільба з руху, стрільба на ціль з обмеженим часом, виходження з лінії вогню, виконання спеціальних прийомів для стрільби та координація дій у складі групи. Все це має здійснюватися з урахуванням потенційних ситуацій воєнного стану.

Підсумовуючи вищевказане, можна визначити, що недостатній рівень підготовки населення та службових осіб – це актуальна сьогодні проблема. Для вирішення цієї проблеми необхідно впроваджувати систематичну підготовку з вогнепальною зброєю на законодавчому рівні з метою підвищення загального рівня обороноздатності країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

---

1. Про основи національного спротиву: Закон України від 16.07.2021 р. No 41. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20#Text> (дата звернення: 13.10.2023)
2. Учора — інструктори з практичної стрільби, сьогодні — тероборонці, або як пересічних одеситів навчали бути зі зброєю на «ти». URL: <https://armyinform.com.ua/2022/05/12/uchora-instruktory-z-praktychnoyi-strilby-sogodni-teroboronczy-abo-yak-peresichnyh-odesytiv-navchaly-buty-zi-zbroyeu-na-ty/> (дата звернення: 13.10.2023)

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

Лісецька С.В.,

здобувач вищої освіти освітнього ступеня магістр.

Науковий керівник: Ростикус Н.П.,

доцент, доцент кафедри початкової та дошкільної освіти,

кандидат педагогічних наук.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ТИПИ УРОКІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ БУКВЕНОГО ПЕРІОДУ НАВЧАННЯ ГРАМОТИ

Основною формою організації навчання грамоти в початковій школі є урок. Урок – це цілісний, логічно завершений, обмежений у часі, регламентований обсягом навчального матеріалу основний елемент педагогічного процесу, який забезпечує активну й планомірну навчально-пізнавальну діяльність групи учнів певного віку і рівня підготовки, спрямовану на розв’язання визначених завдань [1, с.177-178]. Його якість залежить від педагогічної майстерності вчителя, його методичної та теоретичної підготовки, зокрема усвідомлення структури уроку.

Проблеми структури уроків навчання грамоти досліджено М.С. Вашуленко, О.В. Вашуленко, В.О. Онищуком, О.Я. Савченко та іншими.

Для шестирічних першокласників процес навчання грамоти триває протягом цілого навчального року, що пов’язано з їхніми психологічними особливостями. Саме тому, вивчення грамоти у першому класі відбувається у три періоди: добуквений, буквений та після буквений [2, с. 58].

Буквений період є основним для оволодіння учнями початкових вмінь читання і письма. Крім цього, продовжується робота з розвитку усного мовлення.

Завдання буквеного періоду: забезпечити загальний розвиток дитини, її емоційної і почуттєвої сфери; створити передумови для засвоєння способів позначення звуків буквами; формувати навички читання; виховувати почуття любові до рідного слова, своєї мови, культури, до рідного краю, а також – зберегти і постійно підтримувати бажання вчитися [3, с. 8].

Щоб організація процесу навчання грамоти була чіткою та правильною, вчителю потрібно бути обізнаним зі структурою уроків мови.

Кожний урок має певну структуру, яка складається з послідовно взаємопов’язаних елементів, етапів. Під структурою уроку розуміють етапи освітньої діяльності учнів, види і форми завдань, зумовлених метою конкретного уроку, характером і змістом навчального матеріалу, ступенем підготовки учнів; методами та прийомами, що застосовуються на конкретному уроці [2, с. 18].

Основними структурними елементами уроків навчання грамоти є:

- перевірка домашнього завдання;

- актуалізація опорних знань;
- повідомлення теми і мети уроку;
- вивчення нового матеріалу;
- узагальнення і систематизація;
- підбиття підсумків [3, с. 6].

Залежно від типу уроку ці елементи посідають різне місце в структурі заняття і мають різну тривалість. Розглянемо основні завдання типів уроків навчання грамоти.

1. Урок засвоєння нових знань, умінь і навичок. Важливим завданням такого уроку є свідоме оволодіння учнями системою наукових понять, способами виконання навчальних дій [3, с. 9].

2. Урок формування і вдосконалення вмінь і навичок. Цей тип уроку передбачає формування в учнів навчальних умінь і навичок, їхнє удосконалення і закріплення на основі виконання системи вправ [3, с. 9].

3. Урок закріплення й застосування знань, умінь і навичок. Використання цього типу уроку передбачає виконання учнями різних комплексних завдань, які охоплюють матеріал кількох тем навчальної програми. Його основною дидактичною метою є реалізація засвоєних знань і вмінь в інтелектуальній діяльності учнів [3, с. 10].

4. Урок повторення і корекції, узагальнення і систематизації знань і вмінь. Повторення і корекція, узагальнення і систематизація знань і вмінь здійснюються на кожному уроці, однак, зважаючи на психологічні особливості шести-семирічних учнів, час від часу необхідно проводити спеціальні уроки повторення і корекції, узагальнення і систематизації знань і вмінь [3, с. 11].

5. Комбінований урок. Комбінований урок як поєднання структурних елементів уроків різних типів передбачає досягнення двох або більше дидактичних цілей [3, с. 9].

Важливо розуміти, що учителеві не обов'язково дотримуватися формального поєднання послідовності етапів уроку, однак він не може порушувати закономірностей пізнавальної діяльності учнів. Важливим сучасним твердженням є те, що доцільність тих або інших типів уроків та їхніх структур пропонується оцінювати за кінцевим результатом освітнього процесу.

Отже, обрані вчителем типи уроків є ефективними тоді, коли вчитель усвідомлює мету і завдання уроку, а також, відповідно, його структурні елементи під час буквеного періоду навчання грамоти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

---

1. Алексюк А.М. Педагогіка. За ред. К., 1985. 295 с.
2. Вашуленко М. С. Методика навчання української мови в початковій школі . Літера ЛТД, 2011. 364 с.
3. Вашуленко О.В. Типи і структура уроків навчання грамоти (читання). Початкова школа. 2014. № 12. С. 5-10.
4. Савченко О. Я., Бібік Н. М., Мартиненко В. О., Цимбалару А. Д., та ін.; Організаційні форми навчання у початковій школі : посібник. Педагогічна думка, 2017. 423 с.

Літвінчук С.Б.,
к.пед.н., доцент,
ЧНУ ім. П. Могили,
м. Миколаїв

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНИХ ВИКЛИКІВ

Кардинальні зміни, які сьогодні відбуваються в економіці України, вимагають відповідного кадрового забезпечення, вдосконалення професійного рівня підготовки майбутніх спеціалістів в фахових закладах освіти, в умовах економічних викликів.

Завдання професійної підготовки та розробки моделі майбутнього спеціаліста розглядають І.А. Зязюн, Л.Г. Коваль, Н.Г. Ничкало, З.О. Решетова, Н.А.Селезньова, Н.Ф. Тализіна, М.І. Шкіль.

Професія людини є джерелом її матеріальної підтримки, суспільства, інструментом чітких дій людини; оволодіння професійними знаннями, є суспільним і культурним обов'язком людини; професія становить особисту цінність індивіда; професія та праця для індивіда є сенсом життя і розвитку; вона дає шанс для самореалізації особистості людини; може виступати у формі вираження гордості та самоповаги; професія людини визначає її місце у поділі праці [1, с.23].

Мета дослідження - за результатами аналізу закономірностей розвитку сучасних виробничих процесів, завдань й аналізу деяких питань теорії навчання, професійної підготовки майбутніх фахівців в закладах освіти, виділено необхідні провідні напрями формування професійних якостей майбутніх фахівців України в умовах економічних викликів.

Нові умови виробництва, прогресивні технології, нові машини та технічні комплекси вимагають формування відповідних знань, умінь та навичок майбутніх фахівців, висувають високі вимоги до їх кваліфікації. На думку вчених, факторами, які детермінують зміни в підготовці здобувачів вищої освіти в фахових закладах освіти, є :

- швидка плинність наукових знань, яка примушує спеціаліста постійно поповнювати свій професійно-теоретичний потенціал;
- здатність спеціаліста адаптуватися до швидко змінюваних виробничих умов, творча, перетворювальна спрямованість його професійної діяльності;
- інтеграційні процеси в науці, які вимагають від спеціаліста умінь працювати в суміжних галузях; [1, с. 128].

Орієнтуючись на доробки педагогів з проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців в закладах освіти, власні дослідження, вважаємо за доцільне проаналізувати основні складові професійної підготовки студентів в фахових закладах освіти в сучасних умовах.

Предметно-циклова побудова процесу навчання у вищих навчальних закладах забезпечує глибокі теоретичні знання, але їй притаманна відповідна дидактична обмеженість: кожна дисципліна розглядає сутність майбутньої професії однобічно.

Тому основою комплексного підходу до питання підвищення якості професійної підготовки майбутніх фахівців спеціалізованого профілю в сучасних умовах є посилення міжпредметних зв'язків, інтеграція загальнонаукових, технічних і спеціальних знань. Такий підхід, на нашу думку, дозволяє:

- 1) реалізувати в конкретній формі системні заходи щодо управління якістю підготовки майбутніх спеціалістів;*
- 2) оптимізувати зміст навчання так, щоб усунути дублювання одних і посилити вивчення інших питань, що мають значення для професійної діяльності майбутніх спеціалістів;*
- 3) забезпечити наступність у навчанні: узгодити в часі вивчення різних дисциплін так, щоб теоретичні та практичні знання, одержані у процесі вивчення однієї дисципліни, використовувались при вивченні іншої;*
- 4) забезпечити послідовний і неперервний розвиток наукового світосприймання, логічного та технічного мислення, творчих здібностей, наукового світогляду студентів;*
- 5) здійснювати єдність вимог до термінології, стандартів, до методики досліджень, до формування технічних знань, умінь і навиків.*

У процесі професійної підготовки студентів вирішуються протиріччя між станом сучасного виробництва і змістом навчання в фахових навчальних закладах, який не завжди відповідає вимогам, котрі ставить перед майбутнім спеціалістом утвердження нових економічних відносин.

Нові педагогічні технології повинні забезпечувати врахування постійно змінюваних умов виробництва. Майбутній спеціаліст повинен легко адаптуватися в нових виробничих умовах. Існуючий негативний фактор професійної підготовки – масовий випуск спеціалістів був пов'язаний, по-перше, з бажанням підготувати спеціаліста “на все життя”, а по-друге, підготувати “вужького” спеціаліста. Навчити одразу “всьому”, що необхідно на практиці, неможливо, оскільки період зміни поколінь техніки і технологій наближається до тривалості навчання, а отримані знання застарівають раніше, ніж їх можна використати на практиці. Підготовка “вужьких” спеціалістів також не виправдовує себе, тому що швидкий розвиток виробничих технологій вимагає постійного оволодіння новими спеціальностями, засвоєння нових фундаментальних і професійних знань.

Позитивний досвід організацій навчального процесу накопичений, наприклад, аграрною освітою США. У наукових дослідженнях Ллойда Фіпса та Едварда Осборна вказується, що професійна аграрна освіта США організовується за шістьма напрямками (програмами): агробізнес, сільськогосподарські виробничі процеси, сільськогосподарська техніка, садівництво, сільськогосподарські ресурси і лісництво, переробка сільськогосподарської продукції. Окремі напрями (програми) реалізуються за 5 курсами – від таких, що направляють студентів на вивчення тієї чи іншої програми і до курсів перепідготовки. Гнучкість організації навчання дозволяє студентам визначатися з напрямом. Причому, навіть при переході з однієї програми на іншу існує механізм зарахування кредитів, які отримав студент у процесі навчання на попередньому напрямку. Такий підхід дозволяє студентам професійно зорієнтуватися на

вивченні тих програм, які найбільше відповідають їх професійним покликанням, і спонукає педагогічну громадськість до постійного пошуку відповідності між реальним змістом навчання і прогресуючим характером сільськогосподарського виробництва [2].

Нові вимоги, які висуває нинішня економічна ситуація в країні до спеціалістів, що зайняті у сфері промислового виробництва, не зводяться лише до рівня освіченості. Якщо раніше від технічних працівників спрямування вимагалися виробничо-технічні знання, то нині є потреба також в наявності якостей організатора і керівника.

Отже, потреба підвищення ефективності навчального процесу у вищих навчальних закладах України, врахування суспільних, соціально-економічних і культурних змін, що проходять у країні, зміна пріоритетів науки і освіти як головних умов відродження української державності переростає в загальнодержавну проблему. Для її розв'язання, як свідчить проведений аналіз, навчальний процес у вищих закладах освіти повинен здійснювати підготовку такого фахівця, який здатний самостійно, творчо мислити, володіти ґрунтовними професійними знаннями, вміннями, навичками, прийомами і методами впровадження передових технологій, мати організаторські здібності та сформовані особистісні якості, важливі для роботи у сфері промислового виробництва. Такий підхід дозволить повніше реалізувати інтелектуальний потенціал здобувачів вищої освіти, задовольнити вимоги особистості і суспільства до освіти, створити умови для ефективної перебудови системи неперервної освіти за умов модернізації професійної підготовки майбутніх фахівців України в умовах економічних викликів.

ЛІТЕРАТУРА:

---

1. Чарнецькі К. Психологія професійного розвитку особистості: Автореф. Дис.. ...д-ра психол. наук : 19.00.07 / Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України. – К., 2004. – 48 с.
2. Linhartova U. Problemy activace a motivace socialnim uceni privychovnem procesu // Pedagogika S8. Pd. Institutu v Praze. – 2016. – № 6. – P. 706-721.

Язловицька Олена Володимирівна,
*канд. філол. наук, доцент кафедри англійської філології
та методики викладання іноземної мови
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна
м. Харків, Україна*

МЕТОД САМОСТІЙНОГО СПОСТЕРЕЖЕННЯ У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Вивчення іноземних мов стало невід'ємною частиною освітнього процесу сьогодення. Освітній процес вимагає постійного вдосконалення, внесення інноваційних елементів у навчальне середовище та реалізацію новітніх технологій навчання, які підвищують ефективність досягнення відповідного рівня мовленнєвих навичок та мовної компетенції. Один із способів підвищення ефективності вивчення іноземних мов – це використання методу самостійного спостереження, що надає студентам можливість активно взяти участь у процесі вивчення матеріалу.

Метод спостереження, з огляду на дослідницьких аналіз, є складним емпіричним методом дослідження, в тому числі педагогічного, яке відіграє роль у вивченні та аналізі мовних та мовленнєвих явищ студентами. Даний метод передбачає цілеспрямоване та систематичне сприйняття педагогічної парадигми з метою вивчення її специфіки [1, с. 6].

У рамках вивчення іноземної мови метод самостійного спостереження включає активний аналіз мовних явищ, які студенти спостерігають у реальних мовних ситуаціях. Це може бути слухання автентичних мовних матеріалів, спостереження за розмовною практикою носіїв мови чи аналіз текстового матеріалу. Важливим елементом є ретельний рефлексивна оцінка та здійснення порівняльного аналізу з існуючою низкою набутих знань з подальшим використанням отриманого досвіду. Цей вид роботи, зокрема самостійної, дозволяє студентам розвивати навички самоаналізу та критичного мислення, що є фундаментальним під час вивчення іноземної мови.

Спостереження являє собою єдність сприйняття інформації та мислення в діяльнісному аспекті. У навчальному процесі спостереження виконує дослідницьку функцію закріплення набутих знань, навичок та вмінь. Самоспостереження є елементом рефлексивної культури та структурним компонентом мотиваційно-цільового компоненту діяльності [3, с. 139].

Метод самостійного спостереження під час вивчення іноземної мови передбачає розвиток низки навичок та вмінь студентів:, наприклад: розвиток навичок самостійності, що зумовлює вміння самостійно аналізувати мовні явища та знаходити відповіді на мовні та мовленнєві виклики у різноманітних комунікативних ситуаціях; розвиток навичок критичного мислення, аналізу та оцінки різноаспектних мовних явищ та інформації у розрізі соціокультурних відмінностей; навичок аналізу та синтезу інформації, послідовності та логічності викладення думок; вміння адаптації до ситуації спілкування; розвиток вміння самомотивації та саморефлексії. Ці навички та вміння є

важливими у вивченні іноземної мови і визначають успішність студента в спілкуванні та розумінні іншомовних соціокультурних контекстів [2]. Метод самостійного спостереження сприяє розвитку незалежності думки, впевненості та мотивації у вивченні іноземної мови.

До навчально-методичних елементів застосування методу самостійного спостереження відносно різноманітні варіації самостійного моніторингу студентів під час занять з іноземної мов, а саме огляд роботи колег, надбання іншомовного досвіду під час комунікативної взаємодії інших учасників спілкування. Також метод самостійного спостереження може бути використано під час реалізації самостійної роботи студентів, яка може різнитись в залежності від поставленої педагогічної цілі. Наприклад, опрацювання автентичних аудіо та відео матеріалів, самостійне вивчення граматичних та лексичних елементів з подальшою дискусією, самоперевірка та корекція власних розробок, написання власних текстів, рецензій, наукових оглядів, взаємодія з носіями мови тощо.

Отже, у сучасному освітньому процесі оволодіння іноземної мовленнєвої компетенцією дослідження та самостійне спостереження, яке відбувається через демонстраційно-ілюстративну технологію закріплення набутих знань, впроваджує мотиваційний компонент самоосвіти та розвитку критичного мислення. Використання методу самостійного спостереження може приймати різні форми з огляду на цільовий компонент навчального процесу, такі як огляд робіт колег, самостійне дослідження, взаємодію з носіями мови, аналітичний аналіз інших текстів та постає дієвим інструментом розвитку високого рівня іншомовної компетенції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Вайдич Н. Педагогічне спостереження. Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Філологія. №2 (2). 2021. С. 5–9.
2. Піддячий В. (2016). Аналіз методів культурологічної підготовки майбутнього педагога. Молодь і ринок. № 9. 2016. С.118–123.
3. Умінська А.П. Формування рефлексивної культури майбутнього вчителя іноземної мови в процесі професійної підготовки: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Житомир, 2017. 235 с.

ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ

*Азарков Олег Анатолійович,
професор кафедри психології,
доктор політичних наук, професор,
Байдуж Євген Олександрович
магістрант.*

Дніпровський гуманітарний університет.

ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ПЕРЕЖИВАННЯ САМОТНОСТІ В ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ

Сучасний світ переживає значні соціальні зміни, такі як зростання рівня міграції, руйнування традиційних родинних структур, збільшення впливу віртуальних комунікаційних засобів та соціальних мереж. Усі ці фактори можуть впливати на почуття самотності серед молоді. Підлітки та молодь переживають інтенсивний психологічний розвиток, що може призводити до психологічних конфліктів і почуття самотності. Вони шукають власну ідентичність і намагаються впоратися з різними емоційними викликами. Молодь активно вступає в міжособисті відносини, і якщо вони не вміють побудувати здорові стосунки, це може призводити до відчуття самотності та непорозуміння.

Дослідження психологічних чинників самотності в юнацькому віці може допомогти розробити ефективні стратегії психологічної підтримки, а також виявити ресурси та можливості для зменшення цього соціального явища.

Питанню самотності присвячували роботи Е.Берна [6], Ф.Фромм-Рейхман [4], О.В. Помазова [5], О.Р. Ткачишина [3]. В психології проблема самотності розглядається як особистісна проблема переживання самотності при включенні індивіда у соціальне життя.

Е. Шпрангера визначає юнацький вік наступним чином: у чоловіків з 14 до 22 років, у жінок з 13 до 19 років [2]. Юнацький вік передбачає духовний розвиток, котрий пов'язаний з рядом психологічних комплексів та психофізичних процесів. Згідно Е. Шпрангера, головні зміни особистості пов'язані із відкриття себе, свого «Я», визначенням свого власного життєвого плану, включення до різних соціальних груп [5]. К. Левін розглядав юність, в контексті розвитку особистості та зі зміни соціального становища [5]. Ж. Піаже спрямував увагу на розвиток специфічного юнацького мислення. Віковою особливістю стає схильність до теоретизування, створення власних роздумів на тему філософії, політики, кохання, щастя, погляди на різні сфери діяльності [3]. З. Фрейд визначив список важливих положень про природу підліткової сексуальності, емоційних процесів, особливостей юнацького розвитку [1].

Самотність – це негативне суб'єктивне переживання, яке виникає або в стані ізолюваності, або ж навіть при об'єктивному залученні до різних сфер суспільного життя та спілкування і супроводжується почуттями покинутості, відчуженості, непотрібності. Самотність як психічний стан, що проявляється в переживанні власної

окремоті, суб'єктивної нездійсненності або у відсутності бажання відчувати відповідний відгук, прийняття, зокрема визнання себе іншими людьми. Таким чином, ця тема залишається актуальною та важливою для подальших досліджень і практичних застосувань у сфері психології.

В даному дослідженні самотність буде розумітись, як один з психологічних термінів, який описує почуття відсутності зв'язку та ізоляції від інших людей. Це стан, коли людина відчуває себе влаштованою сама по собі, без особистих зв'язків та підтримки.

Самотність в юнацькому віці, з психологічної точки зору, характеризується дуальністю: з одного боку, безумовно має негативний контекст, а з іншого – позитивні аспекти.

Переживання самотності в юнацькому віці може бути впливовим на психологічний стан і розвиток особистості. Розглянемо негативні та позитивні чинники цього переживання з психологічної точки зору:

Негативні чинники переживання самотності в юнацькому віці:

- соціальна ізоляція. Відчуття відокремлення від однолітків та соціальних груп може сприяти почуттю самотності. Якщо юнак відчуває, що його ніхто не розуміє і не підтримує, це може вплинути на його емоційний стан і самооцінку;
- негативне мислення. Переживаючи самотність, юнаки можуть розвивати негативні уявлення про себе, свої можливості та майбутнє. Це може призвести до депресії, тривожності та інших психологічних проблем;
- недооцінка соціальних навичок. Якщо юнаки не мають можливості розвивати соціальні навички через відсутність активної взаємодії з однолітками, це може вплинути на їхню здатність вести здорові міжособисті відносини у майбутньому.

До позитивних чинників переживання самотності в юнацькому віці можна віднести:

- самопізнання. Самотність може надати юнакам можливість глибше пізнати себе. Відчуття самотності може спонукати до самоаналізу і розуміння своїх потреб, цінностей та бажань.
- самостійність. Самотність може сприяти розвитку навичок самостійності та рішучості. Молодь може навчитися розв'язувати проблеми і приймати власні рішення, не покладаючись на інших;
- творчість та розвиток хобі. Умови самотності можуть створити можливість для розвитку творчих здібностей та захоплень. Юнаки можуть знайти реалізацію у мистецтві, музиці, письмі, читанні та інших хобі;
- міцні міжособисті відносини. Досвід самотності може допомогти юнакам цінувати міжособисті відносини більше і розвивати більш глибокі та значущі зв'язки з іншими людьми;
- саморозвиток. Самотність може надихати юнаків на саморозвиток. Вони можуть вчитися новим навичкам, вивчати нову інформацію та вдосконалювати себе.

Усі ці чинники ілюструють складність переживання самотності в юнацькому віці. Важливо розуміти, що самотність може мати як негативний, так і позитивний вплив на психологічний стан юнаків, і може стати важливим етапом їхнього розвитку, в якому вони навчаються різним життєвим навичкам та стратегіям.

Самотність можна поділити на два види: емоційну та соціальну. Емоційна самотність виникає в результаті відсутності тісних інтимних прихильностей, таких як любов. Емоційно самотня людина зазвичай відчуває неспокій, тривогу і порожнечу. Соціальна самотність визначається відсутністю значимих дружніх контактів. Людина з соціальною самотністю відчуває тугу і почуття соціальної маргінальності. У підлітковому віці самотність проявляється у формі невжиття у групу, розчарування у друзях, усвідомленні своєї несхожості, тобто проблеми пов'язані із особистим життям. У процесі активної соціалізації у підлітків розвивається світогляд, самосвідомість, ставлення до дійсності, характер, особистісні та комунікативні якості, психічні процеси, накопичується соціально-психологічний досвід, вони набувають самостійності, впевненості у собі, стійкості до стресів. Тому необхідною умовою такого самовдосконалення є самотність. При цьому особистість потребує до себе постійної уваги через характерне для юнацького віку прояву центричності на власному Его та піднесенні власного світогляду.

Отже, вивчення психологічні чинники переживання самотності в юнацькому віці є актуальною і складною темою. Соціальна ізоляція, негативні мислення та втрата соціальної підтримки можуть призводити до негативних емоційних станів та психологічних проблем. Однак самотність також може стимулювати саморозвиток, самопізнання та розвиток творчих здібностей. Розуміння цих чинників важливе для розробки стратегій підтримки та психологічного супроводу юнаків, спрямованих на забезпечення їхнього психологічного благополуччя та розвитку.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.

---

1. Бедан В.Б. Індивідуально-типологічні особливості схильності особистості до переживання самотності: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.01 Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. Одеса, 2018. 21 с.
2. Корчагіна С.Г. Генезис, види та прояви самотності. Херсон, 2005 118с.
3. Олейник Н. О. Специфіка функціонування структури переживання самотності в ранньому та середньому дорослому віці. Соціокультурні та психологічні вектори становлення особистості : колективна монографія / відп. ред. О. Є. Блинова. Херсон-Гродно : Вид-во ФОП Вишемирський В. С., 2018. С. 253-278.
4. Психологія XXI століття: зб. матеріалів Всеукраїнської студентської науковопрактичної конференції з міжнародною участю, Київ, 28 квітня 2021 р. Київ: НУБіП України, 2021. 81 с.
5. Українське студентство у пошуках ідентичності: монографія / за ред. В. Л. Арбеніної, Л. Г. Сокурянської. Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. 520с.

Базиль Т.С.,
*аспірантка Інституту психології
імені Г. С. Костюка НАПН України*

МОТИВАЦІЙНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВОЛОНТЕРІВ МЕДИЧНОЇ ГАЛУЗІ

З початку воєнного російського вторгнення проблема волонтерства як прогресивного соціального інституту набула громадського значення та принципової актуальності. На сьогоднішній день про волонтерський рух в Україні з повагою і захопленням говорять у багатьох країнах світу, вважаючи його унікальним соціальним феноменом. Важливу місце у діяльності волонтерських організацій під час війни займають медичні волонтери.

У сучасній психології постає необхідність вивчення проблеми ефективності волонтерської діяльності в цілому, зокрема мотиваційних ресурсів волонтерів в медичній галузі. Із цією метою нами було сплановано і проведено емпіричне дослідження, яке охоплено волонтерів, які під час повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну, а деякі й задовго до того, займаються волонтерською діяльністю в різних за спрямуванням галузях і за різних щодо небезпечності умов відібрано 150 осіб, які є волонтерами медичної галузі. За рівнем та напрямом освіти в сфері охорони здоров'я їх розподілено у три вибірки по 50 осіб у кожній:

- до першої включено студентів, які навчаються за медичними спеціальностями. Цій вибірці в дослідження ми надали код: «студенти-медики»;
- до другої ввійшли працівники галузі охорони здоров'я, серед яких лікарі різних спеціалізацій, медсестри, фармацевти, реабілітологи тощо. Вибірка отримала код «медики»;
- до третьої вибірки взято осіб, які отримали освіту публічного управління та адміністрування в галузі охорони здоров'я. Це досить новий освітній напрям у нашій країні, здобування якого не передбачає базової медичної освіти. Тому, до сформованої третьої вибірки ввійшло 39 осіб, які мають медичну освіту, а 11 осіб медичну освіту не отримували. Цій вибірці присвоїли код «управлінці».

Для визначення відмінностей між визначеними емпіричними групами: «студенти-медики», «медики», «управлінці» застосовано однофакторний дисперсійний аналіз за методом ANOVA. Факторною змінною є приналежність респондента до однієї із визначених груп. Залежними змінними у цьому аналізі є результати за шкалами методики «Діагностика мотиваційної структури особистості» В. Мільмана. Означена методика передбачає обрахування наступних шкал:

- «Мотивація підтримки життєзабезпечення», що відображає турботу суб'єкта про наявні умови існування, прагнення забезпечити себе та своїх близьких матеріальними ресурсами життя;
- «Мотиви комфорту та власної безпеки», що вказує на турботу про засоби існування в зручних, надійних умовах, які приносять більше задоволення;

- «Статусно-престижна мотивація» – це мотиви підтримки життєдіяльності та комфорту, але в соціальній сфері. Результати за шкалою відображають прагнення суб'єкта отримувати увагу та визнання оточуючих, престиж, соціальний статус у суспільстві, вплив та владу;
- «Мотивація спілкування», свідчить про прагнення приєднання до групи, пристосування до соціальних норм;
- «Мотивація загальної активності» відображає енергійність, прагнення суб'єкта виразити свою енергію та уміння в різних сферах діяльності;
- «Мотивація творчої активності» відображає прагнення суб'єкта використовувати власну енергію та здібності в сфері, де можливо отримати творчі результати;
- «Мотивація соціальної (громадської) корисності» – спрямованість на соціальну діяльність.

Окрім цих шкал методика дозволяє обрахувати життєву та ділову (робочу) спрямованість у її ідеальному й реальному станах. Застосована процедура ANOVA показала відмінності між сформованими підвбірками за наступними шкалами: «Комфорт» ($F = 2,29$, $p \leq 0,001$), «Спілкування» ($F = 4,26$, $p \leq 0,02$), «Соціальна корисність» ($F = 4,94$, $p \leq 0,01$), «Ділова спрямованість ідеальна» ($F = 3,34$, $p \leq 0,05$).

Відмінностей між досліджуваними групами за шкалами: «Підтримка життєдіяльності», «Соціальний статус», «Загальна активність», «Творча активність» та реальною діловою спрямованістю, а також ідеальною й реальною життєвою спрямованістю не виявлено.

Коректність інтерпретації встановлених відмінностей за чотирма шкалами підтверджено робастним критерієм Брауна-Форсайта (табл. 1).

Таблиця 1

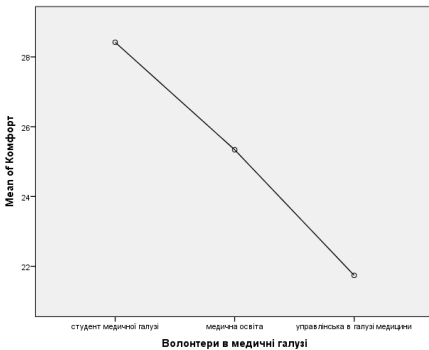
**Результати застосування робастного
критерію рівності середніх *мір* Brown-Forsythe**

	Statistic	df1	df2	Sig.
Підтримка життєдіяльності	2,292	2	145,915	,105
Комфорт	15,522	2	142,970	,000
Соціальний статус	1,913	2	143,655	,151
Спілкування	4,263	2	134,236	,016
Загальна активність	,428	2	140,344	,653
Творча активність	1,932	2	141,362	,149
Соціальна корисність	4,935	2	138,906	,009
Життєва спрямованість ідеальна	,172	2	144,512	,842
Робоча спрямованість ідеальна	3,336	2	146,559	,038
Життєва спрямованість реальна	2,518	2	145,074	,084
Робоча спрямованість реальна	2,636	2	146,521	,075

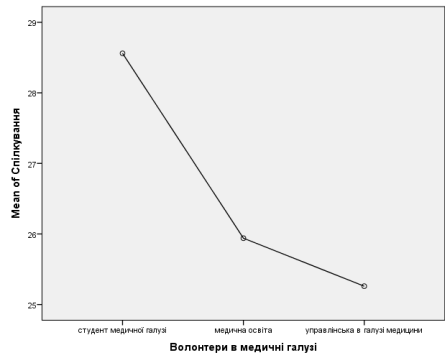
Зауважимо, що гомогенність дисперсій, визначена за критерієм Лівене, наявна за шкалами «Комфорт» та «Соціальна корисність» ($p \geq 0,05$). За шкалою «Спілкування» гомогенність відсутня ($p \leq 0,05$), тому для встановлення відмінностей між групами скористаємося апостеріорним тестом Геймса-Хоуела, за яким не передбачається рівність дисперсій.

За показником мотивів комфорту та власної безпеки (шкала «Комфорт»), який вказує на турботу про засоби існування в досконалих, зручних, надійних проявах, що приносять більше задоволення, значимі відмінності за апостеріорним тестом Бонферонні встановлено між усіма емпіричними вибірками. Найвище бажання комфорту виявили респонденти вибірки «студенти-медики». Цим бажанням вони відрізняються від «медиків» на рівні $p = 0,034$ та від «управлінців» $p \leq 0,001$. Медики також вирізняються дещо вищим бажанням комфорту та власної безпеки від «управлінців» на рівні $p = 0,010$. Найнижчий рівень досліджуваного мотиву властивий «управлінцям» (рис. 1).

За показником мотивації спілкування, який вказує на бажання приєднання до групи, пристосування до соціальних норм, значимі відмінності за апостеріорним тестом Геймса-Ховела встановлено між групою «студенти-медики» та управлінці на рівні $p = 0,007$. Це бажання значимо більше властиве студентам (рис. 2). Вибірка «медики» за мотивацією спілкування статистично значимо не вирізняється поміж обох інших.

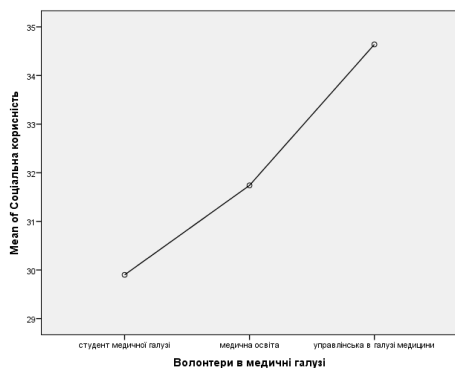

Рис. 1. Результати за мотивами комфорту та власної безпеки

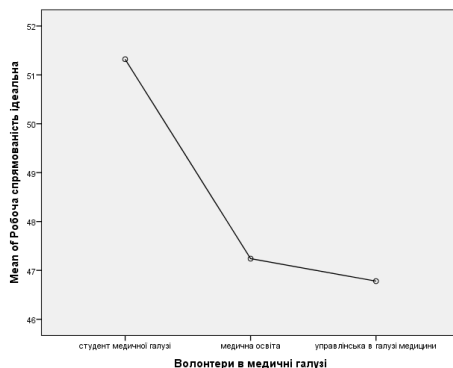

Рис. 2. Результати за мотивацією спілкування

За показником мотивації соціальної (громадської) корисності, що вказує на спрямованість на соціальну діяльність, значимі відмінності за апостеріорним тестом Бонферонні також встановлено між групами «студенти-медики» та управлінці на рівні $p = 0,007$. Проте, це бажання, навпаки, більше властиве управлінцям у галузі медицини (рис. 3). Вибірка «медики» за вказаною мотивацією не має статистично значимих відмінностей з двома іншими групами. За узагальненим показником, що вказує на ідеальну ділову спрямованість статистично значимі відмінності за апостеріорним тестом Бонферонні також встановлено між групами «студенти-медики» й «управлінці» на рівні значимості $p = 0,51$. Група «медиків», хоча й має середній бал цього показника досить близьким до середнього балу в групі «управлінці», статистично значимих відмінностей від інших груп не має (рис. 4).

Рис. 3. Результати за мотивацією соціальної корисності

Рис. 4. Результати за ідеальною діловою спрямованістю

Отже, за результатами аналізу порівняння трьох різних за складом груп волонтерів медичної галузі за кризових умов, група «медиків» має проміжні значення різних компетентностей мотиваційно-ціннісного ресурсу, які, за виключенням мотивів комфорту та власної безпеки, значимо не відрізняються від інших досліджуваних груп.

«Студенти-медики» серед інших двох досліджуваних груп вирізняються більш високими рівнями мотивів комфорту та власної безпеки, а також мотивації спілкування. Проте, щодо мотивації соціальної чи громадської корисності від них отримано більш низькі показники. Окрім того, їм характерний більш високий рівень ідеалізації щодо результатів і процесу діяльності в цілому, зокрема волонтерської.

«Управлінці» на відміну від «студентів» мають більш вищу мотивацію соціальної корисності, але статистично нижчі рівні мотивації безпеки й комфорту, спілкування, та меншу захопленість діловою дійсністю, що не призводить до високої її ідеалізації.

На емпіричному матеріалі визначено, що в контексті особистісного благополуччя основними компетентностями мотиваційно-ціннісного ресурсу волонтерів медичної галузі в діяльності за кризових умов є відчуття особистісної потреби в волонтерській діяльності та наявність мотивації соціальної (громадської) корисності, завдяки чому відбувається збагачення особистості волонтера.

Мотивація безпеки й комфорту та висока захопленість діловою дійсністю, що призводить до надмірної ідеалізації результатів і процесу волонтерської діяльності, виснажують особистість і може стати чинником, що руйнує її психологічне здоров'я.

Перспективи подальшого дослідження проблеми ми пов'язуємо з визначенням психологічних особливостей інших психологічних ресурсів волонтерів медичної галузі, які сприяють ефективній діяльності в кризових умовах.

Марчук Сніжана Вікторівна,
аспірантка кафедри психології та соціальної роботи
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
kucheryava_snizhana@ukr.net
ORCID-ID: 0000-0001-8530-3702

ОСОБЛИВОСТІ СТРУКТУРИ ТА РІВНІ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДОСЛІДЖУВАНИХ ОСІБ ЮНАЦЬКОГО ВІКУ

У контексті здійсненого емпіричного дослідження емоційний інтелект був розглянутий як складна інтегративна структура особистості осіб юнацького віку з різними формами та рівнями вираженості перфекціонізму, що впливають на взаємодію емоційно-вольових, когнітивних, мотиваційних і поведінкових особливостей, зумовлюючи той чи інший рівень розвитку здібностей до розуміння, сприймання та вербалізації власних емоцій, емоційних переживань інших, а також забезпечуючи управління емоційним станом, підпорядкування емоцій вольовим зусиллям, саморегуляцію емоцій.

Дослідження проводилося упродовж 2021-2023 рр. на базі Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського та Вінницького навчально-наукового інституту економіки Західноукраїнського національного університету. У дослідженні взяли участь 240 осіб: 120 студентів спеціальності 053 «Психологія» 1-3 курсів, 120 студентів спеціальності 231 «Соціальна робота» 1-3 курсів.

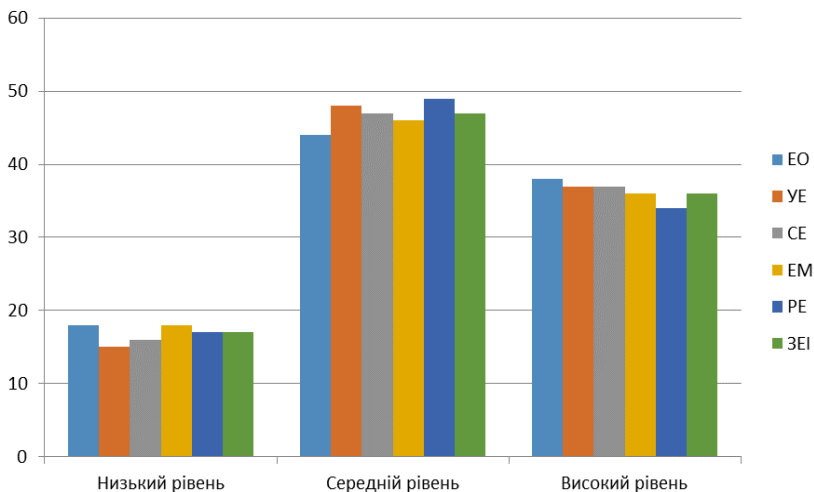
З метою визначення особливостей структури та рівнів розвитку емоційного інтелекту в досліджуваних осіб юнацького віку нами були розглянуті та проаналізовані результати дослідження таких складових EI, як: емоційної обізнаності; здатності до управління власними емоціями і довільної самомотивації й саморегуляції емоцій; емпатії; уміння розпізнавати та впливати на емоційний стан інших людей, отриманих за методикою Н. Холла «Діагностика емоційного інтелекту».

Рівні розвитку емоційної обізнаності, управління емоціями, самомотивації емоцій, емпатії, розпізнавання емоцій, а також емоційного інтелекту у цілому представлені на рисунку 1.1.

Серед загальної вибірки 17% досліджуваних осіб юнацького віку виявили низький рівень розвитку емоційного інтелекту, 47% мали середній рівень розвитку емоційного інтелекту, 36% показали високий рівень розвитку емоційного інтелекту. При цьому складові емоційного інтелекту виявилися у більшості досліджуваних розвинутими на середньому та високому рівні. Так, у 44% досліджуваних осіб юнацького віку констатований середній та у 38% високий рівні емоційної обізнаності, тоді як 18% досліджуваних показали низький рівень розвитку цієї складової емоційного інтелекту. Також у 15% загальної вибірки досліджуваних управління емоціями виявилось на низькому рівні розвитку, а середній (48%) та високий (37%) рівні розвитку UE показала більша частина загальної вибірки. Така ж сама тенденція прослідковується в рівнях розвитку таких складових емоційного інтелекту, як: самомотивації емоцій (16% -

низький рівень; 47% - середній рівень; 37% - високий рівень), емпатія (18% - низький рівень; 46% - середній рівень, 36% - високий рівень); розпізнавання емоцій (17% - низький рівень; 49% - середній рівень; 34% - високий рівень).

Рис. 1.1. Рівні розвитку складових емоційного інтелекту за методикою Н. Холла у досліджуваних загальної вибірки

З метою порівняння емоційного інтелекту та визначення відмінностей в його структурі серед досліджуваних осіб юнацького віку різних спеціальностей нами були використані показники середнього значення складових емоційного інтелекту, а також t-критерій Стюдента, значення яких відображені у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Порівняння прояву складових емоційного інтелекту за методикою Н. Холла у досліджуваних студентів спеціальностей 053 «Психологія», 231 «Соціальна робота»

Складові емоційного інтелекту	Середнє значення складових емоційного інтелекту		t-критерій Стюдента
	Студенти 053 «Психологія» (n=120)	Студенти 231 «Соціальна робота» (n=120)	
Емоційна обізнаність	31,89	31,74	1,049
Управління емоціями	30,67	30,59	1,111
Самотивація емоцій	31,52	31,49	1,119
Емпатія	31,94	30,98	1,118
Розпізнавання емоцій	32,34	25,65	4,219***
Емоційний інтелект (заг.пок.)	140,35	129,76	2,115*

* Відмінності на рівні значущості $p \leq 0,05$.

*** Відмінності на рівні значущості $p \leq 0,001$.

Отримані результати свідчать про те, що студенти 1-3 курсів спеціальності 231 «Соціальна робота» виявили нижчі ніж у студентів спеціальності 053 «Психологія» показники розпізнавання емоцій ($t=4,219$, $p\leq 0,001$) та загальний показник емоційного інтелекту ($t=2,115$, $p\leq 0,05$), а студенти 1-3 курсів спеціальності 053 «Психологія» показали вищі за значенням порівнювані показники.

Результати дослідження структури та рівнів емоційного інтелекту у досліджуваних осіб юнацького віку показали частоти їх прояву (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Частоти прояву складових емоційного інтелекту за методикою Н. Холла серед досліджуваних студентів

Складові емоційного інтелекту	Частота досліджуваних складових та рівнів емоційного інтелекту студентів 1-3 курсів (% осіб)						φ*
	Студенти 053 «Психологія» (n=120)			Студенти 231 «Соціальна робота»(n=120)			
	Н	С	В	Н	С	В	
Емоційна обізнаність	17	45	38	18	43	39	0,746
Управління емоціями	16	48	36	14	49	37	0,691
Самотивація емоцій	17	46	37	15	47	38	0,892
Емпатія	20	45	35	16	48	36	0,835
Розпізнавання емоцій	18	53	29	17	44	39	1,971*
Емоційний інтелект (заг.)	18	47	35	16	46	38	2,169*

* Відмінності на рівні значущості $p\leq 0,05$.

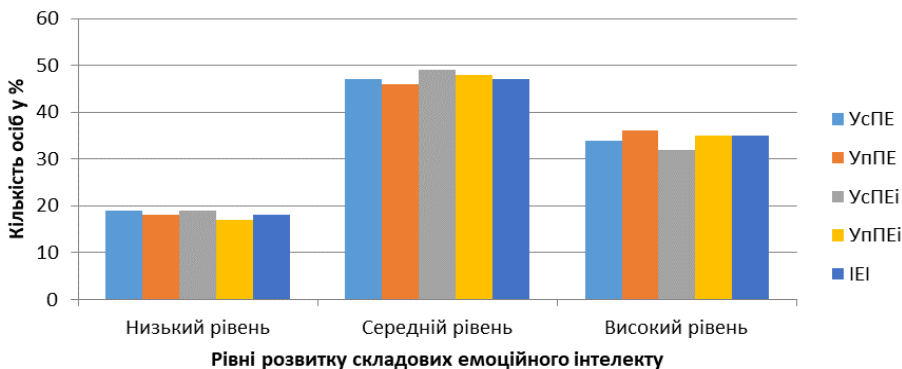
Згідно з представленими у таблиці результатами з'ясовано, що існують відмінності у сфері розпізнавання емоцій та загальному рівні емоційного інтелекту серед майбутніх психологів та соціальних робітників, показники яких є нижчими у студентів спеціальності 231 «Соціальна робота» ($\phi^*=1,971$, $p\leq 0,05$; $\phi^*=2,169$, $p\leq 0,05$). Значущих відмінностей у складових емоційного інтелекту серед студентів різних курсів не виявлено.

З метою діагностики емоційного інтелекту як системи регуляції внутрішньої і зовнішньої психічної діяльності особистості юнацького віку бала використана методика М. Манойлової «Діагностика емоційного інтелекту – MEI».

Рівні розвитку усвідомлення своїх почуттів і емоцій; управління своїми почуттями та емоціями; усвідомлення почуттів і емоцій інших людей; управління почуттями та емоціями інших людей; інтегрального емоційного інтелекту відображені на рисунку 1.3.

Серед загальної вибірки 18% досліджуваних осіб юнацького віку виявили низький рівень розвитку емоційного інтелекту, 47% мали середній рівень розвитку емоційного інтелекту, 35% показали високий рівень розвитку емоційного інтелекту. При цьому такі складові емоційного інтелекту, як: усвідомлення своїх почуттів і емоцій; управління своїми почуттями та емоціями; усвідомлення почуттів і емоцій інших людей; управління почуттями та емоціями інших людей виявилися у більшості досліджуваних розвинутими на середньому та високому рівні. Так, у 47% досліджуваних осіб юнацького віку констатований середній та у 34% високий рівні усвідомлення своїх почуттів і емоцій, тоді

як 19% досліджуваних показали низький рівень розвитку цієї складової емоційного інтелекту. Також у 18% загальної вибірки досліджуваних управління своїми почуттями та емоціями виявилось на низькому рівні розвитку, а середній (46%) та високий (36%) рівні розвитку УпПЕ показала більша частина загальної вибірки. Така ж сама тенденція прослідковується в рівнях розвитку міжособистісних складових емоційного інтелекту, як: усвідомлення почуттів і емоцій інших людей (19% - низький рівень; 49% - середній рівень; 32% - високий рівень), управління почуттями та емоціями інших людей (17% - низький рівень; 48% - середній рівень, 35% - високий рівень).

Рис. 1.3. Рівні розвитку складових емоційного інтелекту за методикою М. Манойлової у досліджуваних загальної вибірки

З метою порівняння емоційного інтелекту та визначення відмінностей в його структурі серед досліджуваних осіб юнацького віку різних спеціальностей нами були використані показники середнього значення складових емоційного інтелекту, а також t-критерій Стюдента, значення яких відображені у таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Порівняння прояву складових емоційного інтелекту у за методикою М. Манойлової досліджуваних студентів спеціальностей 053 «Психологія», 231 «Соціальна робота»

Складові емоційного інтелекту	Середнє значення складових емоційного інтелекту		t-критерій Стюдента
	Студенти 053 «Психологія» (n=120)	Студенти 231 «Соціальна робота»(n=120)	
Усвідомлення своїх почуттів і емоцій	37,06	35,09	1,119
Управління своїми почуттями та емоціями	35,12	34,19	1,118
Усвідомлення почуттів і емоцій інших людей	35,36	27,83	4,645***
Управління почуттями та емоціями інших людей	34,71	34,68	1,109
Інтегральний показник емоційного інтелекту	138,56	129,99	2,378*

* Відмінності на рівні значущості $p \leq 0,05$.

*** Відмінності на рівні значущості $p \leq 0,001$.

Отримані результати свідчать про те, що студенти 1-3 курсів спеціальності 231 «Соціальна робота» виявили нижчі ніж у студентів спеціальності 053 «Психологія» показники Усвідомлення почуттів і емоцій інших людей ($t=4,645$, $p\leq 0,001$) та інтегральний показник емоційного інтелекту ($t=2,378$, $p\leq 0,05$), а студенти 1-3 курсів спеціальності 053 «Психологія» показали вищі за значенням порівнювані показники.

Результати дослідження структури та рівнів емоційного інтелекту у досліджуваних осіб юнацького віку показали частоти їх прояву (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

**Частоти прояву складових емоційного інтелекту за методикою М. Манойлової
серед досліджуваних студентів**

Складові емоційного інтелекту	Частота досліджуваних складових та рівнів емоційного інтелекту студентів 1-3 курсів (% осіб)						φ*
	Студенти 053 «Психологія» (n=120)			Студенти 231 «Соціальна робота»(n=120)			
	н	с	в	н	с	в	
Усвідомлення своїх почуттів і емоцій	19	48	33	18	45	37	0,764
Управління своїми почуттями та емоціями	18	47	35	17	46	37	0,765
Усвідомлення почуттів і емоцій інших людей	20	52	19	17	47	36	2,152*
Управління почуттями та емоціями інших людей	17	49	34	16	48	36	0,835
Інтегральний показник емоційного інтелекту	19	51	30	17	46	27	1,783*

* Відмінності на рівні значущості $p\leq 0,05$.

Згідно з представленими у таблиці результатами з'ясовано, що існують відмінності у сфері усвідомлення почуттів і емоцій інших людей й інтегральному рівні емоційного інтелекту серед майбутніх психологів та соціальних робітників, показники яких є нижчими у студентів спеціальності 231 «Соціальна робота» ($\phi^*=2,152$, $p\leq 0,05$; $\phi^*=1,783$, $p\leq 0,05$). Значущих відмінностей складових емоційного інтелекту серед студентів різних курсів не виявлено.

Висновки. Отже, за результатами дослідження структури і рівнів емоційного інтелекту, отримані за методикою Н. Холла показали, що серед загальної вибірки 17% досліджуваних осіб юнацького віку виявили низький рівень розвитку емоційного інтелекту, 47% мали середній рівень розвитку емоційного інтелекту, 36% показали високий рівень розвитку емоційного інтелекту. При цьому складові емоційного інтелекту виявилися у більшості досліджуваних розвинутими на середньому та високому рівні. Так, у 44% досліджуваних осіб юнацького віку констатований середній та у 38% високий рівні емоційної обізнаності, тоді як 18% досліджуваних показали низький рівень розвитку цієї складової емоційного інтелекту. Також у 15% загальної

вибірки досліджуваних управління емоціями виявилось на низькому рівні розвитку, а середній (48%) та високий (37%) рівні розвитку УЕ показала більша частина загальної вибірки. Така ж сама тенденція прослідковується в рівнях розвитку таких складових емоційного інтелекту, як: самомотивації емоцій (16% - низький рівень; 47% - середній рівень; 37% - високий рівень), емпатія (18% - низький рівень; 46% - середній рівень, 36% - високий рівень); розпізнавання емоцій (17% - низький рівень; 49% - середній рівень; 34% - високий рівень).

Результати дослідження структури і рівнів емоційного інтелекту, отримані за методикою М. Манойлової, засвідчили, що серед загальної вибірки 18% досліджуваних осіб юнацького віку виявили низький рівень розвитку емоційного інтелекту, 47% мали середній рівень розвитку емоційного інтелекту, 35% показали високий рівень розвитку емоційного інтелекту. При цьому такі складові емоційного інтелекту, як: усвідомлення своїх почуттів і емоцій; управління своїми почуттями та емоціями; усвідомлення почуттів і емоцій інших людей; управління почуттями та емоціями інших людей виявилися у більшості досліджуваних розвинутими на середньому та високому рівні. Так, у 47% досліджуваних осіб юнацького віку констатований середній та у 34% високий рівні усвідомлення своїх почуттів і емоцій, тоді як 19% досліджуваних показали низький рівень розвитку цієї складової емоційного інтелекту. Також у 18% загальної вибірки досліджуваних управління своїми почуттями та емоціями виявилось на низькому рівні розвитку, а середній (46%) та високий (36%) рівні розвитку УпПЕ показала більша частина загальної вибірки. Така ж сама тенденція прослідковується в рівнях розвитку міжособистісних складових емоційного інтелекту, як: усвідомлення почуттів і емоцій інших людей (19% - низький рівень; 49% - середній рівень; 32% - високий рівень), управління почуттями та емоціями інших людей (17% - низький рівень; 48% - середній рівень, 35% - високий рівень).

ТЕХНІЧНІ НАУКИ

Гриценко А.М.,

*кандидат технічних наук, старший викладач кафедри
моделювання та програмного забезпечення
Криворізького національного університету.*

ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

В процесі виконання натурних експериментів дослідник контролює зміни фізичних величин. Для вимірювання все частіше застосовуються сучасні вимірювальні засоби, що містять цифровий інтерфейс, за допомогою якого можна під'єднати вимірювальний пристрій до ПК та встановивши спеціалізоване програмне забезпечення отримувати результати безпосередньо на екрані комп'ютера. Таке технічне рішення спрощує процес переносу результатів експерименту в таблиці офісного застосунку для їх подальшої обробки, представлення та аналізу, тим самим підвищується продуктивність дослідника, зменшується вплив людського фактору, та покращуються умови праці, адже пристрій може знаходитися на певній відстані від робочого місця.

Використання подібних рішень не дозволяє повністю автоматизувати процес збору результатів, крім того, як правило необхідно контролювати одночасно декілька параметрів, та через рівні проміжки часу.

Перевагою в виборі вимірювальних засобів, крім забезпечення необхідної точності вимірів, віддається виробникам що відкрито надають документацію з описом протоколу обміну даними з пристроєм. Розробивши програмний засіб, що відповідає конкретним умовам проведення експерименту (порядок та періодичність опитування пристроїв) та реалізує обмін даними та команд з пристроями можна в повному обсязі автоматизувати збір даних що значно спрощує дослідження, які потребують значних витрат часу та трудових ресурсів на їх проведення.

Крім того, збереження даних організовується таким чином, що доступ, перенос та копіювання для подальшої їх обробки, представлення та аналізу не вимагають значних витрат часу та ресурсів при значних обсягах інформації.

Автоматизація процесу вимірювань дозволяє реалізувати повтори та відтворення фрагментів експериментів з ідентичними умовами. Автоматизація обробки та представлення результатів вимірів дозволяє наглядно спостерігати за процесом експерименту в режимі реального часу, що підвищує сприйняття інформації.

Складність задач вимірювання, автоматизації експерименту, обробки результатів привела до появи вимірювально-обчислювальних комплексів, що орієнтовані на автоматизацію технологічних процесів виробництва, експериментальних установок, приладових стендів і обчислювальних засобів. Вони створюються на базі обчислювальних комплексів, що випускаються серійно, (персональний комп'ютер) і програмно-керованих пристроїв зв'язку з об'єктом (для управління та контролю

параметрів). Останнім часом широкий розвиток одержали комплекси, що виконані на базі мікропроцесорів, це автоматизований засіб вимірювання електричних величин, на основі якого можливе створення вимірювальної інформаційної системи шляхом приєднання до його портів сигналів датчиків вимірюваних величин з уніфікованими електричним вихідними сигналами і генерації на основі програмних компонентів комплексу програмної обробки інформації і керування експериментами, орієнтованими на вирішення конкретних завдань дослідження.

При порівнянні реальних і комп'ютерних вимірювальних засобів, крім функціоналу і режимів роботи, також треба звернути увагу й їх основні характеристики – точність і швидкість. Точність комп'ютерних вимірювальних засобів визначається не лише кількістю розрядів після коми, яке відображається на екрані програмним засобом. Одним з основних критеріїв є розрядність аналого-цифрового перетворювача. Цей параметр визначає чутливість пристрою при вимірюваннях, тобто найменшу різницю між двома сусідніми значеннями, яку може зареєструвати вимірювальний засіб. Крім того, для визначення критерію точності всього засобу великий вплив має точність характеристик джерела опорної напруги, з якою працює аналого-цифровий перетворювач.

Ефективність застосування комп'ютерних технологій в експериментально-дослідницькій роботі зумовлена забезпеченням:

- необхідної точності результатів, їх достовірності, оскільки програмні засоби дозволяють застосовувати методи, які зменшують нагромадження похибок при обчисленні та округленні проміжних величин;
- зменшення кількості складних приладів шляхом інтегрування декількох пристроїв в єдину інформаційну систему;
- підвищення інформативності, продуктивності та якості дослідження за рахунок ретельної обробки даних;
- можливості збільшення кількості контрольованих об'єктів та скорочення циклів дослідження на основі оперативного використання результатів аналізу;
- зменшення часу на обробку та систематизацію даних.

Слід зазначити, що використання комп'ютерних технологій в експериментальних дослідженнях ніяким чином не передбачає підміну традиційних засобів вимірювальної техніки вимірювально-обчислювальними комплексами, а навпаки лише розширює можливості процесу вимірювання.

Успішний розвиток вимірювальних засобів, обчислювальної техніки та програмування надав гарні передумови для розробки комп'ютерно-орієнтованих (віртуальних) засобів вимірювальної техніки, які конкурентоспроможні за своїми метрологічними характеристиками, а за економічною ефективністю помітно перевершують традиційні засоби вимірювальної техніки.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

---

1. Проектування комп'ютеризованих вимірювальних систем і комплексів: навчальний посібник / М. Паламар, М. Стрембіцький, А. Паламар. – Тернопіль : ТНТУ, 2018. – 150 с.
2. Войтенко С. С., Герасимов С. В. Використання комп'ютерних засобів вимірювання при підготовці фахівців метрологів. / Системи обробки інформації. 2009. № 6(80). С. 156-158.

Озерчук Ігор Михайлович,
*провідний науковий співробітник
Український науково-дослідний інститут
спеціальної техніки та судових експертиз
Служби безпеки України
м. Київ, Україна*

ВИКЛИКИ ЛОКАЛІЗАЦІЇ В ОБМЕЖЕНИХ РЕСУРСАХ НОСИМИХ ПРИСТРОЇВ

Сучасний розвиток технології носимих пристроїв відкриває перед нашим суспільством широкий спектр можливостей у зборі, обробці та використанні даних. Ці інтелектуальні пристрої, вбудовані в різноманітні предмети одягу та аксесуари, стають необхідною складовою сучасного життя. Ця еволюція викликає питання щодо безпеки, приватності, точності та надійності обробки та передачі даних від цих пристроїв.

Особлива увага приділяється аспектам локалізації та комунікації, а також викликам, пов'язаним із впровадженням цих технологій. Сучасна носима технологія в значній мірі залежить від точності технік позиціонування, вбудованих в пристрої. Зауважимо, що геометрія у сценаріях усередині приміщень грає ключову роль у стійкості, точності та вірогідності систем позиціонування, що використовуються в носимих пристроях. Головна причина полягає в тому, що головна технологія позиціонування, яку використовують носимі пристрої, заснована на бездротових технологіях, таких як BLE, Wi-Fi, UWB, з різними проблемами поширення сигналу через складність та постійно зміну середовища в приміщенні [1]. Фактори, які впливають на поширення сигналу, включають втрати при розповсюдженні (наприклад, відбиття, дифракцію, розсіювання), поза межами прямої видимості (NLOS), багатопроменеве поширення [1], [2].

Розповсюдження радіосигналу NLOS є основним джерелом неточної позиції, тому подолання його впливу є одним із основних завдань у позиціонуванні [3]-[5]. Було запропоновано значну кількість методів для зменшення впливу NLOS на точність позиціонування. Наприклад, автори [3] класифікують їх на дві категорії: методи, які зменшують вплив NLOS в алгоритм позиціонування без попередньої ідентифікації NLOS, та методи, які впроваджують фазу ідентифікації NLOS спочатку, а потім, на другій фазі, зменшують похибку NLOS при оцінці позиції. У [6] розглядають кооперативний підхід до позиціонування для вирішення проблеми похибки оцінки NLOS. Незважаючи на велику різноманітність методів, запропонованих у літературі, ефекти NLOS не були повністю знищені. Переповнене середовище та складні сценарії геометрії все ще є викликом для подолання.

Знаходження компромісу між точністю та енергоспоживанням системи локалізації є постійним завданням. Зокрема, енергоефективність є критичним обмеженням для носимих пристроїв через їх малі розміри та вимоги до портативності, які заважають використовувати великі батареї. На вулиці, для багатьох носимих пристроїв, система локалізації, яка використовується де-факто, є GNSS, а в приміщенні існує багато

конкуруючих технологій з різними рівнями точності локалізації та енергоефективності. Технології, які широко використовуються, такі як Wi-Fi та Bluetooth, часто покладаються на коливання вимірювань потужності отриманого сигналу (RSS) або неточні оцінки часу прибуття (TOA), що знижує їх точність локалізації. Системи локалізації на основі UWB можуть досягти точності на рівні см або дм і мають низьке енергоспоживання. Однак вони не широко доступні в більшості носимих пристроїв, які вже є на ринку. Майбутні зусилля потрібно зосередити на розробці точних технік локалізації, які можна реалізувати з низькими витратами та низькими накладними витратами на малих пристроях.

Конфіденційність розташування є серйозною проблемою для локалізації носимих пристроїв, оскільки інформація про розташування в руках ненадійних сторін може призвести до розкриття небажаної особистої інформації, крадіжки особистих даних або зменшення безпеки. Приватність комунікації та перевірка автентичності в носимих пристроях також є важливими, оскільки приватність передбачає, що індивід повинен якомога більше контролювати особисті дані та надавати їх лише "довіреном" пристрою [7].

Побудова платформ для збору великих обсягів даних становить виклик для інженерії програмного забезпечення (SW) і потребує інновацій у методиках аналізу даних та візуалізації для отримання інсайтів щодо індивідуальних і агрегованих патернів користувачів, таких як просторово-часові кластери, візуальна аналітика тощо.

Стандартизація є найбільш потужною структурою для надання швидкого, безпечного та простого інтегрування між різними пристроями, компонентами та системами. Різні стандарти не були повністю прийняті в існуючих системах локалізації, зокрема в платформах для внутрішньої локалізації. Наприклад, автори в [8] оцінили системи внутрішньої локалізації та надали загальні коментарі щодо стандарту Міжнародної організації зі стандартизації (ISO) / Міжнародної електротехнічної комісії (IEC) 18305. Було підкреслено про відсутність стандартних процедур оцінки для індивідуальних систем локалізації (ILS) та систем позиціонування в приміщеннях (IPS), що перешкоджає їх впровадженню в інші середовища. Однак стандартизація обмежується не лише процедурами оцінки. Її також можна використовувати для технологій позиціонування, внутрішніх карт, протоколів комунікації програмного забезпечення, пристроїв, протоколів виявлення тощо.

ISO/IEC 18305 [9] - це стандарт ISO, призначений для ідентифікації та визначення найбільш відповідних метрик і сценаріїв для оцінки систем локалізації та відстеження. Завдяки різним метрикам оцінки, які подаються в літературі (наприклад, середня похибка позиціонування, середньоквадратична похибка, медіанна похибка тощо), багато дослідників повідомляють про труднощі порівняння методів з опублікованими результатами. Експериментальна частина та збір даних в літературі мають суттєві відмінності в розмірах зони оцінки та стратегіях оцінки методів, процедурах та протоколах для збору даних. Таким чином, стандарти ISO/IEC 18305 можуть розглядатися як довідник щодо того, як повинні бути повідомлені результати оцінки, включаючи аспекти оцінки зони, з особливим акцентом на внутрішні приміщення. Крім того, деякі ініціативи стандартизують оцінку систем локалізації за допомогою об'ємних наборів заздалегідь зібраних даних (набори даних), що надає структуру оцінки, яку можна відтворити. Змагання з локалізації також стають популярними для оцінки,

оскільки вони дозволяють порівнювати рішення локалізації в режимі реального часу в однакових умовах в складних областях.

Хоча деякі з цих стандартів доступні в літературі, більшість платформ застосування не адаптується до цих стандартів. Це призводить до нестандартних платформ локалізації, які важко інтегрувати з іншими системами, що є основним викликом для розвитку внутрішньої технології локалізації в наш час. Як зазначено в [10], потрібна загальна систематика з відповідними послугами та протоколами, оскільки це є найбільш важливим відсутнім ланцюжком у внутрішній локалізації на даний момент. Наступні кроки повинні зосередитися на визначенні таксономії ILS/IPS, складанні фреймворку для співпраці кількох ILS/IPS та визначенні стандартних служб та програм у найближчому майбутньому.

Носимі пристрої мають великий потенціал для подальшого розвитку та інновацій, проте вирішення зазначених вище викликів залишається актуальним завданням для дослідників та розробників. Майбутні розробки в галузі локалізації та комунікації носимих пристроїв сприятимуть подальшому розширенню можливостей цих технологій у нашому сучасному світі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. S.R. Jondhale, M. Sharma, R. Maheswar, R. Shubair, A. Shelke, Comparison of Neural Network Training Functions for RSSI Based Indoor Localization Problem in WSN, in: Handbook of Wireless Sensor Networks: Issues and Challenges in Current Scenario's, Springer, 2020, pp. 112–133.
2. X.B. Maxama, E.D. Markus, A Survey on Propagation Challenges in Wireless Communication Networks over Irregular Terrains, in: Proc. of Open Innovations Conference (OI), IEEE, 2018, pp. 79–86.
3. K. Yu, K. Wen, Y. Li, S. Zhang, K. Zhang, A Novel NLOS Mitigation Algorithm for UWB Localization in Harsh Indoor Environments, IEEE Trans. Veh. Technol. 68 (1) (2018) 686–699.
4. W. Wei, X. Jin-Yu, Z. Zhong-Liang, A New NLOS Error Mitigation Algorithm in Location Estimation, IEEE Trans. Veh. Technol. 54 (6) (2005) 2048–2053.
5. H. Miao, K. Yu, M.J. Juntti, Positioning for NLOS propagation: Algorithm derivations and Cramer–Rao Bounds, IEEE Trans. Veh. Technol. 56 (5) (2007) 2568–2580.
6. R.M. Vaghefi, R.M. Buehrer, Cooperative Localization in NLOS Environments Using Semidefinite Programming, IEEE Commun. Lett. 19 (8) (2015) 1382–1385.
7. V. Shubina, A. Ometov, S. Andreev, D. Niculescu, E.S. Lohan, Privacy Versus Location Accuracy in Opportunistic Wearable Networks, in: Proc. of International Conference on Localization and GNSS (ICL-GNSS), IEEE, 2020, pp. 1–6.
8. F. Potortí, A. Crivello, P. Barsocchi, F. Palumbo, Evaluation of Indoor Localisation Systems: Comments on the ISO/IEC 18305 Standard, in: Proc. Of International Conference on Indoor Positioning and Indoor Navigation (IPIN), 2018, 1–7.
9. ISO, Information Technology – Real Time Localization System – Test and Evaluation of Localization and Tracking Systems, Standard, International Organization for Standardization, Geneva, CH, 2016.
10. F. Furfari, A. Crivello, P. Barsocchi, F. Palumbo, F. Potortí, What is next for Indoor Localisation? Taxonomy, Protocols, and Patterns for Advanced Location Based Services, in: Proc. of International Conference on Indoor Positioning and Indoor Navigation (IPIN), 2019, 1–8.

ЦЯПА С.М.,
*старший науковий співробітник
Український науково-дослідний інститут
спеціальної техніки та судових експертиз
Служби безпеки України,
Україна, Київ*

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНІ КАМЕРИ ЯК ОСНОВНА КОМПОНЕНТА ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА

Інтелектуальна камера - компактна і автономна система технічного зору, знаходить різноманітне застосування в різних галузях, де обробка зображень відіграє ключову роль. Зокрема, вона усуває необхідність у спеціальному обладнанні для зберігання та обробки даних, оскільки її обчислювальні потужності розміщені всередині камери. Ця особливість дозволяє застосовувати таку апаратуру там де мінімізація має першорядне значення.

Інтелектуальні камери мають суттєві переваги у сфері систем технічного зору. У звичайних системах технічного зору лише частина всього кадру зображення відповідає області інтересу (ROI - region of interest), яка часто не потребує візуального представлення. Фундаментальною метою системи технічного зору є прийняття рішень, що включає в себе такі запити, як наявність об'єкта, його місцезнаходження або наявність у нього дефектів. Цікавим стає виконання в самій камері усього процесу попередньої обробки пікселів і прийняття рішень. Внутрішня обробка у такому випадку дає стислі пакети даних, значно зменшуючи обсяг передачі інформації, з прямою маршрутизацією до систем керування машинами, оминаючи звичайного посередника - комп'ютер.

Ця концепція підкреслює необхідність обробки інформації в її джерелі, подібно до мозку, що знаходиться за очима. Вирішенням вищезгаданої проблеми є автономна смарт-камера. Відомі світові компанії, в тому числі Glaxo, Ciba-Geigy, Ford, Volkswagen, Sony Music і 3M, інтегрували смарт-камери в свої операції, причому остання з них розгорнула до 150 систем смарт-камер.

Необхідно визнати, що розумні камери не є універсальним рішенням для всіх застосувань у сфері технічного зору. Тому обговорення часто зосереджується на найбільш підходящому підході: використання смарт-камери або вибору системи на базі ПК. Безсумнівно, оскільки мікропроцесори, цифрові сигнальні процесори (DSP - Digital signal processing) і програмовані вентильні матриці (FPGA - field-programmable gate array) продовжують розширювати свої можливості обробки, смарт-камери перетворюються на більш інтелектуальні аналоги. Слід зазначити, що традиційні підходи також адаптуються до цих досягнень і відповідно розвиваються.

Традиційні підходи переважно передбачають реалізацію на базі ПК. Це можуть бути камери, що безпосередньо взаємодіють з ПК за допомогою різних протоколів (наприклад, IEEE 1394/Firewire, CameraLink, LVDS, USB), або системи, що базуються на захопленнях

кадрів чи інтелектуальних платах обробки зображень, які інтегруються в ПК. У таких випадках аналогові камери зазвичай використовуються як пристрої введення.

На відміну від них, інтелектуальна камера функціонує як автономний пристрій, що включає в себе датчик зображення і вбудований інтелект у поєднанні з відповідними можливостями вводу/виводу. Через свою схожість з інтелектуальними сенсорами ці продукти часто називають "датчиками зору". Важливо зазначити, що датчики технічного зору зазвичай працюють в рамках обмежених і заздалегідь визначених параметрів, в той час як інтелектуальні камери демонструють більшу гнучкість і універсальність, оскільки їх можна запрограмувати на виконання широкого спектру алгоритмів обробки зображень і функцій, специфічних для конкретних застосувань.

Таким чином, система технічного зору на базі ПК відзначається своєю гнучкістю, що дозволяє створювати різноманітні конфігурації і використовувати програмне забезпечення сторонніх виробників. Надійна обчислювальна потужність ПК, частково завдяки високошвидкісним процесорам, робить їх добре пристосованими для вирішення складних завдань в області систем технічного зору.

У сфері технологій вбудованих відеокамер переваги смарт-камер багатогранні та трансформаційні. По-перше, варто відзначити їх економічну ефективність. Розумні камери, що включають в себе камери, об'єктиви, освітлення, кабелі та блоки обробки в єдиній структурі, виявляються більш економічним рішенням в порівнянні з системами на базі ПК. Простота - ще одна відмінна риса інтелектуальних камер. Зручне програмне забезпечення, що використовує простий інтерфейс, значно спрощує процес налаштування. В той же ж час відпрацьовані готові алгоритми усувають необхідність у складній розробці, прискорюючи як конфігурацію, так і експлуатацію камер.

Крім того, значною перевагою є їхня надійність. Інтелектуальні камери, позбавлені складних рухомих компонентів, таких як вентилятори і жорсткі диски, і працюють при більш низьких температурах, демонструють підвищену надійність на відміну від традиційних ПК.

Трасекторія кривої продуктивності смарт-камер має тенденцію до постійного зростання. По мірі розвитку їхніх можливостей, розумні камери зможуть вирішувати все більш складні завдання, поступово витісняючи традиційний підхід, заснований на використанні персональних комп'ютерів. У цьому контексті інтелектуальна камера спрощує генерацію даних. А вбудовані алгоритми обробки зображень відіграють ключову роль, дозволяючи камері розпізнавати і передавати лише "дані, що становлять інтерес".

Датчик зображення в інтелектуальній камері працює за принципом генерації зарядів, коли фотони, що потрапляють на датчик, генерують електрони. До того ж яскравіші джерела світла прискорюють цей процес. Надалі сенсор передає накопичений заряд на регістри зчитування, перетворюючи його на напругу. Після цього перетворення напруга посилюється, в результаті чого вона потрапляє на аналоговий вихід камери. В свою чергу аналоговий вихід піддається цифровому перетворенню з поділом на вісім каналів по 256 пікселів у кожному.

Важливо, що основою цієї інтелектуальної камери є вбудовані алгоритми. Кожен канал проходить обробку зображення за допомогою цих алгоритмів. Архітектура обробки включає в себе програмований логічний пристрій, що містить вбудований

алгоритм. Зокрема, в камеру можуть бути вбудовані різні алгоритми обробки зображень, що підвищує її універсальність. Так наприклад реалізація алгоритму статичного порогового відтінку сірого виконується наступним чином.

Під час статичного порогового розрізнення встановлюються верхня і нижня межі навколо нормального значення. Дані зображення, що потрапляють у це граничне вікно, вважаються нецікавими, зберігаючи інформацію про відтінки сірого. І навпаки, дані, що виходять за ці межі, вважаються "даними, що становлять інтерес" і передаються за межі камери. Цей метод дозволяє суттєво зменшити обсяг даних, передаючи лише найважливіші дані для подальшого аналізу. Важливо, що алгоритм статичного порогового значення вимагає наявності трьох параметрів: верхньої межі, нижньої межі та центрального значення. Прийнятна смуга між верхньою і нижньою межами залежить від визначення центрального значення. Пікселі, що виходять за межі цієї смуги, передаються, а ті, що знаходяться всередині, ігноруються. Цей надійний алгоритмічний підхід забезпечує точність і ефективність розпізнавання релевантних даних, підкреслюючи складні можливості технології інтелектуальної камери.

Розвиток індустрії технічного зору призвів до зміни парадигми: від звичайних відеокамер/систем захоплення кадрів 20-го століття до передового покоління систем на основі інтелектуальних камер, які визначатимуть 21-е століття. Ці авангардні системи інтелектуальних камер розроблені для вилучення піксельних даних у реальному часі та складних операцій обробки в самій камері, досягаючи безпрецедентної швидкості та економічної ефективності. Те, що лежить на горизонті, є нічим іншим, як революційним, оскільки очікується поява повноцінних систем обробки зображень на чипі сенсора [2].

Ця технологічна метаморфоза не стоїть на місці; її стимулює невпинний розвиток напівпровідникових технологій і поява на ринку нових мікропроцесорів. Якщо зазирнути в найближче майбутнє, то домінуючі тенденції охоплюють мегапіксельні сенсори, підвищену роздільну здатність, розширені можливості обробки та інтеграцію кольору.

До цього часу технологія розумних камер переважно належала до сфери промислових систем технічного зору. Однак зараз відбуваються суттєві зміни, які відкривають нову еру. Технологія розумних камер виходить за межі своїх традиційних кордонів і знаходить безліч нових застосувань. Розглянемо її застосування в сферах безпеки і контролю доступу, де потенціал для інновацій безмежний. В автомобільній промисловості розумні камери готові революціонізувати механізми уникнення зіткнень. Прикладом може слугувати камера, вбудовану в систему круїз-контролю, яка ретельно стежить за дорогою попереду і негайно попереджає водія про транспортний засіб, що швидко сповільнюється, потенційно запобігаючи аваріям. Інша інтригуюча перспектива полягає в тому, що розумні камери можуть замінити звичайні дзеркала заднього виду і бічні дзеркала, ефективно усуваючи небезпечні сліпі зони. У разі нещасного випадку зіткнення ці камери будуть безцінними для запису критичних моментів, що передують аварії, тим самим надаючи безцінну інформацію для аналізу [7].

Трансформаційний потенціал технології інтелектуальних камер виходить далеко за межі автомобільної сфери. Взяти, наприклад, контекст інтелектуальних ліфтів у жвавому офісному кварталі. Гармонійно інтегровані розумні камери можуть організувати роботу ліфтів з надзвичайною ефективністю. Вони могли б динамічно

реагувати на припливи і відпливи пасажиропотоку, забезпечуючи оптимальне використання ресурсів. Ліфти зупинялися б на поверсі лише тоді, коли на нього чекає заздалегідь визначена кількість пасажирів, оминаючи поверхи з надмірним попитом, що перевищує пропускну здатність ліфта.

Якщо зазирнути в майбутнє, то можливості розумних камер практично безмежні. Фактично, сфера потенційного застосування відображає спектр можливих сценаріїв обробки зображень [1]. Поява цих передових технологій провіщає майбутнє, в якому інтелектуальні камери стануть невід'ємними компонентами нашого технологічного ландшафту, що розвивається, змінюючи промисловість і підвищуючи безпеку, зручність і ефективність.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

---

1. Wintriss Engineering Corporation: Year 2002 Smart Cameras
2. Siemens R&I: The Camera that Grew a Brain, http://w4.siemens.de/Ful/en/archiv/zeitschrift/heft1_99/artikel02/
3. Advanced Imaging Europe Magazine: The intelligent camera, October (2002) 12

ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНІ НАУКИ

Філер З.Ю.,

доктор технічних наук, професор,

Чуйков А.С.,

кандидат фізико-математичних наук.

ВСП «Київський фаховий коледж

комп'ютерних технологій та економіки НАУ»

ЧИСЕЛЬНІ МЕТОДИ ВИВЧЕННЯ КОЛИВАНЬ

Лінійне рівняння

$$y'' + ky = 0, \quad k > 0 \quad (1)$$

визначає гармонічні коливання виду $y = A \cos(\omega t + \theta)$ амплітуди A з частотою ω і фазою θ , де $\omega^2 = k$. Параметри A і θ визначаються початковими умовами y_0 і y'_0 : $A^2 = y_0^2 + y_0'^2 / \omega^2$, $\tan \theta = -y_0' / \omega y_0$.

Рівняння

$$y'' + \varphi(y) = 0, \quad y \cdot \varphi(y) > 0 \quad (2)$$

визначає нелінійні коливання під дією нелінійної відновлюваної сили $\varphi(y)$. Вважаючи її симетричною, коли $\varphi(-y) = -\varphi(y)$, для максимального відхилення A , у якому $y'(A) = 0$, кінетична енергія перетворюється на потенціальну. Розв'язуючи рівняння (2), зробимо заміну $y' = p(y)$. Тоді $p dp = -\varphi(y) dy$, та інтегруючи, отримаємо $\frac{p^2}{2} = C - \Phi(y)$. Тут $\Phi(y)$ є інтеграл від пружної сили від 0 до амплітуди A .

Із закону збереження енергії отримуємо, що $C = \Phi(A)$ і $p(y) = \sqrt{2(\Phi(A) - \Phi(y))}$.

Звідси інтегруючи, знаходимо

$$\frac{T}{4} = \int_0^A \frac{dy}{\sqrt{2(\Phi(A) - \Phi(y))}}, \quad (3)$$

де T – період коливань.

Для лінійної задачі цей інтеграл дає $\frac{T}{4} = \frac{\arcsin 1}{\omega}$, звідси $T = \frac{2\pi}{\omega}$. Для нелінійної

задачі (2) інтеграл є невласним і його доводиться знаходити чисельно, розбиваючи інтервал інтегрування на частини, вважаючи на кожній частині $\varphi(y)$ лінійною. На

останній частині замінімо підінтегральний вираз квадратичним наближенням за формулою Тейлора у точці A :

$$2(\Phi(A) - \Phi(y)) \approx 0 - 2\varphi(A)(y - A) - \varphi'(A)(y - A)^2,$$

причому інтеграл на останній ділянці (y_{n-1}, A) буде наближено дорівнювати

$$\arccos \frac{\varphi(y)}{\varphi'(y)\sqrt{\varphi'(A)}}.$$

На інтервалі (y_{2k}, y_{2k+2}) знайдемо наближення:

$$\Delta t_{2k+1} \approx \varphi'(y_{2k+1}) \arcsin \left(\frac{\varphi(y)}{\sqrt{2(\Phi(A) - \Phi(y_{2k+1}))\varphi'(y_{2k+1}) + \varphi^2(y_{2k+1})}} \right) \Bigg|_{y_{2k}}^{y_{2k+2}}.$$

Останній крок можна замінити лінійним наближенням. Для кусково-лінійних систем метод є точним. Можна запропонувати більш простий метод, коли на частинному інтервалі підкоренева функція замінюється лінійною

$$B_k - C_k(y - y_{k+1}),$$

де

$$B_k = 2\Phi(A) - 2\Phi(y_{k+1}), \quad C_k = 2\varphi(y_{k+1}).$$

Тоді

$$\Delta t_k = \frac{\sqrt{B_k} - \sqrt{B_k + C_k \Delta y_k}}{\varphi(y_{k+1})} = \frac{8h}{\sqrt{B_k} + \sqrt{B_k + C_k \Delta y_k}} \quad (4)$$

і період знаходимо як суму доданків.

Як приклад розглянемо рівняння (2), у якому $\varphi(y) = 4y + y^3$. Тоді

$$\varphi'(y) = 4 + 3y^2, \quad \Phi(y) = 2y^2 + \frac{y^4}{4}.$$

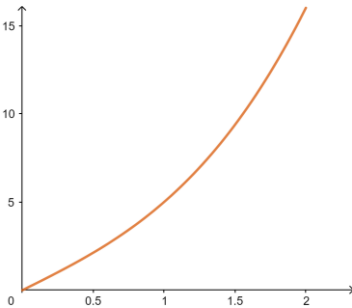

Рис. 1. Графік $\varphi(y) = 4y + y^3$ на відрізку $(0; 2)$

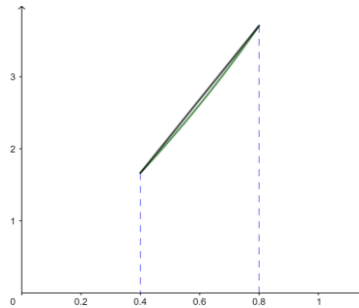

Рис. 2. Лінеаризація $\varphi(y)$ на відрізку $[y_{2k-1}; y_{2k+1}]$

Спосіб прямої лінеаризації Я. Г. Пановко. Знаходиться кутовий коефіцієнт лінійної характеристики, що найменше відхиляється від даної з вагою y :

$$\min \int_0^A ((\varphi(y) - ky)y)^2 dy \quad \Rightarrow \quad k = \frac{\int_0^A \varphi(y)y^2 dy}{\int_0^A y^3 dy}.$$

У цьому прикладі $\varphi(y) = 4y + y^3 \Rightarrow k = 4 + \frac{2A^2}{3} = \omega^2$. Звідси знаходимо

$$T = \frac{2\pi}{\omega} = \frac{2\pi}{\sqrt{4 + \frac{2A^2}{3}}}. \quad (5)$$

У табл. 1 показані результати розрахунків за цими методами.

Таблиця 1

Значення періоду за даною амплітудою

A	$T(A)$ за (4)	$T(A)$ за (5)	A	$T(A)$ за (4)	$T(A)$ за (5)
1,2	2,78	2,82	2,2	2,28	2,34
1,4	2,68	2,73	2,4	2,18	2,24
1,6	2,58	2,63	2,6	2,09	2,15
1,8	2,48	2,53	2,8	2,01	2,07
2	2,38	2,43	3,0	1,93	1,99

Задача Коші для рівняння першого порядку і еквівалентне інтегральне рівняння. Рівняння $y' + ay = f(t, y)$ з умовою $y(t_0) = y_0$ еквівалентне рівнянню

$$y(t) = y_0 e^{-a(t-t_0)} + \int_{t_0}^t e^{-a(t-\tau)} f(\tau, y(\tau)) d\tau. \quad \text{Воно породжує чисельний метод}$$

$$y_1 = y_0 e^{-ah} + f(t_0, y_0) \frac{1 - e^{-ah}}{a}.$$

За кількістю обчислень функції $f(t, y)$ він еквівалентний методу Ейлера. Один раз обчислюються коефіцієнти $b = e^{-ah}$ і $c = \frac{1 - e^{-ah}}{a}$ формули $y_1 = by_0 + cf(t_0, y_0)$.

При $ah \rightarrow 0$ він переходить в метод Ейлера. При сталій функції f він дає точний розв'язок. На рис. 4 зображено приклад розв'язання рівняння $y' + 2y = 0,1y^2$. Його точний розв'язок отримаємо, розділивши рівняння на y^2 – воно стане лінійним відносно нової функції $z = 1/y$.

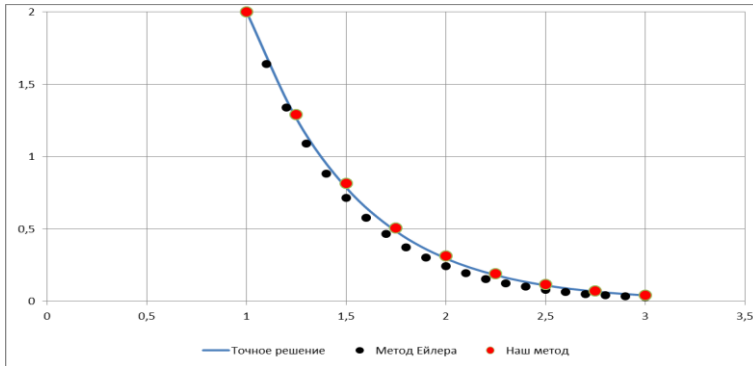

Рис. 4. Три методи розв'язання рівняння $y' + 2y = 0.1y^2$, $y(1) = 2$ на відрізку $[1; 3]$

Рис. 4 показує, що наш метод дозволяє отримати більш точний результат при меншій кількості кроків.

Переведення рівняння коливань у комплексну форму. Типове рівняння коливань

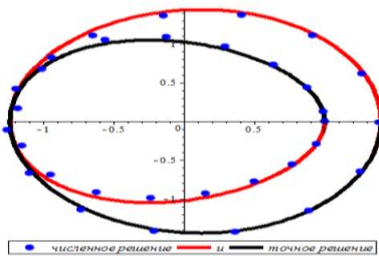
$$x'' + \omega^2 x = f(t, x, x') \quad (6)$$

заміною $x' = \omega y$, $y' = -\omega x + \frac{f(t, x, x')}{\omega}$ зводиться до рівняння відносно комплексної змінної $z = x + iy$ першого порядку

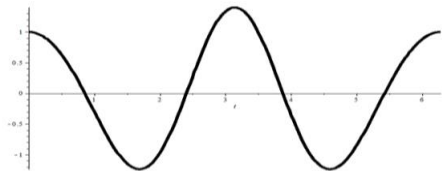
$$z' + i\omega z = i \frac{f(t, \operatorname{Re} z, \omega \operatorname{Im} z)}{\omega}$$

з початковою точкою $z_0 = x_0 + i \frac{x'_0}{\omega}$. Воно призводить до численного методу попереднього пункту

$$z_1 = z_0 e^{-i\omega h} + f(t_0, \operatorname{Re} z_0, \omega \operatorname{Im} z_0) \cdot \frac{1 - e^{-i\omega h}}{\omega^2}.$$

а)

б)

Рис. 5. Точний і чисельний комплексні розв'язки рівняння

$x'' + 4x = \cos 3t$ (а) і його дійсна частина (б)

Аналогічно рівняння коливань з затуханням $x'' + 10x' + 4x = 3\cos 3t$, $x(0) = 1$, $x'(0) = 0$ зводиться до рівняння відносно комплексної змінної. На рис. 6 показано аналітичний і чисельний розв'язки з кроком $h = 0,2$.

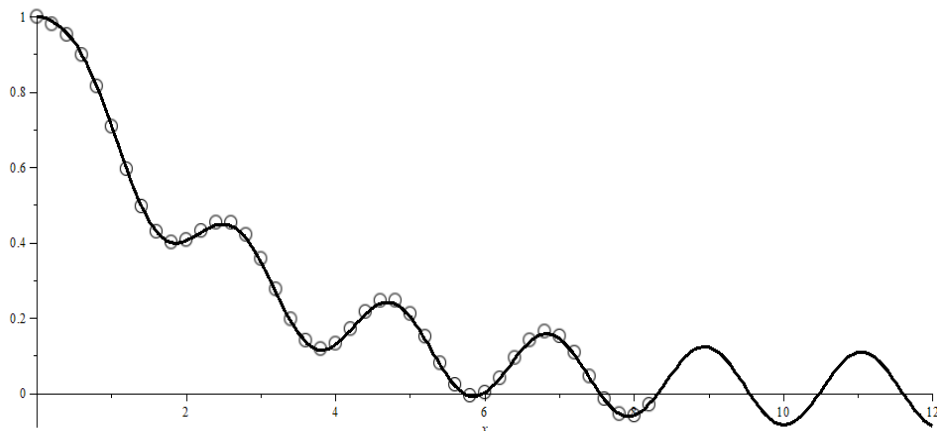

Рис. 6. Розв'язки рівняння $x'' + 10x' + 4x = 3\cos 3t$, $x(0) = 1$, $x'(0) = 0$

Чисельний метод для рівняння коливань у дійсній формі. Функції $u_0(t) = \cos(\omega t)$, $u_1(t) = \frac{\sin \omega t}{\omega}$ є розв'язками однорідного рівняння з початковими умовами, які утворюють одиничну матрицю. Рівняння (6) з початковими умовами x_0 , x'_0 еквівалентне рівнянню

$$x(t) = x_0 u_0(x) + x'_0 u_1(x) + \int_0^t u_1(t - \tau) \cdot f(\tau, x, x') d\tau. \quad (7)$$

Воно породжує чисельний метод

$$x_{n+1} = x_n u_0(h) + x'_n u_1(h) + u_2(h) \cdot f(t_n, x_n, x'_n), \quad u_2(h) = \frac{1 - \cos(\omega h)}{\omega^2}. \quad (8)$$

Для нього необхідно ще значення для x'_n , яке отримаємо диференціюванням по h :

$$x'_n = -x_{n-1} \omega \sin(\omega h) + x'_{n-1} u_0(h) + u_1(h) \cdot f(t_{n-1}, x_{n-1}, x'_{n-1}), \quad n = 1, 2, 3, \dots$$

Однорідна задача тут стійка, оскільки визначник системи рівний 1. По кількості обчислень правої частини рівняння (7) метод аналогічний методу Ейлера. Він потребує попереднього знаходження коефіцієнтів $u_i(h)$. На рис. 7 зображені графіки розв'язків розглянутих рівнянь стандартними і запропонованими методами.

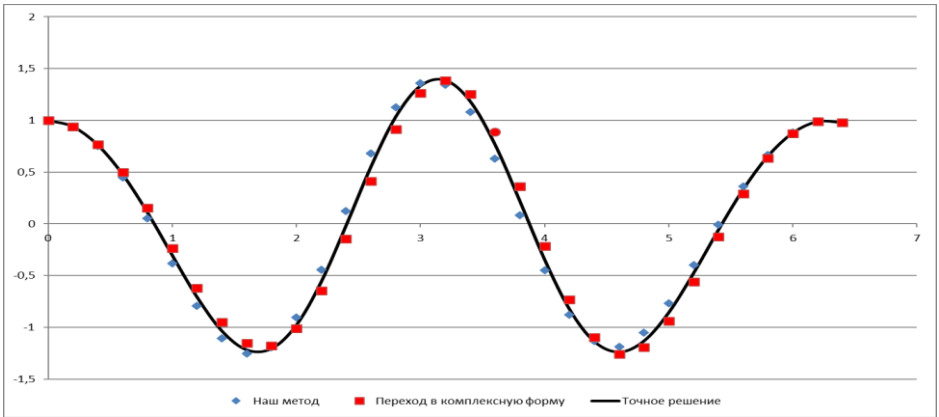

Рис. 7. Графіки розв'язків рівняння $x'' + 4x = \cos 3t$ стандартними і запропонованими методами

Як бачимо, ці два методи дали наближення з двох сторін, що дає можливість оцінити точність наближення.

Пошук усталених коливань. Використовуючи рівняння (6), можна отримати рівняння для початкових умов періодичних коливань

$$P(x_0, v_0) = \int_0^T u_1(t - \tau) f(\tau, x, x') d\tau = 0; \quad Q(x_0, v_0) = \int_0^T u_0(t - \tau) f(\tau, x, x') d\tau = 0. \quad (9)$$

Вони є рівняннями Гаммерштейна, які розглядаються разом із рівняннями Вольтера (6), які задають структуру розв'язку. Позаінтегральні члени в (7) дають лінійне наближення; підстановка їх у інтегральне рівняння (9) дає рівняння для їх визначення. Якщо функція $f(\tau, x, x')$ на першій гармоніці близька до нуля, то доцільно застосовувати методи малого параметра і усереднення навіть не при малому його значенні.

Класичним методом розв'язання рівнянь виду (6) (особливо перехідних процесів у них) є метод усереднення. Тут робиться заміна

$$x = a \cos \varphi, \quad x' = -a \sin \varphi, \quad \varphi = \omega t + \theta,$$

де a (амплітуда) і θ (фаза) – шукані функції. Покажемо застосування цього методу на прикладі рівняння Ван дер Поля

$$x'' + x = \varepsilon(1 - x^2)x'. \quad (8)$$

Підстановка у рівняння (6) приводить до рівнянь

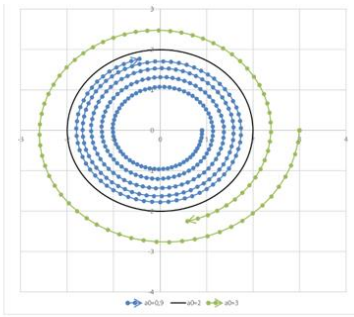
$$a' = \varepsilon(1 - a^2 \cos^2 \varphi) a \sin^2 \varphi, \quad \theta' = \varepsilon(1 - a^2 \cos^2 \varphi)(\sin 2\varphi)/2.$$

Вважаючи додатний параметр ε малим, і, як наслідок, функції a і θ – такі, що змінюються повільно, замінимо їх праві частини середніми значеннями за період, зберігаючи позначення a і θ :

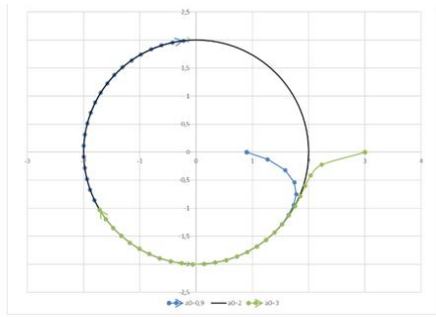
$$\frac{da}{dt} = \frac{\varepsilon a}{2} \left(1 - \frac{a^2}{4} \right), \quad \theta' = 0.$$

Звідси видно, що точка $a = 0$ – нестійка, а точка $a = 2$ – стійка, оскільки при $0 < a < 2$ права частина функції $f(a) = a(1 - a^2/4)$ додатна, а при $a > 2$ – від'ємна. Тоді

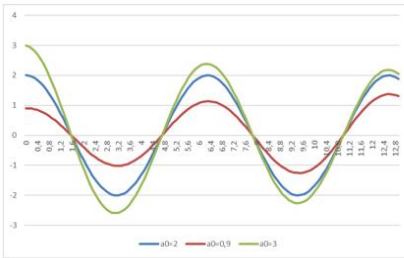
$$\frac{\ln a^2(4 - a^2)}{a_0^2(4 - a_0^2)} = 2\varepsilon t, \quad a^2 = b, \quad b^2 - 4b - |b_0^2 - 4b_0|e^{-2\varepsilon t} = 0, \quad b = 2 + \sqrt{4 + |b_0^2 - 4b_0|e^{-2\varepsilon t}}.$$

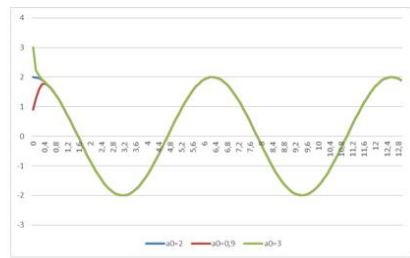
а)

б)

в)

г)

Рис. 10. Годограф і розв'язок $(a \cos \varphi, -a \sin \varphi)$ при а) $\varepsilon=0,1$ і б) $\varepsilon=10$ і відповідні їм дійсні частини в), г)

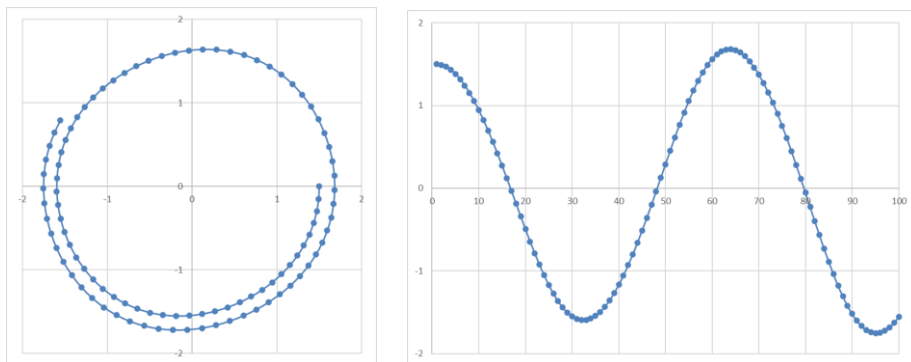

Рис. 12. Розв'язок рівняння Ван дер Поля у дійсній формі при $a_0 = 1,5$, $\varepsilon = 0,1$ з кроком $h = 0,1$

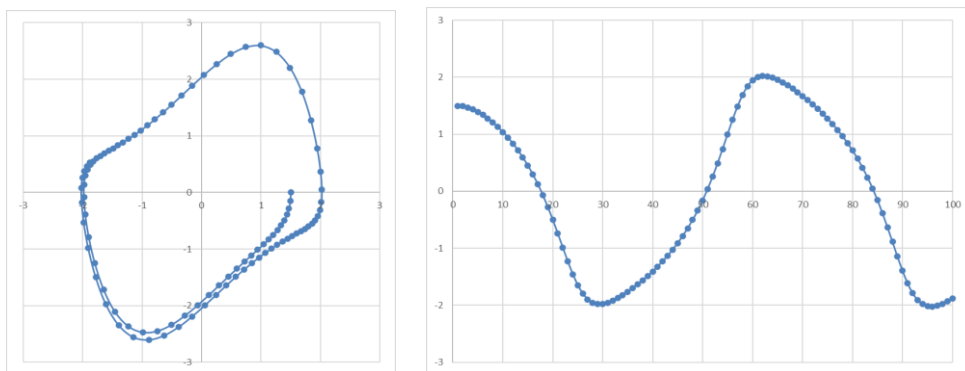

Рис. 13. Розв'язок рівняння Ван дер Поля у дійсній формі при $a_0 = 1,5$, $\varepsilon = 1$ з кроком $h = 0,1$

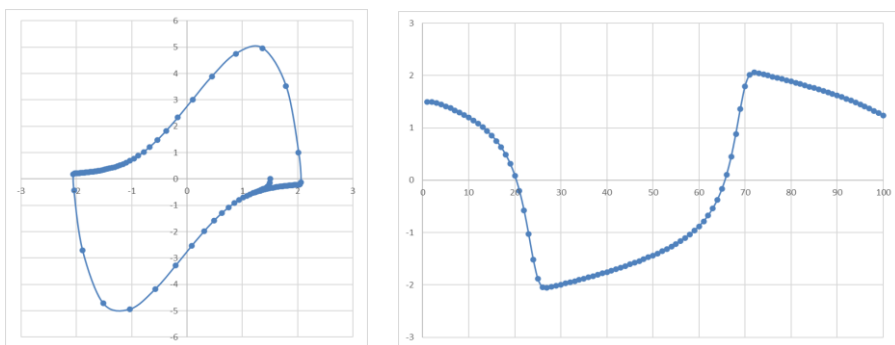

Рис. 14. Розв'язок рівняння Ван дер Поля у дійсній формі при $a_0 = 1,5$, $\varepsilon = 3$ з кроком $h = 0,1$

Висновки

1. Побудовано метод відшукування періоду нелінійних коливань за рахунок кусково-лінійного наближення квазіпружної функції.
2. Для квазілінійного звичайного диференціального рівняння використано перехід до еквівалентного інтегрального рівняння, для якого запропоновано чисельний метод, який узагальнює метод Ейлера.
3. Для задач теорії коливань запропонований перехід в комплексну форму, який понижує порядок системи і зводить її до звичайного диференціального рівняння попереднього виду.
4. Задача Коші для рівняння теорії коливань зведена до системи інтегральних рівнянь, які можна розв'язувати стійким чисельним методом.
5. Для відшукування встановлених коливань використана та сама форма інтегрального рівняння з додаванням умови періодичності, які приводять до пошуку коренів – початкових значень шуканого розв'язку.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

---

1. Семеріков С.О. Еволюція та сучасний стан курсу чисельних методів у вищій школі // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського державного педагогічного університету: Серія педагогічна. Випуск 8: Дидактики дисциплін фізико-математичної та технологічної освітніх галузей. Кам'янець-Подільський державний педагогічний університет. Інформаційно-видавничий відділ. 2002. С. 189–193.
2. Чуйков А.С., Філер З.Ю. Фінітизація годографа Михайлова системи автоматичного управління з запізненням // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології у виробництві та освіті: стан, досягнення, перспективи розвитку». 11-12 березня 2021 року, м. Черкаси. С. 10-12.
3. Шаповаленко В.А. Чисельні методи та моделювання на ЕОМ (навчальний посібник). Одеса: ВЦ ОАНЗ, 2010. Частина 1. 88 с.

ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ

*Катерина Антошина,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти факультету
лінгвістики Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»,
Ольга Вацило,
доцент, кандидат педагогічних наук*

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗМІВ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

Ключові слова: інтернаціоналізм, аналіз, дискурс, семантика, термінологія.

Вступ. Інтернаціоналізми стали невід'ємною частиною сучасного дискурсу, оскільки вони відображають уніфіковану термінологію та забезпечують зрозумілість для міжнародної аудиторії. Специфіка інтернаціонального аналізу варіюється залежно від сфери застосування, являючи собою складну систему. Інтернаціоналізми - це слова і терміни, які мають міжнародне походження і використовуються в багатьох мовах [2]. Вони відіграють ключову роль у спілкуванні в глобалізованому світі, забезпечуючи зручність і точність передачі інформації.

Мета. Метою дослідження є вивчення частотності вживання та семантики інтернаціоналізмів у науково-технічному дискурсі різних галузей знань.

Методи. Методологія аналізу інтернаціоналізмів включає лінгвістичні методи, такі як структурний метод, структурно-семантичний метод, семантико-стилістичний метод, метод наукового звіту, метод суцільної вибірки; а також загальнонаукові методи, такі як аналіз, синтез, індукція, дедукція, порівняння, опис. Дослідження також спирається на метод корпусного аналізу для виявлення домінантних інтернаціоналізмів.

Теоретико-методологічною основою дослідження інтернаціональної лексики є теорії та концепції дослідників, які розробляють теорію семантичного поля, проблеми семантики та виділення інтернаціоналізмів як специфічної групи слів у мові, а також перекладацький аспект функціонування інтернаціоналізмів у мовах. Семантика інтернаціоналізмів досить складна, вона зачіпає майже всі сфери людського життя та наукові галузі [1].

Результати. До інтернаціоналізмів належать суспільно-політична термінологія, наукова термінологія, технічна термінологія та термінологія культури.

В українському лінгвістичному дискурсі інтернаціоналізми також класифікують за походженням (натуралізовані та незапозичені), за ступенем поширення (глобальні та регіональні), за галузевою належністю (технічні та гуманітарні), за семантичною групою (міжнародна термінологія та внутрішньонаціональні лексичні одиниці загального вжитку).

Функціональні особливості інтернаціоналізмів полягають у тому, що вони слугують засобом спілкування між представниками різних мовних спільнот, забезпечують доступ до глобальної інформації з різних країн, полегшують міжнародні відносини, сприяють

економічному розвитку через використання інтернаціоналізмів у бізнесі та торгівлі, а також мають політичне значення як основа для міжнародних дискусій та домовленостей.

До основних лексико-семантичних особливостей інтернаціоналізмів належать

- універсальність: інтернаціоналізми - це слова, які мають аналоги або еквіваленти в багатьох мовах. Їхні основні значення та семантика залишаються незмінними незалежно від мови, в якій вони вживаються. Це робить їх універсальними та зручними для міжнародного спілкування;

- еквівалентність: інтернаціоналізми мають еквіваленти в різних мовах, які передають схожі семантичні значення;

- багатозначність: деякі інтернаціоналізми можуть мати кілька семантичних значень або бути полісемічними, тобто вживатися в різних контекстах з різними значеннями;

- специфіка вживання: інтернаціоналізми можуть мати специфіку вживання в різних мовах. Деякі інтернаціоналізми можуть бути більш поширені в науковій мові, тоді як інші використовуються в повсякденному спілкуванні;

- адаптація до фонетики та морфології мови: інтернаціоналізми можуть зазнавати змін у фонетичному та морфологічному аспектах залежно від мови, в якій вони вживаються;

- вплив на розвиток мови: інтернаціоналізми можуть впливати на розвиток та еволюцію мови, розширюючи лексичний запас та надаючи можливість виражати нові поняття та ідеї.

Насправді, лексичні та семантичні особливості інтернаціоналізмів залежать від конкретного слова та його походження. Деякі інтернаціоналізми мають стабільну форму і значення в багатьох мовах, тоді як інші можуть змінюватися залежно від кожної мови та її лексико-семантичного контексту.

Висновок. Результати дослідження особливостей функціонування інтернаціоналізмів у науково-технічних текстах можуть бути використані в курсах загального та порівняльного мовознавства, лексикології, у курсах вступу до перекладознавства, теорії та практики перекладу, а також у спецкурсах з лексичної семантики, термінології, лінгвосеміотики, характерології та універсалій.

Крім того, всебічне вивчення функціонування інтернаціоналізмів сприяє уніфікації термінології в міжнародній науковій комунікації та спрощує обмін інформацією між науковцями та фахівцями з різних країн, оскільки, наприклад, універсальність є однією з лексико-семантичних ознак інтернаціоналізмів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

---

1. Нікішина В.В. Відтворення інтернаціональної на псевдоінтернаціональної лексики як перекладознавча проблема. Журнал «Молодий вчений» 2017, № 4.1, С. 113-115.
2. Селіванов О.О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми. 2008, Полтава, Довкілля-К.

Короленко Н.В.,
к.е.н., доцент.

НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОРСЬКОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Морська термінологія сучасної англійської мови займає особливе місце в збереженні та передаванні знань, тому що саме до термінів припадає функціональне інформаційне навантаження.

Сучасний світ занурений у комп'ютерну комунікацію: різного роду гаджетами, смартфонами сьогодні користується більшість жителів всього світу. Словники гармонійно вписуються в таку інформаційну модель, починаючи відповідати найновішим технічним вимогам, підкоряючись необхідності адаптуватися до електронного середовища.

Електронні словники є відносно новим явищем на ринку лексикографічної продукції. Автономні та онлайн-словники набули популярності серед широкого кола користувачів завдяки розширеним можливостям пошуку, швидкості, простоті та зручності використання, доступності та компактності. Дослідження в галузі вітчизняної комп'ютерної лексикографії є перспективним напрямком у сфері розвитку морської термінології.

У сучасніх умовах розвитку лексикографії можна знайти дві основні тенденції, вираження у створенні „однопараметрових” (наприклад, орфографічних, синонімічних) та „багатопараметрових” - комплексних словників.

Кінцевою метою виділення групування лексикографічних параметрів є створення універсального словника, в котрому рівною мірою, на достатню та однакову глибину розподіляються всі параметри даної термінологічної структури.

Однак, незважаючи на те, що сучасні лексикографічні жанри давно використовуються в електронному вигляді, розповсюджуються на електронних носіях та в мережі Інтернет, вони, проте часто незручні споживачам, не відповідають їхнім потребам і недостатньо чітко відображають той чи інший відрізок мовної картини. світу чи період існування мови. Крім того, сучасна лексикографія, зіткнувшись з необхідністю створення електронних словників, поки що ще не визначилася, що вважати такими словниками.

Основна суперечка сьогодні йде навколо того, чи можна розглядати як електронний словника звичайний текстовий словник, перекладений на електронний носій, або повинен бути особливий лексикографічний продукт, що розширює можливості свого використання завдяки особливим платформам та програмам.

Інформаційні системи, а також інші інновації, які використовують для системи знань у професійних сферах, вимагають великих ресурсів для реалізації, використовуючи різні необхідні засоби. Для належної комунікації в морському дискурсі такі системи мають задовольняти низку специфічних вимог: повинні забезпечувати спілкування з користувачем необхідною по контексту мовою, також мають розуміти інформаційні питання, використовувати важливі, доступні системи знань, забезпечувати обмін

інформацією між різними платформами та передбачати можливість використання різних протоколів обміну даними.

Морська терміносистема сучасної англійської мови (далі МТ) є рухливим елементом лексичної системи сучасної англійської мови, що обумовлено, перш за все, розвитком технологій у сфері морського транспорту.

З бурхливим розвитком мікропроцесорної інформаційної техніки в МТ маємо такі параметри: судно-робот, автономне (безекіпажне) судно, оператор БМС, безекіпажні (роботизовані) технології, людино-машинна (ергатична) система, мостикові інтегровані системи, людино-машинний інтерфейс; фіксуємо також інноваційні аббревіатури: БМС – безекіпажні морські судна; ІУС – інформаційно-управляюча система; Electronic navigational chart data – ENCD; Electronic navigational chart data – ENCD.

З появою нового класу автоматизованих транспортних суден, «що управляються з мостика однією людиною», в МТ виникає інновація-аббревіатура OMBO-ships (One Man Bridge Operated).

Розвиток МТ набув відображення й у сучасних засобах масової інформації.

Панівним засобом поповнення інновацій у МТ є запозичення, що у морській галузі набувають своїх особливостей.

Для належного обміну інформацією необхідно програмувати, розробляти інформаційні структури, она яких знання про професійну сферу представлені у вигляді спеціальних моделей, що мають бути зрозумілі для різних користувачів. Необхідне завдання таких моделей – удосконалення, спрощення ефективного спілкування між носіями професійної мови шляхом забезпечення чіткого, позбавленого неоднозначності, представлення знань для взаємного обміну. Дане моделювання дає змогу легко працювати з термінологічними словниками, додатками, базами.

Термінологію завжди використовують для передавання та поширення знань, тому що містить найточнішу та важливішу інформацію з певної галузі.

Як відомо, термінологія іноді є неоднозначною, побудова однозначних відповідних систем термінів має величезне значення, яке особливо зросло в останні часи. Дана тенденція пов'язане з тим, що різко спостерігається обсяг знань у всіх галузях, розвиток інновацій стрімко зростає. Також обсяг розповсюдження знань зростає не тільки серед спеціалістів, але й між нефахівцями.

Розвиток необхідних професійних знань відбувається із широким залученням перекладу, для якого роль термінів є особливою. Як відомо, в наступний час двомовні, багатомовні термінологічні словники, словники-гlossарії складають основу будь-якої системи перекладу із залученням чи без залучення людини. Також широке розповсюдження інформаційних технологій веде до збільшення кількості та інтенсивності обміну, оновлення, та поширення знань, а також до виникнення систем управління інформацією, та ухвалення важливих рішень. І таким чином, у всіх цих випадках критичним є використання термінологічних сукупностей.

База професійних термінів складає основу кожної термінологічної системи, тому збір та опис термінів це основа термінологічної роботи в кожній галузі. Збір, вибірка, аналіз термінів з письмових джерел та дискурсів – дуже складна, фундаментальна, тривала, багата на помилки робота лінгвістів, перекладачів. Інновації останніх років у сфері автоматизації обробки текстової інформації призвели до посилення інформаційної діяльності в напрямку розроблення автоматизованих систем збирання

термінів. Необхідні системи вимагають підготування великих обсягів текстів для опрацювання комп'ютерами, а також розроблення складного програмного забезпечення для розпізнавання термінів. Ці розробки необхідні також для автоматизованого структурно-семантичного аналізу термінологічних одиниць.

В сучасний час успіхи в цьому напрямі ще, як правило, не гармонізовані, не уніфіковані лінгвістами, проте сам він є перспективним, оскільки відкриває нові можливості для досліджень, знімаючи часові обмеження, зменшуючи кількість помилок та необхідної людської праці.

Як відомо, збирання та впорядкування термінів – це тільки початок термінологічної роботи, це основна робота лінгвіста-термінолога.

Не менш важливим є відслідковування термінів від часу їх запозичення із загальної мови, протягом існування, змін. Для проведення цієї роботи створюють системи оперування термінологією, відомі як термінологічні банки даних.

Використання автоматизованих моделей праці роботи з термінами дає змогу формувати бази термінологічних даних підвищеної складності, які містять інформацію не тільки про значення та впорядкування, але й адміністративні дані (наприклад, час та особа, яка ввела дані), лексичні та граматичні дані, концептуальні дані та описові дані (де і наскільки часто вживають).

Відомі додатки, електронні термінологічні словники даних набагато простіші, й не підтримують всіх можливостей комп'ютерних можливостей. Пояснюється це тим, що вони виникали тоді, коли потреба в такій організації матеріалу ще не стала критичною, а комп'ютерні засоби були набагато дорожчими й менш продуктивними.

Таким чином, якщо розробляти ефективну систему термінології морської сфери, необхідно значно удосконалити покрокову модель, алгоритм щодо частини аналізу термінів, також методику структурно-семантичного аналізу.

Отже, кожний термін у такому випадку необхідно описати семантично, тематично, тобто описати теми у які він входить, а також до концептів, які має причиново-наслідкові та інші зв'язки, особливості.

В сучасному світі складання словників, а також термінологічних словників перейшло у віртуальний світ, на платформи, з чатами, де до обговорення необхідних одиниць та інших аспектів укладання словника залучають безпосередньо і користувачів, які мають можливість додати коментарії щодо поліпшення роботи додатків.

ЛІТЕРАТУРА

1. Cabré M.T. Terminology and translation // Handbook of translation studies. – 2010. – № 1. – P. 356–365.
2. Короленко Н.В. Теоретичні аспекти структурно-семантичних особливостей морської терміносистеми в сучасній англійській мові. Зб. матеріалів XI Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених «Романо-германські мови в сучасному міжкультурному просторі» (18 листопада 2022 року, Полтава) / за заг. ред. І.В. Мигович; Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка». – Полтава : Видавництво ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2022. – с. 34-39.
3. Ляшкевич А.І. Тлумачний словник морської термінології / Антоніна Іванівна Ляшкевич, Мар'яна Ігорівна Бабишена; Херсон. держ. морська акад. Херсон: ХДМА, 2018.

Подрез Юлія Володимирівна,
студентка 2 курсу магістратури, факультет лінгвістики
КПІ ім. Ігоря Сікорського
Науковий керівник: доц. Демиденко О.П.

МЕДІАТЕКСТИ ВОЄННОГО ЧАСУ: ФУНКЦІОНАЛЬНІ ТА ЛЕКСИКО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ

Дослідження феномену медіатекстів в умовах воєнного часу розкриває низку важливих аспектів. Однією з ключових характеристик таких текстів є їхня функціональна роль, спрямована на формування громадської думки, утворення уявлень та вплив на реакцію суспільства на військові події. Аналіз лексико-стилістичних особливостей медіатекстів у даному контексті розкриває використання специфічного словникового запасу та стилістичних прийомів, спрямованих на створення емоційного розвантаження та підвищення інформаційної ефективності. Таким чином, медіатексти воєнного часу відрізняються від звичайних медіатекстів і служать важливим інструментом маніпуляції суспільною свідомістю та формування військово-політичних настанов. Також проводиться аналіз лінгвістичних особливостей таких медіатекстів, який розкриває еволюцію мовного виразу під впливом воєнних подій та специфічних комунікаційних вимог. Цей аналіз виявляє зміни в лексичному складі, структурі речень, стилістиці, а також можливі впливи інших мовних феноменів, таких як мовна цензура та пропаганда.

Тому метою цього дослідження є розкриття важливих аспектів феномену медіатекстів в умовах воєнного часу і розуміння їхнього впливу на громадську думку та мовну практику, а також виявлення та аналіз лексико-стилістичних особливостей цих текстів у контексті сучасної комунікаційної динаміки.

Проаналізувавши функціональні та лексико-стилістичні особливості медіатекстів воєнного часу було визначено, що поняття паратексту є ключовим у аналізі медіатекстів. Паратекст визначається як сукупність компонентів, що супроводжують текст та мають вплив на сприйняття твору. Це включає вербальні та невербальні елементи, які оточують, передують або слідують за текстом і мають важливий вплив на читача. Паратекст створює особливу зону між текстом і позатекстовою реальністю, спрямовану на активну взаємодію з аудиторією та визначається як інструмент для контролю та направлення читача у сприйнятті тексту. [3]

Тому через поняття паратекст ми виокремлюємо такі функціональні особливості медіатексту:

- Об'єктивність та обґрунтованість: Воєнний медіатекст повинен намагатися бути об'єктивним та підкріпленим фактами. Наприклад: "На сході України знову виникли збройні конфлікти, які почалися зі стрільби."

- Аналіз та експертні думки: Часто у воєнних медіатекстах наводяться експертні думки та аналізи від спеціалістів. Приклад: "Interior Minister Ihor Klymenko says every family in Hroza has been affected by Thursday's missile strike"

- Історичний контекст: Важливо розміщувати події в історичному контексті. Приклад: "Цей конфлікт виник внаслідок десятирічної історії напружених відносин між цими двома країнами."

- Інформація про сторони конфлікту: Медіатекст повинен надавати інформацію про сторони конфлікту, їх цілі та дії. Приклад: "Україна та Росія обвинчують один одного в початку ворожнечостей."

- Зображення та відеоматеріали: У воєнних медіатекстах часто використовуються фотографії, відеоматеріали та картографія для візуалізації подій. Приклад: Публікація BBC включає відео з місця подій та інтерактивну мапу зони конфлікту.

- Повідомлення про потерпілих: Важливо надавати інформацію про громадянських жертв та постраждалих. Приклад: "Seven people including a six-year-old child have been killed in a strike on the heart of the northern Ukrainian city of Chernihiv"

- Апеляція до глобальної спільноти: Воєнний медіатекст може містити апеляції до міжнародної спільноти або звертатися до міжнародних організацій для втручання. Приклад: "Генеральний секретар ООН закликає всі сторони конфлікту до припинення вогню та мирного врегулювання."

- Актуальність та оновлення: Воєнний медіатекст повинен надавати актуальну інформацію та оновлення про події на місці конфлікту. Приклад: "Ми будемо надавати оновлення щодо розвитку ситуації на сході України через кожну годину." [2]

Також було досліджено лексико-семантичні особливості воєнних медіатекстів, які включають:

- Військова термінологія: Воєнний медіатекст часто використовує спеціалізовану термінологію, щоб описувати дії, зброю, обладнання та тактику. Приклад: "Two men arrested in Gloucester on suspicion of possessing guns"

- Доцільність та конкретність: Важливо, щоб воєнний медіатекст був конкретним та точним у подачі інформації. Приклад: "Ворожі сили атакували позиції нашої армії о 6:30 ранку 12 вересня."

- Емоційний тон: Воєнний медіатекст може містити висловлення емоцій та застосовувати синоніми та антоніми, щоб підкреслити серйозність ситуації. Приклад: "Інтенсивні бої спричинили страх та тривогу серед мирного населення."

- Метафори та аналогії: Іноді журналісти використовують метафори та аналогії, щоб пояснити складні аспекти конфлікту. Приклад: "Ця війна - це справжня битва за вплив у регіоні, подібна до шахової гри."

- Цитати та висловлювання військових лідерів: Медіатексти можуть містити цитати та висловлювання військових командирів або політичних лідерів для підкреслення важливості подій. Приклад: "Nagorno Karabakh exodus: More than half the population has fled the war torn region into neighbouring Armenia"

- Посилання на історію та культурні асоціації: Воєнний медіатекст може посилаватися на історичні події або культурні асоціації, щоб підкреслити сучасний конфлікт. Приклад: "Для мене війна почалася з Майдану". [1]

Отже, функціональні особливості включають акцент на об'єктивності, аналізі та експертних думках, історичному контексті, інформації про сторони конфлікту, використанні зображень та відеоматеріалів, повідомленнях про потерпілих, апеляціях

до глобальної спільноти та актуальності. Ці аспекти роблять медіатексти важливими джерелами інформації та інструментами впливу на громадську думку в умовах воєнних конфліктів. Лексико-стилістичні особливості включають використання військової термінології, конкретності та точності, емоційного тону, метафор та аналогій, цитат і висловлювань військових лідерів, а також посилань на історію та культурні асоціації. Ці лексико-стилістичні прийоми сприяють впливу на читачів, роблячи інформацію більш доступною та ефективною в умовах воєнного конфлікту.

Розуміння цих функціональних та лексико-стилістичних особливостей важливе для критичного аналізу воєнних медіатекстів і їх впливу на суспільство та інформаційну динаміку в сучасному світі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

---

1. Іванова, О. Мовна маніпуляція в сучасних медіатекстах. Київ: Видавництво Університету, 2020.
2. Єрмоленко С. Засоби масової інформації і мовна свідомість сучасного українця. Культура слова 2013. №79
3. Жукова, Н. Медіа та війна: мовний аспект. Львів: Видавництво Львівського університету, 2018.
4. Україномовні приклади взяті з офіційного сайту Суспільне: URL: <https://suspilne.media/>
5. Англomовні приклади взяті з офіційного сайту BBC UK. URL: <https://www.bbc.co.uk/>

*Шкурко К.А.,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

БІНАРНІ КОНЦЕПТИ "SECURITY" (БЕЗПЕКА) ТА "INSECURITY" (НЕБЕЗПЕКА) В ЛІНГВОКОГНІТИВНОМУ АСПЕКТІ

Бінарні концепти "security" (безпека) та "insecurity" (небезпека) грають важливу роль в лінгвокогнітивному аспекті, оскільки вони визначають спосіб, яким ми сприймаємо і розуміємо навколишній світ і взаємодіємо з ним через мову та когнітивні структури. Ось докладніше про ці концепти в лінгвокогнітивному контексті:

1. Security (Безпека):

- **Ментальний стан:** Концепт "security" викликає у людей відчуття стабільності, спокою, і впевненості в майбутньому. Це стан, коли людина відчуває себе захищеною і не має нагальних загроз.
- **Мовлення та мовні засоби:** У мові вирази, які асоціюються з безпекою, можуть включати слова "захищено", "стабільно", "прогнозовано", "надійно". Мовлення, пов'язане зі станом безпеки, часто використовується для опису комфортних, стабільних ситуацій.

2. Insecurity (Небезпека):

- **Ментальний стан:** Концепт "insecurity" передає почуття незахищеності, ризику та нестабільності. Це стан, коли людина відчуває загрозу або невизначеність щодо майбутнього.
- **Мовлення та мовні засоби:** У мові вирази, пов'язані з небезпекою, можуть включати слова "ризик", "страх", "незахищеність", "турбота". Мовлення, пов'язане зі станом небезпеки, може використовуватися для опису ситуацій, де люди відчувають загрозу для свого благополуччя.

Лінгвокогнітивний аспект полягає в тому, що мова впливає на наше сприйняття і розуміння світу. Концепти безпеки і небезпеки формуються через мову та впливають на наші когнітивні структури, включаючи способи обробки інформації, прийняття рішень і взаємодію з іншими людьми. Вони також можуть мати культурні варіації та залежати від історії та досвіду особистості.

Усвідомлення цих концептів допомагає нам краще розуміти, як мова і когнітивні процеси впливають на нашу сприйняття реальності та наші відносини з іншими людьми. (Langacker, 1995)

О. О. Селіванова прирівнює концепт до ментально-психологічного комплексу, що містить пропозиційну структуру істинних об'єктивних знань (рівні диктуму), їхню суб'єктивну оцінку (модус), асоціативно-термінальний компонент неістинної, зокрема метафоричної інформації, сформований на основі зв'язків диктуму з іншими ментально-психонетичними комплексами, а також численні реакції з психічними функціями: відчуттями, почуттями, інтуїцією, образами тощо. (Селіванова 2006) З точки зору Н. В. Бардіної, концепт – це «цілісний комплекс, який

включає в себе не тільки чистий смисл, але й зв'язані з ним прояви ментальності (стереотипів думки, волі й емоцій)». (Бардіна 2009)

Опрацювавши різні підходи до визначення концепту приймаємо за робоче визначення концепту БЕЗПЕКА/НЕБЕЗПЕКА – і вважаємо даний концепт ментальним утворенням що несе комплексну, енциклопедичну інформацію про предмет або явище (в нашому дослідженні бінарний концепт БЕЗПЕКА/НЕБЕЗПЕКА), а також про інтерпретацію домінантної інформації суспільною свідомістю і ставленням суспільної свідомості до певного явища або предмета через медійні канали.

Лінгвістичний аналіз дозволяє розглядати концепт БЕЗПЕКА/НЕБЕЗПЕКА як комплексну систему, де концепти відіграють ключову роль у формуванні ставлення (ціннісного, аксіологічного, візуального, логіко-раціонального тощо) до зазначених понять в людській свідомості що конструюється і транслюється ЗМІ. Дослідження ціннісних, аксіологічних, візуальних домінант дає нам можливість вивчити прагматичну функційність різних видань та розуміння їхньої ціннісної спрямованості в часі та просторі.

Взявши до уваги мультимодальність медійного дискурсу спираємось на дослідження Т. Луньової яка зазначає що ядро концепта становить собою осердя концепту тобто його денотат. У ядрі зберігається найістотніша інформація про той чи інший предмет, дію, якість, особу – найсуттєвіше зі знань та уявлень, що складають зміст відповідного концепту. В нашому дослідженні ядром або інформативною домінантою виступають стандарти ООН про колективну безпеку. Модуси концепту є функційні підструктури інтерпретаційного поля SECURITY/INSECURITY і розрізняються залежно від типу інформації, що в них зберігається. Раціонально-логічний модус пов'язаний з формуванням логічних понять про пізнаваний об'єкт чи аспект дійсності (в нашому дослідженні аспект SECURITY/INSECURITY), образний – з наочно-чуттєвими уявленнями про цей аспект дійсності. Модус фіктивності являє собою впорядковану сукупність метафор, за допомогою яких відбувається додаткове осмислення пізнаваного. Аксіологічний модус містить оцінку певного фрагменту дійсності мовцями, а ціннісний – суспільну значущість досліджуваного феномену. (Луньова 2006)

Виходячи з вищесказаного, можна зробити висновок, що незважаючи на складну ієрархію відносин, зміст концепту SECURITY/INSECURITY складають когнітивні ознаки, що актуалізують ознаки аспекту; ці ознаки є впорядкованими за польовим принципом на основі їх лексико семантичних груп і формують парадигматичну організацію лексики у матриці: *значення – поняття – концепт*.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Langacker R.W. Cognitive Grammar // Concise History of the Language Sciences from the Sumerians to the Cognitivists / Ed. by E.F.K. Koener and R.E. Asher. Pergamon, Cambridge University Press, 1995. – P. 364-368

Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. / О.О. Селіванова. – Полтава: Довкілля-К, 2006. – 716 с

Бардіна Н. В. Античная матрица нашей души: Монография / Н. В. Бардіна. – Одесса: Астропринт, 2009. – 288 с

Луньова Т. В. Лексикалізований концепт ГАРМОНІЯ в сучасній англійській мові: структура і комбінаторика : дис. канд. філ. наук : 10.02.04 / Луньова Т. В. – К, 2006. – 348 с

ЮРИДИЧНІ НАУКИ

Tkachenko Dariya,
the 3-year cadet,

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

Scientific Adviser: Davydova Nataliya,

Senior Lecturer, Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

PRE-TRIAL INVESTIGATION UNDER MARTIAL LAW

In the conditions of long-term full-scale military aggression, mechanisms for ensuring law and order, which the legislator forms and improves is based on the challenges of today: an extremely important role in the state internal stability and maintaining. Criminal justice has also undergone changes. In particular, the Criminal Procedure Code of Ukraine changes to Section IX-1, "Pre-trial investigation, trial under martial law special regime" should ensure effective criminal prosecution under martial law.

In general, the concept of a special pre-trial investigation regime is characterized by the procedural guarantees narrowing of the defense and the procedural possibilities expansion of the prosecution.

This state of affairs gives rise to unlawful restriction risks of human rights, provoked by criminal prosecution under martial law conditions. Therefore, in such conditions, the active and productive participation of the defender is necessary to fix and stop violations of human and citizen rights and freedoms in criminal proceedings [1].

Section IX-1 of the Criminal Procedure Code establishes the features of the pre-trial investigation that must be taken into account in the process of protecting persons in criminal proceedings. In particular, the pre-trial investigation beginning can take place on the inquirer basis resolution. Investigator, prosecutor, and relevant information is entered into the EDPR as necessary. An inspection of the incident scene is allowed before issuing a resolution on the pre-trial investigation initiation, after which such a resolution is adopted immediately.

Now, in the event of the court decision expiration on keeping a person in custody under martial law and in the objective circumstances presence that make it impossible to consider this issue by the court, the specified preventive measure is considered extended until the court resolves this issue, but for no more than two months [2].

At the same time, the term of validity of the investigating judge ruling on detention under the specified circumstances may be extended up to one month by the head of the relevant prosecutor's office at the prosecutor request or at the investigator request, agreed with the prosecutor. At the same time, the term of detention can be extended several times within the pre-trial investigation term.

Decisions made by the prosecutor are immediately notified to the prosecutor of the highest level, as well as the court, and copies of relevant documents are provided no later than 10 days from the date of notification [3].

Recording the progress and results of investigative (search) actions. Investigative (search) actions are recorded by available technical means, followed by the preparation of a

corresponding protocol. A search and inspection without the involvement of witnesses can be carried out only if their safety is ensured, under such conditions these procedural actions are recorded by available technical means by means of continuous video recording.

1. Remote participation of the defender in the procedural action. Remote participation of the defender during a separate procedural action is allowed in case of impossibility of his appearance.

2. Translation can be done by the prosecuting party. The examiner, the investigator and the prosecutor may translate the explanations, statements or documents of the suspect, the victim if there are circumstances that make it impossible for the translator to participate in the criminal proceedings.

3. Time of investigation. A special order of pre-trial investigation allows investigative actions to be carried out at night (from 10:00 p.m. to 6:00 a.m.).

4. The term of person detention has been increased unprecedentedly. It is possible to detain a person for a period of up to 216 hours (nine days) from the moment of detaining a person without a decision of an investigating judge, a court or a decision of the head of the prosecutor's office during martial law [4].

However, in accordance with Part 6 of Art. 615 during martial law, such a period is 270 hours, i.e. a little less than 11 days. It seems to me that such a period is long enough for a preventive measure. There is also the expediency question of establishing such term and its proportionality, even in the conditions of martial law. In addition, this is a violation of the principle of ensuring the right, freedom and personal integrity, which is the main basis of criminal proceedings and enshrined in Art. 12. According to it, a detained person must be immediately released if a preventive measure is not chosen within 72 hours from the moment of detention.

The above-mentioned pre-trial investigation features are designed primarily to ensure the normal operation of law enforcement agencies in extremely difficult conditions. However, it is necessary to understand that the outlined features of conducting a pre-trial investigation in the conditions of martial law worsen the procedural situation of a person who finds himself in the orbit of criminal proceedings. That is why the protection function performance is of paramount importance in the matter of rights and fundamental freedoms observing of a person who is the subject of criminal proceedings.

REFERENCES:

---

1. Chaplyns'kyi K. O., Luskatov O. V., Pyrih I. V. Et al. (2022) Kryminalistyka [Criminalistics] : pidruch. dlya stud. vyshch. navch. zakl. 2-e vyd. pererob. i dopov. Dnipro : Dnipropetr. derzh. un-t vnutr. sprav; Lira LTD, 480 p. [in Ukr.].

2. Bidnyak, H. S., Pyrih, I. V. (2018) Vykorystannya spetsial'nykh znan' na dosudovomu rozsliduvanni [Use of special knowledge in pre-trial investigation]: navch. posibnyk. Dnipro : Dniprop. derzh. un-t vnutr. sprav, 134 p. [in Ukr.].

3. Хавронюк М. І. Помилки у законах воєнного часу щодо змін Кримінального кодексу України. 2022. URL: <https://uplan.org.ua/pomylyky-u-zakonakh-voiennoho-chasu-shchodo-zmin-kryminalnoho-kodeksu-ukrainy>

4. Кравчук О., Михайленко Д. Воєнний стан як обставина, яка впливає на кваліфікацію злочину та призначення покарання. Юридична практика. 12.03.2022. URL: <https://pravo.ua/voiennyi-stan-iaak-obstavyna-iaaka-vplyvaie-na-kvalifikatsiiu-zlochynu-ta-pryznachenniapokarannia/>

Бойчук Ольга Петрівна,

здобувач вищої освіти юридичного факультету.

Співавтор: Крисюк Юрій Петрович,

к.ю.н., доцент, доцент кафедри теорії та історії держави і права.

Волинський Національний Університет імені Лесі Українки

ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ДОКТРИНИ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА

В політиці України як європейської держави все більшої актуальності набуває питання її інтеграції до європейських міжнародних регіональних організацій, діяльність яких спрямована на забезпечення основних принципів демократії, встановлення верховенства закону в усіх сферах громадського життя та захист прав і основних свобод людини. Дослідження питання верховенства закону, його становлення та розвиток є актуальним як з погляду теорії науки, так і для формулювання пропозицій щодо поліпшення законодавства і рекомендацій для його практичного застосування.

Актуальність дослідження принципу верховенства права, його становлення та розвитку посилюється з існуванням значної кількості дискусійних теоретичних і практичних питань щодо напрямів дослідження трансформації прав людини в контексті сучасних євроінтеграційних та глобалізаційних процесів.

Головна мета цієї роботи – дослідження історії становлення та розвитку доктрини верховенства права.

Наукове дослідження доктрини верховенства права є актуальним на сучасному етапі розвитку України, оскільки саме сьогодні, коли людина, її життя і здоров'я, честь та гідність, недоторканість та безпека проголошені Основним Законом України найвищою соціальною цінністю, реалізація основних прав, свобод, гарантій та інтересів людини і громадянина є пріоритетним завданням держави, а ефективна реалізація зазначеного завдання є можливою тільки через всебічне та повне виконання конституційних принципів верховенства права, законності, демократизму тощо, щодо яких сьогодні виникають численні проблеми, які, на жаль, зумовлюють труднощі у реалізації прав людини.

Дослідження теоретичних аспектів верховенства права здійснено в роботах таких вчених, як М. В. Вітрук, В. Н. Денисов, В. С. Журавський, Т. М. Заворотченко, М. І. Козюбра, А. М. Колодій, О. А. Лукашова, Г. В. Мальцев, М. І. Матузов, Н. М. Оніщенко, В. Ф. Погорілко, П. М. Рабінович, М. І. Ставнічук, Ю. М. Тодика, О. Ф. Фрицький, Ю. С. Шемшученко, Н. Г. Шукліна, І. О. Шумак та ін. Однак незважаючи на це деякі питання залишаються дослідженими досить поверхово, що підтверджує актуальність проведення аналізу складних аспектів прав і свобод людини та громадянина.

Принцип верховенства права виник в XVII-XIX столітті в умовах європейського культурно-правового середовища, в рамках доктрини природного права [1, с. 544]. За своєю історичною генезою він безсумнівно є англійською ідеєю і описує конституційну систему Великої Британії після завершення королівського абсолютизму та поразки

Кромвелевої революції в XVII столітті. Згідно з досить розповсюдженою думкою, термін «верховенство права» був введений у науковий обіг англійським ученим і політичним діячем Дж. Гаррінгтоном у 1656 році. Описуючи республіку як форму управління, він розглядає її як «імперію законів, а не людей».

Зрозуміло, що концепція верховенства права не могла виникнути у Великій Британії просто так. Її корені можна відшукати як у загальноєвропейській політично-правовій спадщині, так і в унікальній історії англійського права.

За стародавніх часів "право" розглядали як головний інструмент, що сприяє контролю за здійсненням державної влади. Зокрема значущим в обґрунтуванні цієї ідеї виявився вклад Платона та Арістотеля.

На відміну від хаосу, філософи намагалися надати рекомендації щодо керівництва полісом таким чином, щоб справедливість та благополуччя людей стали головними принципами у формуванні суспільного порядку. Єдність поглядів античних філософів визначається у тому, що основою щасливого життя громадян держави є панування розумних законів, головним принципом створення яких є справедливість [2, с. 8].

У період Середньовіччя основною умовою функціонування держави була певна угода між правителем і громадянами, що визначала обов'язки короля і права народу на запобігання зловживання владою. Ідея полягала в тому, що влада повинна була діяти в межах закону, а народ мав право на захист від порушень цих правил, що є значним успіхом культури європейської конституційності. [3, с. 15].

Під час епохи абсолютизму в XVI-XVII столітті пріоритетність закону спостерігалася більше в вигляді його порушень, ніж у практиці, проте концепція обмеженості влади людини зовнішніми обмеженнями залишалася актуальною: «Non sub homine sed sub Deo et lege» (Не під людиною, але під Богом і законом). Таким чином, концепція того, що будь-яка влада підпорядкована правовим нормам, є основою європейської політичної спадщини, а саме – це основа двох тисячоліть європейської конституційної спадщини, яка має своє походження в грецькому полісі та Римській республіці.

У XX столітті концепція верховенства права поширилася поза межі Великої Британії і отримала визнання в правових системах численних європейських країн і міжнародному праві. У сучасній науці концепція верховенства права в рамках європейських цінностей вважається фундаментальною: Рада Європи, Європейський Союз і ОБСЄ будують свою діяльність на цьому принципі [4, с. 11].

Сучасне тлумачення доктрини «верховенство права» було представлено британським конституціоналістом Альбертом Венн Дайсі у своєму науковому дослідженні «Вступ до вчення про право конституції». Вчений вважав, що британська конституція ґрунтується на двох основних принципах. Перший і головний принцип полягає в парламентській суверенності (переважанні) (це установило поняття представницької влади як ключової характеристики демократичного устрою). Другим принципом, який стримував перший (але в контексті Об'єднаного Королівства не міг переважати над першим), було верховенство права. Окрім багатьох інших мислителів, важливий внесок у сучасне розуміння поняття принципу верховенства права було реалізовано Іммануїлом Кантом, якого також прийнято вважати одним із тих, хто заклав основи концепції правової держави. У подальшому поняття «верховенство права»

знайшло своє відображення у багатьох доктринальних джерелах та нормативних актах, зокрема, міжнародних документах щодо прав людини, серед яких і Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод.

Важливо акцентувати, що поняття «the rule of law» може по-різному тлумачитись. Але його варто відокремлювати від суто формальної концепції, відповідно до якої будь-яка дія державного посадовця, на яку його уповноважено законом, повинна відповідати нормам права. З часом суть принципу верховенства права в певних країнах було спотворено настільки, що воно трактувалося як аналог «верховенства закону» або «владарювання за законом» чи навіть як «систему норм права». При таких тлумаченнях можливими стали авторитарні дії влади, і такий погляд не відповідає сучасному розумінню верховенства права [5]. Адже принцип верховенства права – поняття, що включає у себе різні компоненти, серед яких визначальне значення належить Конституції, яка дозволяє забезпечувати сучасний правопорядок.

Однією з ключових складових верховенства права пріоритетність Конституції. Аналіз верховенства права поза пріоритетністю Конституції – шлях до всюдозволеності та свавілля. Після багаторічного історичного розвитку становлення сучасного уявлення про поняття верховенства права в юридичній галузі нашої держави почалося після прийняття Основного Закону 1996 р. та регламентації у ньому статті 8, в котрій зазначено: в Україні визнається і діє принцип верховенства права.

У національній юридичній системі України доктрина верховенства права пов'язана з Конституцією України нероздільно. Це виправдовує, чому у статті 8 Конституції більш деталізовано встановлюється принцип верховенства права шляхом визнання найвищої юридичної сили Конституції і надання її нормам характеристики, яка вказує на їх пряму дію. Ураховуючи зазначене, перевірка різного роду норм чи дій щодо їх відповідності правам людини здійснюється шляхом їх порівняльного аналізу з положеннями Конституції, а пряма дія конституційних норм є підставою найдоступнішого для громадянина судового захисту своїх порушених прав [6, с. 52; 7, с. 23].

Таким чином, вивчення походження принципу верховенства закону, що має світове значення, дає підставу говорити про походження його ідеї в давнину (основна ідея цього періоду актуальна для всього світу сьогодні), але вона почала формуватися в Україні під час здобуття незалежності, тобто після початку періоду прийняття Основного Закону, що став важливим фактором визначення вектора розвитку нашої держави. Подальший догматичний розвиток принципу верховенства права є науково-практичним аспектом нинішнього пріоритету, спрямованого на його ефективне застосування в різних сферах державної діяльності, і серед цих аспектів - розвиток державної та громадської діяльності через існуючі проблеми, що виникають через відсутність ефективних форм і методів застосування принципу верховенства права та закону, що створює нестабільність у процесі державного будівництва, реалізації прав людини.

Для України, яка обрала демократичний шлях розвитку і стала правовою державою, принцип верховенства закону має велике значення в системі конституційних принципів. Єдність прояву норм права і моралі є визначальною у визначенні верховенства права. Основна ідея верховенства права, що визначена в давнину, актуальна і сьогодні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

---

1. Крижова О. Принцип верховенства права у практиці Європейського суду з прав людини. Юридичні науки. 2017. № 865. С. 544–549.
2. Шевченко Л. А. Принцип верховенства права: історія становлення. Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Серія: Право. 2020. Вип. 32. С. 7-13.
3. Наливайко Л. Р. Принцип верховенства права: питання доктрини та практики. Верховенство права: доктрина і практика в умовах сучасних світових викликів: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 25 лютого 2021 р.). Дніпро: ДДУВС, 2021. С. 14-19.
4. Погребняк С.П. Історичні витоки верховенства права. Державне будівництво та місцеве самоврядування. 2008. Вип. 15. С. 3-13.
5. Головатий С. П. Верховенство права: монографія: у 3 кн. Київ: Фенікс, 2006. Кн. 1: Від ідеї - до доктрини. 2006. С. IX-XLI, 622 с.
6. Цвік М. В. Верховенство права в контексті прав людини // Актуальні проблеми формування правової держави в Україні. До 50-ї річниці Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф.: у 2 ч. Харків, 2000. Ч. 1. С. 49-53.
7. Хаустова М. Г. Верховенство права – як основоположний принцип правової системи України в умовах модернізації. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Право. 2013. № 1062, Вип. 14. С. 22-26.

Гриб Богдан Валентинович,
курсант III курсу факультету підготовки
фахівців для підрозділів кримінальної поліції.
Науковий керівник: **Тимофєєв Володимир Павлович,**
старший викладач кафедри ТСП
факультету підготовки фахівців
для підрозділу превентивної діяльності
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-6805-8933>

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

ВЗАЄМОДІЯ З ІНШИМИ ЛЮДЬМИ ПРИ ВИКОРИСТАННІ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ: ПРАВИЛА ПОВЕДІНКИ ТА КОМУНІКАЦІЇ

Використання вогнепальної зброї є найбільш суворим заходом примусу, і важливо мати на увазі не лише технічні аспекти, але і взаємодію з іншими людьми в цьому контексті. Безпека та мінімізація потенційних загроз вимагають відповідної підготовки та дотримання певних правил

Завжди пам'ятайте, коли у вас є зброя в руках, ваше головне завдання - забезпечити безпеку, як для вас, так і для інших навколо. Отже, перед застосуванням зброї переконайтеся, що ваші дії не стануть загрозою для будь-кого, окрім тієї особи, яка представляє потенційну небезпеку.

Значну увагу слід приділити аспектам комунікативної взаємодії між представниками поліції та громадянами, оскільки виконання службових обов'язків може включати в себе як методи ненасильницького впливу на об'єкти, так і використання силових засобів та зброї. Ця проблема є об'єктом уваги не лише глобального співтовариства, але й національного законодавства, яке регулює використання силових методів та вогнепальної зброї.

Згідно загальних норм міжнародних стандартів та Кодексу поведінки службовців правоохоронних органів, який був схвалений резолюцією Генеральної Асамблеї ООН №34/169 від 17 грудня 1979 року, поліцейські повинні в першу чергу спробувати вирішити ситуацію шляхом ненасильницької комунікації, перед застосуванням сили або вогнепальної зброї. Застосування сили або вогнепальної зброї допускається лише у випадках, коли інші засоби не є ефективними або не можуть бути використані для досягнення необхідного результату [1].

У 1960-х роках відомий американський психолог Маршалл Розенберг досліджував питання ненасильницької комунікації [2]. Він прийшов до висновку, що в більшості випадків люди використовують мову насильства, тиску та примусу, замість мови ненасильства, коли спілкуються. У своєму дослідженні стосовно стилів спілкування у різних країнах, Розенберг відзначив, що в напружених ситуаціях більшість людей

схильні використовувати гострі та образливі висловлювання [3] і цей підхід не залежить від мови, якою розмовляють люди як рідною. Такий метод використовується для вираження вимог, наказів, моралізації, оцінок, обвинувачень, приниження тощо.

Можна стверджувати, що однією з конструктивних та ефективних моделей професійного спілкування поліцейських є п'ятикрокова модель професійного переконання. Ця модель передбачає тактично безпечний, професійний та чутливий підхід до спілкування з громадянами. Використання цієї моделі допомагає змусити особу, яка не дотримується законних вимог поліцейського, виконати ці вимоги. Модель включає п'ять кроків:

Крок 1. Прохання. У цьому етапі розпочинається звернення з проханням. Важливо, щоб поліцейські у спілкуванні з громадянами використовували приємний, лагідний і ввічливий тон голосу, а не видаючи накази. Використання наказів, зазвичай, викликає опір у більшості людей, тому рекомендується застосовувати їх тільки у виняткових складних ситуаціях. Якщо особа не реагує на прохання поліцейського, переходьте до наступного кроку.

Крок 2. Пояснення. Повноваження поліцейського ґрунтуються на здатності пояснювати людям причину своїх вимог, а не на владі чи фізичній силі. Оскільки більшість людей схильні виконувати пропозиції, коли їм зрозуміло пояснюють, чому це важливо, професійний поліцейський має здатність контролювати ситуацію.

Крок 3. Цей етап полягає у створенні альтернативних методів впливу, оскільки попередні аргументи були відхилені. Особа може і далі відстоювати свою позицію, навіть якщо це необґрунтовано. Важливо підтримувати спокійний та дипломатичний тон голосу. На цьому етапі ефективно використовувати метод тактичного співчуття, аргументуючи чітко, як те, що ви пропонуєте, може бути вигідним для особи в обмін на те, що ви від неї очікуєте..

Крок 4. На даному етапі деякі поліцейські можуть бажати діяти, але це може бути нецільовим. Важливо підтримувати найвищий рівень професіоналізму та виявляти ще більше ввічливості та приємності під час розмови. Це має на меті закріпити ваших слів і намірів, щоб ви були впевнені в їхній правильності.

Остання реакція особи на цьому етапі надзвичайно важлива, оскільки вона може визначити подальший розвиток подій. Поліцейський повинен бути готовим до швидкого реагування у разі, якщо особа продовжує виявляти опір після прохання або реагує негативно на виявлене співчуття.

Крок 5. А.К.Т. (Арешт, Контроль, Транспортування – швидке, тактичне, безпечне затримання). Застосування А.К.Т. – це виникнення ситуації з будь-яким фізичним контактом. Якщо Ви очікуєте підкріплення, то Кроки 1-4 допоможуть Вам виграти час, і Ви можете пройти по них ще раз [4].

Для успішного використання 5-крокової моделі ненасильницької комунікації важливо дотримуватися послідовності кожного кроку та реалізувати їх у повному обсязі. Поліцейський має бути готовий реагувати на будь-які виклики на будь-якому етапі та може повертатися до попередніх кроків у випадку потреби, наприклад, спочатку до Кроку 2, потім до Кроку 3, а потім до Кроку 4. Навчання та вдосконалення цієї моделі взаємодії вимагає від поліцейського постійної практики та дисципліни.

Ненасильницька комунікація сприяє вирішенню конфліктних ситуацій шляхом спокійного діалогу, ґрунтованого на взаєморозумінні та взаємній гідності.

Отже, на сьогоднішній день важливо не лише оновлювати цей досвід, але й збагачувати його новими ідеями, впроваджувати сучасні принципи, підходи та стандарти роботи, у тому числі, з урахуванням досвіду правоохоронних органів інших країн, включаючи всі його досягнення та суперечності. Особливу увагу слід приділити 5-кроковій системі, яку розробили психологи та якою користуються поліцейські більшості розвинених країн.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

---

1. Джурканин Т., Негодченко А., Сергєвнин В. Кадровое обеспечение полиции США: Монография. Харків: Лира ЛДТ, 2003. 360 с
2. Статус поліції: міжнародні стандарти і зарубіжне законодавство За заг. редакцією О.А. Банчука. Київ: Москаленко О.М., 2013. 588 с.
3. М.Розенберг. Ненасильственная коммуникация. Обзор. URL: http://stud.com.ua/96351/pedagogika/nenasilnitska_komunikatsiya (дата звернення 10.10.2023).
4. Андросюк, В.Г. Зарубіжний досвід ефективної комунікації поліцейських. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ, 2018 <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/13696/1/%d0%90%d0%bd%d0%b0%d0%bb%d1%96%d1%82%20%d0%be%d0%b3%d0%bb%d1%8f%d0%b4.pdf> (дата звернення 10.10.2023).

ПРОБЛЕМИ УЧАСТІ ДИТИНИ В СІМЕЙНІЙ МЕДІАЦІЇ

Сімейна медіація є ефективним інструментом вирішення конфліктів у сім'ях. Вона дозволяє сторонам знайти спільне рішення та досягти мирного врегулювання суперечок. Однак, коли йдеться про участь дітей у цьому процесі, виникають ряд проблем і викликів, які потребують уваги та розгляду. У цьому есе ми розглянемо деякі з основних проблем, пов'язаних з участю дітей в сімейній медіації. Зазвичай, діти не включаються у процес медіації, але іноді їх участь стає необхідною, особливо коли вони становлять основну точку конфлікту. Досвідчені посередники, які мають досвід у сімейній медіації або у вирішенні питань, пов'язаних з дітьми, частіше включають дітей до процесу медіації. Тому, якщо у пари виникає конфлікт, пов'язаний з дітьми, рекомендується обрати посередника з досвідом у сфері сімейної терапії, а не просто посередника з загальним досвідом у сфері медіації. Проте, існують різні проблеми, пов'язані з участю дітей у цьому процесі.[1]

По-перше, однією з ключових проблем є забезпечення безпеки та захисту дитини в медіаційному процесі. Діти - це вразлива група, і вони можуть відчувати страх чи сором перед обговоренням особистих речей з батьками або іншими учасниками медіації. Також існує ризик, що дитина може бути психологічно утиснена або вплинута на результати процесу. Тому важливо забезпечити належний рівень конфіденційності та безпеки для дитини під час медіації. Участь у медіації може бути для дитини стомлюючою та стресовою, особливо, якщо конфлікт в сім'ї дуже надмірний або насильницький. Дитина повинна бути захищена від будь-якої небезпеки та має право на безпеку та комфорт під час участі в процесі медіації.

По-друге, важливо враховувати вік дитини при розгляді можливості її участі в медіаційному процесі. Маленькі діти можуть бути занадто малопідготовлені та не розуміти суті конфлікту, що розглядається. У такому випадку їх участь може бути недоцільною та навіть шкідливою, оскільки вони можуть відчувати додатковий стрес та незручність. З іншого боку, старші діти можуть бути більш здатними до розуміння ситуації та активної участі в пошуку рішень.

Третьою важливою проблемою є баланс між дитиною та її батьками в процесі медіації. Дитина може відчувати тиск або вплив своїх батьків на своє рішення та висловлені погляди. Це може заважати вільному вираженню її власних потреб і позицій. Медіаторам потрібно дбати про те, щоб дитина мала можливість говорити без перешкод і тиску з боку батьків. проблемою є здатність дитини ефективно висловлювати свої потреби та думки в медіаційному процесі. Діти можуть мати обмежений словник та відсутність навичок виразного мовлення, що ускладнює їхню можливість чітко виражати свої почуття та переживання. Також, діти можуть відчувати стрес або паніку під час спілкування на такому рівні, що робить надзвичайно важким для них активну участь у процесі медіації.[2]

Четвертою проблемою є відсутність стандартизованих підходів до участі дітей в сімейній медіації. У багатьох країнах і регіонах немає чітких правил і рекомендацій щодо того, як діти мають брати участь в медіаційних процесах. Це може призводити до нерівності у правах та можливостях дітей, а також до неоднакових результатів у різних випадках.

Таким чином, необхідно приділити особливу увагу підготовці та підтримці дитини під час сімейної медіації. Це може включати в себе проведення попередньої психологічної підготовки дитини, яка допоможе їй краще розуміти процес та свої почуття. Також важливо включати спеціалістів, які мають досвід роботи з дітьми, у медіаційний процес, щоб забезпечити належну підтримку та захист. Посередник може організувати зустріч із кожною дитиною окремо або з усіма дітьми разом, незалежно від участі батьків. Після такої зустрічі посередник передає батькам інформацію щодо самопочуття дітей, їх страхів, переживань і важливих побажань, за умови, що діти схвалюють це. Ця інформація може сприяти батькам у прийнятті обґрунтованих рішень щодо майбутнього дітей у рамках юридичного розподілу обов'язків по їх догляду. Також можливо, що посередник запросить дітей на спільну зустріч із батьками, де вони зможуть відверто обговорити можливі домовленості, що безпосередньо стосуються дітей. Іноді посередник запрошує дітей приєднатися до процесу медіації тільки в кінці, щоб перевірити їхнє відношення до угоди, яку батьки планують укласти, особливо у тих пунктах, які стосуються дітей. Реакція дітей може розкрити фактори, на які батьки можливо не звертали увагу раніше. Участь дітей у процесі медіації також важлива для самих дітей. Це дає їм можливість краще зрозуміти всі аспекти того, що відбувається в сім'ї, і це сприяє зменшенню їх тривожності та непорозуміння у майбутньому. Зустріч з дітьми в процесі медіації підтверджує перед дітьми, що їхні батьки намагаються вирішити конфлікт мирно та уникають конфронтаційних ситуацій між собою. Діти, які беруть участь у таких зустрічах, розуміють, що їхні батьки враховують їхні побажання та потреби, і не забувають про них навіть під час розгляду конфлікту. Однак важливо відзначити, що кінцеві рішення залишаються в компетенції батьків. Діти можуть висловлювати свої думки та виражати побоювання, але остаточні рішення приймаються батьками.

Участь дитини в сімейній медіації - це важлива і складна задача, яка вимагає ретельного вивчення та уваги до всіх аспектів її здійснення. З одного боку, вона може допомогти зменшити конфлікти в сім'ї та забезпечити краще спілкування між всіма членами сім'ї. З іншого боку, необхідно враховувати потреби та захист дитини під час цього процесу. Тільки з урахуванням цих аспектів сімейна медіація може бути успішною і корисною для всієї родини.[3]

Отже, участь дитини в сімейній медіації - це важлива, але складна тема, яка потребує ретельного розгляду та уважності до індивідуальних потреб та обставин кожної сім'ї. Для вирішення цих проблем необхідно розвивати стандарти та регулювати процедури участі дітей в медіації, а також надавати підтримку та психологічну допомогу дітям, які беруть участь у цьому процесі. Тільки в такий спосіб ми зможемо забезпечити ефективну та безпечну участь дітей у сімейній медіації та сприяти покращенню їхнього добробуту та розвитку.

Врегулювання участі дитини в сімейній медіації на законодавчому рівні вимагає ретельного обговорення та розробки відповідних нормативних актів. Слід виокремити кілька ключових кроків, які можна було б врахувати при розробці такого законодавства:

- ✓ Визначення віку та зрозумілих стандартів: Законодавство повинно встановлювати вікові межі для участі дитини в сімейній медіації. Це може варіюватися із зарубіжним досвідом, але важливо забезпечити, щоб діти були достатньо зрілими, щоб зрозуміти суть процесу та вільно виражати свої думки та почуття.

- ✓ Захист і конфіденційність дитини: Законодавство повинно надавати гарантії щодо захисту конфіденційності дитини під час участі в медіації. Дитина повинна мати можливість вільно висловлювати свої думки без страху перед батьками або перед іншими членами родини.

- ✓ Психологічна підготовка дитини: Законодавство може передбачати обов'язкову психологічну підготовку дитини перед участю в сімейній медіації. Це може допомогти дитині краще розуміти процес та свої емоції.

- ✓ Обов'язкова участь фахівців: Законодавство може передбачати обов'язкову участь кваліфікованих фахівців, таких як психологи або соціальні працівники, у медіаційному процесі, щоб забезпечити належний захист та підтримку дитини.

- ✓ Приділення уваги особливим випадкам: Законодавство може передбачати особливі правила для випадків, пов'язаних з домашнім насильством, зловживанням дітьми або іншими серйозними проблемами, де участь дитини є надзвичайно важливою.

- ✓ Забезпечення права вибору: Дитина повинна мати можливість вибору участі в медіації. Закон повинен гарантувати, що жодна дитина не буде примушена брати участь у процесі проти своєї волі.

- ✓ Моніторинг та оцінка результатів: Законодавство може передбачати механізми моніторингу та оцінки результатів участі дитини в сімейній медіації, щоб переконатися, що її права та інтереси дотримуються.

- ✓ Освіта та навчання професіоналів: Закон може вимагати підготовки та навчання професіоналів у сфері сімейної медіації щодо специфіки роботи з дітьми.

Важливо розробляти ці правила та норми в сумісності з міжнародними стандартами та рекомендаціями, такими як Конвенція ООН про права дитини. Законодавство повинно підтримувати баланс між правами дітей, правами батьків і ефективністю сімейної медіації з метою досягнення найкращих результатів для всієї сім'ї.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

---

1. Калінська Ірина. Офіційний сайт: <http://www.mediate.org.ua/page129411.Html>
2. Таран І. Вечірні думки про медіацію / Ірина Таран // Офіційний сайт: <http://www.mediate.org.ua/page122515.Html>
3. Грабовська Ірина, Пахльовська Оксана. Газета «Україна молода». –03.12.2014. 5. Лєко Б. Медіація : підручник / Лєко Б., Чуйко Г. – Чернівці: Книги – XXI, 2014. – 520 с.

Костюк Леся Валентинівна,
здобувач освіти другого (магістерського) рівня освіти
другого року навчання юридичного факультету,
Саско Олена Іванівна,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінального права і процесу.

Волинський національний університет імені Лесі Українки.

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ДОКАЗУВАННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Законодавство України зазнає частих змін, позаяк особливості людського життя в 21 столітті постійно змінюються, насамперед в контексті технологічного прогресу. Виникнення інноваційних об'єктів інтелектуальної діяльності призводить до появи нових законів щодо їхнього правового регулювання. Наприклад, в березні 2023 року електросамокати було визнано новим транспортним засобом, ведуться активні обговорення щодо створення системи оподаткування криптовалют в Україні, тощо. Технологічні, економічні прогреси впливають і на появу нових видів доказів, що відображається на змінах до законодавства. Наприклад, Цивільний, Господарський процесуальні кодекси та Кодекс адміністративного судочинства зазнали змін за останні декілька років та тепер регламентують новий вид доказів – електронний. А втім, незважаючи на те, що цифровізація стає невід'ємною частиною людського життя, а кількість осіб, які користуються новими технологічними пристроями зростає, Кримінальний процесуальний кодекс України (далі - КПК) не містить норм, які могли б регулювати питання електронних доказів в системі доказування кримінального процесуального права.

Зважаючи на вищесказане, вважаємо, що серед вже існуючих 4 видів доказів в кримінальному процесі, електронні докази повинні стати складовою такої категорії доказів як документи. Тим не менш, вважаємо, що найбільш доцільним варіантом може стати створення окремої категорії - електронного документа.

Електронний доказ не може вважатися речовим доказом у випадку, якщо для встановлення всіх обставин справи важлива саме інформація, а не її носій, який можна вважати матеріальним об'єктом. Також, у випадку копіювання інформації, її носій слід вважати похідним джерелом доказу, а не основним.

Окрім того, дискусії виникають щодо регламентації скріншота як доказу в кримінальному процесуальному праві. Досі не існує нормативно-правового акта, який визначав би його статус в системі доказування. Що стосується доктринального підходу, то досягти однастайності науковцям та правникам теж не вдалося. Суперечності виникають на самому етапі кваліфікації скріншота як електронного доказу, оскільки він є лише джерелом інформації, а, точніше, копією електронного електронного доказу. Оригіналом слід вважати листування у соціальних мережах, електронні листи, дописи у соціальних мережах, тощо [1, с. 161].

Водночас, скріншоти можуть фіксувати не лише інформацію, передбачену ст. 5 Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг», але й фрагменти відеозаписів, фотографій чи веб-сайтів. Труднощі виникають у зв'язку з кваліфікацією таких доказів як таких, що є допустимими чи, навпаки, недопустимими відповідно до ст. 87-89 КПК.

По-перше, досі не існує чіткого законодавчо визначеного механізму фіксування інформації та інших даних за допомогою скріншотів, що породжує простір для дискусій та викликає суперечності при судовому розгляді доказів. По-друге, суд може зажадати отримати оригінал копії для встановлення її оригінальності, що часто не можливо зробити, оскільки вилучити інформацію з сервера, доступ до якого знаходиться в іншій країні (наприклад, деякі соціальні мережі) практично неможливо.

Погоджуємося з думкою А. Ратнові, яка стверджує, що слід дозволити використання як оригіналу доказу відомостей з електронного документа, якщо його фізичний носій не має доказового значення для кримінального провадження [3, с. 99-101]. Втім, позиція Верховного Суду України дещо відрізняється. Відповідно, у разі неподання оригіналу електронного доказу суд може відхилити такий доказ, якщо поставить під сумнів його достовірність [2]. Окрім того, електронний доказ у вигляді скріншоту може розглядатися судом лише в сукупності з іншими доказами, визнаними допустимими [1, с. 161].

Враховуючи вищесказане, можна стверджувати, що наразі головними умовами визнання скріншотів та копій як допустимих доказів є:

1. наявність оригіналу електронного доказу;
2. наявність інших допустимих доказів, які є взаємно підтверджуючими.

Отже, необхідно доповнити норми КПК положеннями про електронний доказ з чітким зазначенням його ознак та умов допустимості. Це полегшить роботу суду при дослідженні доказів та заповнить наявні прогалини в законодавстві. Задля якісного опрацювання законодавства, запозичення кращих іноземних моделей регулювання даного питання необхідно провести ретельний аналіз порушеної проблеми, виробити основні підходи та розробити концептуальні підходи до класифікації та регламентації електронних доказів. Окрім того, потребує детального дослідження питання копій електронних доказів (скріншотів) у контексті їхньої правової ролі при розгляді доказів у судовому процесі. Необхідно розробити обґрунтовані підходи до визначення статусу електронних доказів, їхньої значущості та допустимості. Порушені питання потребують подальшого вивчення та обґрунтування.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

---

1. Герасимів О. І., Марко С. І., Ряшко О. В. Цифрові докази: деякі проблемні питання щодо їх поняття та використання у кримінальному судочинстві. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Ужгород, 2023. Вип. 75, ч. 2. С. 158-162.
2. Постанова Верховного Суду від 19.03.2019 р. у справі № 925/1027/15. URL : https://protocol.ua/ua/postanova_kgs_vp_vid_19_03_2019_roku_u_spravi_925_1027_15/ (дата звернення: 06.10.2023).
3. Ратнова А. В. Кримінальні процесуальні та криміналістичні основи використання електронних документів у доказуванні: дис. ... д-ра філ : 081. Львів, 2021. 248 с.

Мацюк А.Ю.,
студентка 2-го курсу магістратури
юридичного факультету ВНУ імені Лесі Українки,
Крисюк Ю.П.,
к.ю.н., доцент кафедри теорії та історії держави і права
ВНУ імені Лесі Українки

КОНСТИТУЦІЙНА СКАРГА ЯК РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА

У нинішньому процесі конституційної реформи, з метою розвитку України як демократичної правової держави та повноправного члена міжнародної спільноти, необхідно налагодити механізми функціонування конституційної системи, в яких важливу роль відіграє Конституційний Суд України. Тому дослідження актуальних питань роботи КСУ це одне з найголовніших завдань, як в теоретичному, так і в практичному плані.

Інститут КСУ містить ключове і необхідне значення в рамках нашого політичного процесу. Стаття 148 Конституції України надає Президентові України, Верховній Раді України та Раді суддів України право призначати суддів на їх посади. КСУ виконує функцію щодо проведення нагляду за відповідністю законодавчих актів та інших нормативних документів та роз'яснює окремі її положення з метою забезпечення головної цілі - збереження основних свобод і прав людини. [1].

У процесі становлення, розвитку і вдосконалення компетенції Конституційного Суду в нашій державі здійснюється суттєвий вплив на створення громадянської спільноти і правової держави, їх модернізація. Що стосується ролі КСУ в цих процесах, то головним чином він здійснює такий «модернізуючий» вплив через контрольну функцію, під якою ми пропонуємо розуміти специфічну форму перевірки відповідності законів та інших актів Конституції України та позбавлення юридичної сили тих з них, які мають антиконституційний зміст, не правовий характер [2, с. 16]. КСУ виконує ключову функцію у захисті основних свобод і прав громадян в Україні. Крім цього, КСУ є суттєвим органом, якому доручено завдання забезпечити пріоритет Конституції України, і, отже, охорона головних свобод і прав людини. [3, с. 66].

КСУ має взяти на себе провідну роль і виконувати ключову координуючу функцію в системі захисту свобод і прав громадянина. Завдяки забезпеченню найвищої важливості Конституції України як Основного Закону країни на всій її території, Конституційний Суд України відіграє значущу роль у становленні суспільства та підтримці принципів правової організації держави. Все це вимагає уваги до важливих питань, пов'язаних із структурою Конституційного Суду України та переглядом статусу головного органу, який вирішує конституційні питання в Україні. [4, с. 97].

На даний момент в нашій державі діє новий Закон України "Про Конституційний Суд України", прийнятий 13 липня 2017. [5]. Основним завданням нового Конституційного Суду України є практична гарантія прав і свобод людини та громадянина, а також гарантування

пріоритету правового порядку і законності. Здійснено перебудову, включаючи встановлення трьох різних методів звернень до Конституційного Суду України: звернення, подання та скарга. Будь-яка особа може застосовувати останній вид, якщо на її думку використання конкретного закону України або окремих частин у заключному рішенні суду суперечить Конституції України.

Зазначене, за думкою І. Берестової, наочно підкреслює унікальний характер повноважень Конституційного Суду України, як останньої юрисдикційної інстанції на національному рівні. Він сприяє охороні свобод і прав громадянина і допомагає протистояти небезпечному зростанню влади, яка встановлює норми і правила в державі взагалі [6, с. 157]. Звернувшись із скаргою конституційного характеру стосовно відповідності Конституції України оскаржувач не просто захищає застосування конституційних положень інструментальної програми, але й сприяє використанню основних засад КУ та складних нормативних ансамблів, що, власне кажучи, представляють собою вищі правові цінності та ідеали. Оскільки основною метою органічного основного права є обмеження дії державної влади, використання конституційних засобів дозволяє громадянам обмежувати дії держави у більш різноманітних та різноманітних способах. У більш простому вигляді, конституційна скарга допомагає особі реалізувати ціль та принципи конституційної системи в цілому [7, с. 10].

Розвиток систем конституційного судочинства, як складової частини засобів охорони прав людини, є актуальним завданням у багатьох європейських країнах. Однією з основних характеристик системи конституційного судочинства є можливість оскарження не лише окремих рішень, що порушують права людини, але й нормативно-правових актів, включаючи закони. Ще однією особливістю конституційного контролю, який відбувається у процесі розгляду цивільних скарг, є перевірка відповідності законодавчих актів Основному Закону країни. Основний Закон характеризується стабільністю як джерело права і встановлює загальні принципи національного законодавства. Суб'єкт, який подає скаргу конституційного характеру, має можливість оскаржувати навіть нормативно-правові акти, включаючи закони, виходячи із правових принципів, а не з буквального тлумачення юридичних норм [8, с. 98].

Отже, впровадження механізму подачі конституційних скарг, який надає особі можливість впливати на визнання певних положень закону як неконституційних, можна розглядати як значущий крок у встановленні моделі конституційної прямої демократії в державі і забезпеченні принципу верховенства права.

Конституційна скарга представляє собою метод забезпечення можливості особи звертатися до інстанції, яка вирішує конституційні питання. Принцип рівності перед законом для всіх і кожного в свободах і правах вимагає гарантування однакових правових можливостей як у матеріальному, так і в процесуальному аспекті. Це ґрунтується на принципі, що в правовій державі можливість звернутись до суду є загальнодоступним методом охорони прав і свобод як фізичних осіб, так і юридичних осіб.

Тому Україна обрала напрямок розвитку інституту конституційної скарги, відповідно до прикладу найбільш розвинених країн Європи. Метою є збільшення відповідальності суб'єктів нормотворення та нормозастосування шляхом забезпечення кожного правом звернутися до суду.

Конституційна скарга вважається звернення будь-яких осіб, хто має законну можливість проживати в Україні, до головного судового органу, який розглядає конституційні справи у зв'язку з порушенням їх прав внаслідок прийняття законодавчого акту, коли цей акт вже було використано або планується використати у певній справі, що розглядається в суді або в іншій державній установі.

Вищезазначені визначення скарги, яка містить конституційний характер відображають її значення як засобу впливу людини на систему права та державну політику, оскільки в результаті розгляду конституційної скарги може стати можливим видалення з бази юридичних норм, закріплених державою в чинному законодавстві, тих, які суперечать Конституції. [9, с. 113].

Вагомість конституційної скарги заключається в тому, що вона є ще більш суттєвою гарантією в системі охорони основних прав людини судом. Коли громадяни мають можливість звертатися до органів конституційної юрисдикції, це сприяє зміцненню демократії та громадянського суспільства. Це пов'язано з тим, що такий орган стає своєрідним громадським контролем за владою і надає можливість громадянам активно брати участь у формуванні правової політики держави, а не лише в ролі спостерігачів. Крім того, впровадження такого типу скарг стимулює розвиток доктрини механізмів правозастосування в майбутньому. [10, с. 241].

Зазначу, що з впровадженням нововведень значно посилюється роль судочинства у гарантуванні прав та свобод людини й громадянина. Крім цього, важливим аспектом є те, що такі зміни відповідають європейським стандартам. Безперечно, такі зміни сприяють зміцненню демократії в Україні, забезпеченню прав і свобод фізичних та юридичних осіб на її території і запобіганню можливим зловживанням у галузі реалізації функцій правосуддя в країні.

Інститут конституційної скарги є нововведенням у сфері конституційної юрисдикції України, спрямованим на захист можливості фізичних та юридичних осіб використовувати конституційне судочинство для забезпечення своїх прав та інтересів.

Впровадження інституту конституційної скарги як інструменту механізму захисту прав і свобод людини, які прописані в КУ сприяє закріпленню ключової ідеї конституціоналізму – бажанню забезпечити права людини, встановленню принципу верховенства права, обмеженню державної влади.

Таким чином, Конституційний Суд України є ключовим механізмом у гарантуванні основних положень, а саме законність Конституції та верховенство права. Це має значуще значення у створенні правової системи, яка відповідає сучасному українському конституціоналізму і охороняє права та свободи громадян.

КСУ наділений винятковими повноваженнями у забезпеченні прав і свобод людини і громадянина на державному рівні. Він грає ключову роль у встановленні правових засад функціонування органів влади, що є важливим для розвитку конституційного ладу та захисті прав і свобод громадян. Конституційний Суд забезпечує виконання конституційних правил і обмежує владу в інтересах громадян.

ЛІТЕРАТУРА:

---

1. Конституція України від 28 червня 1996 року (зі змінами і допов.). Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Бринь Т.О. Конституційний Суд України в механізмі захисту та забезпечення прав і свобод людини і громадянина : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / Бринь Тетяна Олександрівна ; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Х., 2010. 19 с.
3. Коваленко В. Конституційний Суд України як ключова інституція в механізмі гарантій прав і свобод людини в Україні. Вісник Конституційного Суду України. 2014. № 2. С. 66-73.
4. Совгиря О.В. Реформування статусу Конституційного Суду України: проблемні аспекти. Вісник центральної виборчої комісії. 2015. №2 (32). С. 97-101.
5. Про Конституційний Суд України : Закон України від 13 липня 2017 року (зі змінами і допов.). Відомості Верховної Ради України. 2017. № 35. Ст. 376.
6. Берестова І. Конституційний Суд України в системі юрисдикційних органів: загальні положення. Підприємництво, господарство і право. 2018. № 9. С. 154-159.
7. Речицький В. Аксиоми конституціоналізму й Основний Закон України : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції з питань запровадження конституційної скарги в Україні: збірка тез (м. Київ, 18 грудня 2016 р.). Український часопис міжнародного права. 2016. № 1. С. 114-120.
8. Подорожна Т.С., Білоскурська О.В. Конституційна скарга як форма судового захисту прав людини в Україні. ВІСНИК НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. Випуск 1 (41) 2019. С. 97-101.
9. Турченко О.Г. Конституційна скарга в контексті верховенства права. Часопис Київського університету права. 2020. № 4. С. 111-117.
- Остапенко В. В. Конституційна скарга у механізмі захисту прав і свобод людини і громадянина. Форум права. 2016. № 4. С. 240–251.

Меркулов С.О.,
студент 4 курсу юридичного факультету
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара,
м. Дніпро, Україна

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ДОСТУПУ ДО ПРОФЕСІЇ ПРИВАТНОГО ВИКОНАВЦЯ ТА ПРИЗНАЧЕННЯ НА ПОСАДУ ДЕРЖАВНОГО ВИКОНАВЦЯ

Виконання будь-якого судового рішення є невід’ємною стадією процесу правосуддя, складовою права на справедливий суд та однією із процесуальних гарантій доступу до суду. Рішення суду має виконуватись суб’єктами юридичної відповідальності самостійно і добровільно, однак останні, на жаль, далеко не завжди діють саме в такий спосіб, а тому виникає необхідність у примусовому виконанні судових рішень. Те ж саме стосується і примусового виконання законних рішень інших органів, оскільки закон доручає органам виконання виконувати і акти інших органів (адміністративних органів, нотаріату, третейських судів, аудиторів тощо). Процес захисту права після постановлення рішення і набрання ним законної сили продовжується у формі виконавчого провадження, що складає заключну стадію процесуальної діяльності у справі. В тому і вбачається таке величезне значення виконавчого провадження, без існування якого фактично втрачалося б значення судових рішень та рішень інших органів та посадових осіб, які підлягають примусовому виконанню, і не досягалося б повною мірою головне їх завдання – понесення справедливої юридичної відповідальності відповідними суб’єктами.

До 2016 року своєчасне, повне і неупереджене виконання рішень, примусове виконання яких передбачено законом, покладалося виключно на органи Державної виконавчої служби (державних виконавців). Проте через недостатньо ефективне виконання покладених на органи ДВС завдань, український законодавець, в пошуку вирішення цієї проблеми, Законами України «Про виконавче провадження» та «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» запровадив інститут приватних виконавців, діяльність яких вже встигла переконати у її набагато більших показниках результативності, порівняно з діяльністю державних виконавців. Так, перші вітчизняні представники професії приватних виконавців зарекомендували себе як найефективніший інструмент у роботі з проблемною заборгованістю. За статистикою, один офіс приватного виконавця, який є самозайнятою особою, повертає у шість разів більше заборгованості, ніж один середньостатистичний працівник Державної виконавчої служби Міністерства юстиції — майже 11,9 млн грн проти 1,9 млн грн у 2022 році. Останнє соціологічне дослідження компанії Human Research, проведене на замовлення Проєкту ЄС «Право-Justice», вказує на те, що більшість українських громадян вважають саме швидкість і якість надання послуг

головними позитивними рисами у роботі приватних виконавців, чого не відзначають у роботі бюрократизованої ДВС, з її низьким рівнем професійності та заробітної плати працівників. Однією з причин вказаної ситуації є, зокрема, відмінності щодо вимог, які висуваються до осіб, які мають на меті здобути професію приватного виконавця або посаду державного виконавця [1].

Метою даної статті є визначення вимог до осіб, які бажають займатися здійсненням примусового виконання судових рішень і рішень інших органів, а також порівняти такі вимоги до приватних та державних виконавців і порядки зайняття ними посад.

Почнемо з вимог, які висуваються до державних виконавців. Державним виконавцем, згідно зі ст.10 «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів», може бути громадянин України, який має вищу юридичну освіту (для керівників органів державної виконавчої служби та їх заступників - не нижче другого рівня), володіє державною мовою і здатний за своїми особистими і діловими якостями здійснювати повноваження державного виконавця [2].

Наказом Мін'юсту України від 21 жовтня 2016 року № 3005/5 затверджені Спеціальні вимоги до осіб, які претендують на зайняття посад державних виконавців відділу примусового виконання рішень Департаменту ДВС Міністерства юстиції України. Відповідно до цих вимог, спеціальностями за якими має бути здобуто вищу освіту - «Правознавство» або «Міжнародне право», стаж роботи та досвід роботи у конкретній сфері не вимагається (для керівників органів державної виконавчої служби вимагається досвід роботи на посадах державної служби категорії «Б» чи «В», або досвід служби в органах місцевого самоврядування, або досвід роботи на керівних посадах підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності не менше двох років та досвід роботи у сфері права не менше двох років). Претендент повинен знати профільне законодавство (ЦКУ, ЦПК, ЗУ «Про виконавче провадження», ЗУ «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів», ЗУ «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень»), основи організації праці та діловодства, правила ділового етикету та ділової мови, бути впевненим користувачем ПК, повинен вміти обґрунтовувати власну позицію, працювати з великими масивами інформації, працювати при багатозадачності, встановити цілі, пріоритети та орієнтири, вміти працювати в команді, бути здатним підтримувати зміни та працювати з реакцією на них. Крім того, кандидат на посаду державного виконавця повинен мати такі особистісні компетенції, як: аналітичні здібності, дисциплінованість, інноваційність, самоорганізація та орієнтація на розвиток, дипломатичність, відповідальність, сумлінність, стресостійкість, комунікабельність [3].

Відповідно до ст.11 ЗУ "Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів". Державні виконавці та інші працівники органів державної виконавчої служби, які є державними службовцями, призначаються на посади у порядку, встановленому Законом України "Про державну службу" з урахуванням особливостей, визначених законодавством [2].

Згідно зі ст.22 ЗУ "Про державну службу" з метою добору осіб, здатних професійно виконувати посадові обов'язки, на зайняття посади державної служби проводиться

конкурс відповідно до Порядку проведення конкурсу на зайняття посад державної служби, що затверджується Кабінетом Міністрів України.

Вимоги до професійної компетентності кандидата на зайняття посади включають кваліфікаційні вимоги, вимоги до компетентності та вимоги до професійних знань. Особа, яка бажає взяти участь у конкурсі, подає Комісії або конкурсній комісії через Єдиний портал вакансій державної служби таку інформацію:

1) заяву про участь у конкурсі із зазначенням основних мотивів щодо зайняття посади
2) резюме, в якому обов'язково зазначається така інформація: прізвище, ім'я, по батькові кандидата; реквізити документа, що посвідчує особу та підтверджує громадянство України; підтвердження наявності відповідного ступеня вищої освіти; відомості про стаж роботи, стаж державної служби (за наявності), досвід роботи на відповідних посадах у відповідній сфері, визначеній в умовах конкурсу, та на керівних посадах (за наявності відповідних вимог);

3) заяву, в якій повідомляє, що до неї не застосовуються заборони, визначені частиною третьою або четвертою статті 1 Закону України "Про очищення влади", та надає згоду на проходження перевірки та на оприлюднення відомостей стосовно неї відповідно до зазначеного Закону.

4) копію Державного сертифіката про рівень володіння державною мовою (витяг з реєстру Державних сертифікатів про рівень володіння державною мовою), що підтверджує рівень володіння державною мовою, визначений Національною комісією зі стандартів державної мови;

5) за бажанням додаткову інформацію, яка підтверджує відповідність встановленим вимогам, зокрема стосовно попередніх результатів тестування, досвіду роботи, професійних компетентностей, репутації (характеристики, рекомендації, наукові публікації тощо) [4].

Якщо кандидат відповідає встановленим вимогам, то він допускається до проходження конкурсу, який передбачає тестування на знання законодавства. Рішенням Комісії або конкурсної комісії визначаються кандидатури на зайняття посад державної служби, які набрали найбільшу загальну кількість балів за результатами складання загального рейтингу кандидатів (не більше трьох на одну посаду), для вибору суб'єктом призначення або керівником державної служби переможця конкурсу. Результатами конкурсу є визначення суб'єктом призначення або керівником державної служби переможця (переможців) конкурсу. Рішення про призначення на посаду державної служби приймається суб'єктом призначення після проведення співбесіди з кандидатом та підписання з ним контракту про проходження державної служби (у разі укладення). Таке рішення приймається не пізніше п'яти календарних днів з дня надходження результатів спеціальної перевірки у випадку та порядку, передбачених законодавством у сфері запобігання корупції. Служба управління персоналом у день призначення особи на посаду державної служби організовує складання Присяги державного службовця особою, яка вперше призначена на посаду державної служби, а також ознайомлює державного службовця під підпис із правилами внутрішнього службового розпорядку та посадовою інструкцією. З цього моменту особа, яка претендувала на зайняття посади державних виконавців, офіційно набуває статусу державного виконавця [5].

Що стосується приватного виконавця, то згідно зі ст.18 ЗУ "Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів" приватним виконавцем може бути громадянин України, який досяг 25 років, має вищу юридичну освіту не нижче другого рівня, володіє державною мовою, має стаж роботи у галузі права після отримання відповідного диплома не менше двох років та склав кваліфікаційний іспит. Але для допуску до складення кваліфікаційного іспиту, особа, яка виявила намір здійснювати діяльність приватного виконавця зобов'язана пройти навчання і стажування приватного виконавця [2].

Навчання полягає у проведенні навчальними закладами (установами), які відповідають встановленим вимогам, навчальних курсів з отримання знань у сфері примусового виконання судових рішень і рішень інших органів (далі - курси) з видачею свідоцтва про проходження навчання. Строк проведення курсів становить не менше одного календарного місяця. Навчання на курсах завершується проведенням у закладі, який здійснював навчання, підсумкового заліку. Порядок проведення підсумкового заліку визначається закладом і затверджується його керівником. У разі успішного складання заліку заклад не пізніше ніж у п'ятиденний строк з дня складання заліку видає особам свідоцтво про проходження навчання у сфері примусового виконання судових рішень і рішень інших органів. Строк дії свідоцтва становить один рік з дати його видачі.

Після навчання приватний виконавець проходить стажування або в органі державної виконавчої служби, або у приватного виконавця. Тут варто одразу зазначити, що від проходження стажування приватного виконавця звільняються особи, які мають стаж роботи державного чи приватного виконавця, адвоката, нотаріуса, арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора) не менше одного року або помічника приватного виконавця не менше двох років. Для проходження стажування особи подають до міжрегіонального управління Мін'юсту або до Ради приватних виконавців заяву, до якої додаються копії: документа, що посвідчує особу; диплома про вищу юридичну освіту; свідоцтва про проходження навчання. Копії документів, які додаються до заяви, мають бути засвідчені підписом особи. Строк проходження стажування становить 1 місяць. За результатами проходження особою стажування складається довідка, яка повинна містити інформацію про: дату початку та закінчення стажування; перелік виконаних особою завдань згідно з планом стажування; дотримання норм поведінки; особисті якості (працездатність, уміння навчатися, прагнення до підвищення професійного рівня, почуття відповідальності, комунікативні навички, стресостійкість, лідерські якості тощо). Довідка про проходження особою стажування складається та підписується керівником стажування в останній день проходження особою стажування у двох примірниках. Про проходження стажування міжрегіональне управління Мін'юсту не пізніше ніж у п'ятиденний строк з дня отримання довідки видає особі свідоцтво про проходження стажування.

Особа, яка пройшла навчання та стажування, подає до Кваліфікаційної комісії приватних виконавців заяву про допуск до складання кваліфікаційного іспиту та такі документи: копію диплома про вищу юридичну освіту; довідку про відсутність судимості; інформаційну довідку з Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні правопорушення; копії документів про наявність відповідного стажу роботи; копію документа, що посвідчує особу;

копію свідоцтва про проходження особою навчання; копію свідоцтва про проходження особою стажування; копія документа про підтвердження рівня вільного володіння державною мовою; дві фотокартки розміром 40х30 мм.

Кваліфікаційна комісія проводить кваліфікаційний іспит протягом 3 місяців з дня надання допуску особі до складення кваліфікаційного іспиту. Кваліфікаційний іспит проводиться шляхом автоматизованого анонімного тестування особи, яка виявила намір здійснювати діяльність приватного виконавця. Особі, яка успішно склала кваліфікаційний іспит, Міністерство юстиції України на підставі відповідного рішення Кваліфікаційної комісії протягом 10 днів з дня складення кваліфікаційного іспиту видає посвідчення приватного виконавця. За видачу посвідчення приватного виконавця особа, яка склала кваліфікаційний іспит, вносить плату у розмірі однієї мінімальної заробітної плати. Посвідчення про право на здійснення діяльності приватного виконавця видається без обмеження строку його дії [6].

Але отримання такого посвідчення ще не означає, що вже можна займатися діяльністю приватного виконавця. До початку здійснення діяльності приватний виконавець зобов'язаний:

- організувати офіс у межах виконавчого округу (офіс приватного виконавця повинен забезпечувати належні умови для здійснення діяльності приватного виконавця, прийому відвідувачів, зберігання, у тому числі у сейфі, документів, печаток, штампів, товарно-матеріальних цінностей та архіву приватного виконавця, збереження професійної таємниці та бути захищеним від несанкціонованого проникнення. Інформація про офіс приватного виконавця вноситься до Єдиного реєстру приватних виконавців України).

- застрахувати свою цивільно-правову відповідальність перед третіми особами (Мінімальний розмір страхової суми за договором страхування цивільно-правової відповідальності приватного виконавця має становити 10 відсотків загальної суми стягнення за виконавчими документами, що перебувають на виконанні у приватного виконавця протягом року, але не менше 1 тисячі мінімальних розмірів заробітної плати станом на початок відповідного календарного року)

- зареєструватися в податкових органах;
- замовити виготовлення печатки
- повідомити про початок діяльності Міністерство юстиції України (У повідомленні про початок діяльності обов'язково зазначаються: 1) виконавчий округ, на території якого приватний виконавець має намір здійснювати діяльність; 2) інформація про офіс приватного виконавця; 3) реквізити договору страхування цивільно-правової відповідальності приватного виконавця, строк дії договору, інформація про страховика та страхову суму; 4) інформація про помічників приватного виконавця (у разі їх наявності)) [2].

З дня внесення інформації про нього до Єдиного реєстру приватних виконавців України приватний виконавець має право розпочати провадження діяльності.

Отже, незважаючи на те, що на державних та приватних виконавців покладається однакове завдання – примусове виконання судових рішень та рішень інших органів – ми з'ясували, що існують відмінності для цих осіб з точки зору вимог до них та порядку здійснення необхідних дій для того, щоб обійняти бажані посади. У підсумку варто зазначити, що для приватного виконавця, на відміну від державного, встановлюється

віковий ценз – 25 років. Приватним виконавцем може бути тільки особа, яка має вищу юридичну освіту рівня магістра, тоді як державному виконавцю достатньо мати ступінь вищої освіти не нижче молодшого бакалавра або бакалавра (за рішенням суб'єкта призначення). Державним виконавцям для участі у конкурсі не потрібно заздалегідь проходити навчальні курси та стажування із отриманням відповідних свідоцтв, як це необхідно робити приватним виконавцям. Приватним виконавцям після успішного складення іспиту і отримання посвідчення приватного виконавця, потрібно здійснити ще цілий комплекс підготовчих завдань (організувати офіс, застрахувати свою цивільно-правову відповідальність, реєстрація в ДПСУ тощо), в той час як державний виконавець набуває такого статусу після співбесіди з керівником ДВС, підписання контракту та складання присяги державного службовця. Саме тому можна констатувати, що такі підвищені вимоги до приватного виконавця і є однією з причин більш якісного та професійного здійснення ними виконавчого провадження.

ЛІТЕРАТУРА:

---

1. А. Телявський. Реформа наполовину. Якою має стати система примусового виконання рішень в Україні. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/vikonavche-provadhzhennya/reforma-napolovinu-yakoyu-mae-stati-sistema-primusovogo-vikonannya-rishen-v-ukrayini.html> (дата звернення 10.10.2023)
2. «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів»: Закон України від 02.06.2016 р. № 1403-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1403-19#n53> (дата звернення 10.10.2023)
3. Спеціальні вимоги до осіб, які претендують на зайняття посад державних виконавців відділу примусового виконання рішень Департаменту ДВС Міністерства юстиції України, затверджені Наказом Мін'юсту України від 21 жовтня 2016 року № 3005/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1442-16#n2> (дата звернення 10.10.2023)
4. Порядок проведення конкурсу на зайняття посад державної служби, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України №246 від 25 березня 2016 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/246-2016-%D0%BF#n10> (дата звернення 10.10.2023)
5. «Про державну службу»: Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text> (дата звернення 10.10.2023)
6. Порядок допуску до професії приватного виконавця, затверджений Наказом Мінюсту від 25.10.2016 № 3053/5 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1445-16#Text> (дата звернення 10.10.2023)

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРСЬКОГО ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ

Перський політичний дискурс відзначається багатьма цікавими особливостями, які відображають багатовікову історію, культуру та політичні традиції Ірану. Перська мова є носієм політичного дискурсу в Ірані. Вона має багатий словник і глибокі літературні традиції, що дозволяють політичним лідерам і громадянам виразити свої думки та переконання виразно та образно. Однак варто відзначити, що в Ірані існують деякі обмеження на використання мови в політичному дискурсі, особливо в зв'язку з релігійними і культурними чутливостями.

Політичний дискурс став предметом особливої уваги зарубіжних лінгвістів Т.А. ван Дейка [7], Г.Браун [6], М.Стаббс [9], С.Міллз [8], Г.Юле [6], а також вітчизняних авторів: В.Д.Буряк [3], М.О.Вінтонів [4], О. М. Мороховський [5], В.Г.Борботька [2] та інших.

Поширені тлумачення суті політичного дискурсу базуються на теоретичних засадах центрального поняття “дискурс”, зокрема: науковець Бацевич Ф.С. виділив дискурс, як тип комунікативної діяльності, інтерактивне явище, мовленнєвий потік, що має різну форму вияву (усну, писемну, паралінгвальну), відбувається у межах конкретного каналу спілкування, регулюється стратегіями і тактиками учасників; синтез когнітивних, мовних і позамовних (соціальних, психічних, психологічних тощо) чинників, які визначаються конкретним колом “форм життя”, залежних від тематики спілкування, має своїм результатом формування різноманітних мовленнєвих жанрів [1; с. 138]. О. М. Мороховський визначає дискурс як послідовність взаємопов'язаних висловлень [5; с. 5]. На думку В.Г.Борботька, це текст, але такий, що складається з комунікативних одиниць мови – речень та їх об'єднань у більшій єдності, між якими наявний безперервний смисловий зв'язок, що дає змогу сприймати їх як єдине утворення [2; с. 81].

П'ятьма найважливішими аспектами перського політичного дискурсу є:

1. Мовний аспект: перська мова є носієм політичного дискурсу в Ірані. Вона має багатий словник і глибокі літературні традиції, що дозволяють політичним лідерам і громадянам виразити свої думки та переконання виразно та образно. Однак варто відзначити, що в Ірані існують деякі обмеження на використання мови в політичному дискурсі, особливо в зв'язку з релігійними і культурними чутливостями.

2. Зовнішня політика: у перському політичному дискурсі також існують особливості, пов'язані з зовнішньою політикою. Іран має складні відносини з численними країнами, зокрема з Сполученими Штатами, Ізраїлем та багатьма арабськими країнами. Питання ядерної програми Ірану, конфлікти на Близькому Сході і санкції впливають на політичний дискурс в країні та на відносини міжнародного співтовариства і Іраном.

3. Релігійний контекст: релігія відіграє важливу роль у перському політичному дискурсі, оскільки Іран є ісламською республікою. Шіїтський іслам є домінуючою релігійною спільнотою в країні, і політичні лідери часто посилаються на релігійні

принципи і ідеї у своїх виступах та виборчих кампаніях. Це створює особливий релігійний контекст для політичного дискурсу в Ірані.

4. Свобода слова та обмеження інформації: перський політичний дискурс має великий вплив на свободу слова в країні. Влада часто вживає репресивних заходів проти журналістів, блогерів і активістів, які висловлюють неконтрольовані або критичні погляди на владу. Це обмежує доступ громадян до об'єктивної інформації та ускладнює формування їх політичних поглядів.

5. Соціальні рухи та активізм: важливою особливістю перського політичного дискурсу є активна роль громадських рухів і активістів. Іран мав численні масові протести та рухи, які вимагали політичних та соціальних змін. Ці рухи і активісти грають важливу роль у формуванні політичного дискурсу та впливі на політику країни.

Таким чином, перський політичний дискурс відзначається складною взаємодією релігії, культури, історії та політичних традицій. Він впливає на всі аспекти життя в Ірані, від громадської думки до зовнішньої політики. Розуміння особливостей цього дискурсу є ключовим для розуміння політичної ситуації в країні і впливу Ірану на міжнародну арену.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

---

1. Бацевич Ф.С. Основы коммуникативной лингвистики. – К.: Видавничий центр "Академія", 2004. – 344 с.
2. Борботько В. Г. Элементы теории дискурса. – Грозный : Изд-во Чечено-Ингуш. гос. ун-та, 1981. –113 с.
3. Буряк, В. Д. Сучасний термінологічний дискурс теорії публіцистики як інтелектуальний фактор // Вісник ЛНПУ. — 2008. — № 3. — С. 5—13.
4. Вінтонів М. О., Вінтонів Т. М., Мала Ю.В. Синтаксичні засоби експресивізації в українському політичному дискурсі монографія. Вінниця: ВКБА КНУБА, 2018. 490 с.
5. Стилистика английского языка / [Мороховский А. Н., Воробьева О. П., Лихошерст Н. И., Тимошенко З. В.]. – Київ : Вища шк., 1991. – 272 с.
6. Brown G. Discourse analysis / G. Brown, G. Yule. - Cambridge :Cambridge Univ. Press, 1983. - 288 p.
7. Dijk T.A. van. Handbook of Discourse Analysis / T.A. van Dijk. - L.Academic Press, Vol. 4., 1985. - 251 p.
8. Mills S. Discourse / S. Mills. - New York : Routledge, 1997. - 177 p.
9. Stubbs M. Discourse analysis: the sociolinguistic analysis of natural language / M. Stubbs. - Oxford : Blackwell, 1983. - 272 p.

Савченко Михайло Володимирович,
курсант III курсу факультету підготовки
фахівців для підрозділів кримінальної поліції.
Науковий керівник: **Тимофєєв Володимир Павлович,**
старший викладач кафедри ТСП
факультету підготовки фахівців
для підрозділу превентивної діяльності
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-6805-8933>

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОГО ПОРЯДКУ ТА БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

З початком повномасштабної війни на території України гостро постало питання, щодо взаємодії поліції з громадськістю для забезпечення публічної безпеки і порядку. Водночас з початком воєнних дій український народ показав весь героїзм і самовідданість: багато людей, які своїми силами чинили опір окупантам, тисячі людей, які охоче захищають свою домівку, землю та близьких. Кількість добровольців, які хотіли вступити до лав ЗСУ перевищило всі очікування. Ті, хто не встигли приєднатися до ЗСУ, займаються волонтерством і вони досі не втрачають надії долучитися до територіальної оборони чи допомагати буд-яким іншим чином[1].

На сьогоднішній день співпраця поліції з громадськістю базується на основі різних нормативно-правових актів. Так, в Законі України «Про участь громадян в охороні громадського порядку та державного кордону» від 2.06.2000 р. № 1835-III [2] законодавець визначив правові гарантії та соціальний захист участі громадян у цій діяльності та порядок залучення осіб до охорони громадського порядку. Також в ч.1 ст.11 Закону України «Про Національну поліцію» визначено, що діяльність Національної поліції відбувається у тісній взаємодії з мешканцями, органами місцевого самоврядування та громадськими об'єднаннями на партнерських засадах і спрямована на задоволення їх потреб[3].

Важливо схарактеризувати, поняття воєнного стану. Воєнний стан — правовий режим, що запроваджується в Україні або на її окремих територіях у разі збройної агресії чи загрози нападу, загрози незалежності держави Україна та її територіальній цілісності. Для запобігання та припинення негативних наслідків воєнних дій залучається велика кількість органів виконавчої влади, серед яких особливе місце посідає Національна поліція України [1].

На сьогоднішній час, важливо запроваджувати досвід залучення громадськості в поліцейську активність, щодо попередження та профілактики злочинів та їх варіацій, а також використовувати прогресивні технічні засоби, що контролюють правопорядок в громадських місцях, наприклад, розробки термінового виклику поліцейських та камери відеоспостереження. При охороні соціального порядку можна запровадити «Єдину

дислокацію» та вдосконалювати центри з надання адміністративних послуг, дошки оголошень, з повною інформацією про ДОП та ознайомлення населення з подіями, що відбуваються в територіальних округах, а також поради, про те, як діяти коли особа потрапила у скрутне становище. Також, важливо проводити зібрання, наради за участю поліції та громадськістю [4].

На нашу думку, Національна поліція України є частиною територіального органу, яку покликані захищати. Вони є сподіванням громадськості на те, що правопорушники будуть покарані. Чи добре взаємодія поліція з людьми, можна сказати по тому, як ефективно вони виконують свої повноваження та вирішують поставлені питання. Робота правоохоронців у наш час є дуже важливою, як для населення, так і для держави. Їх роботу можемо назвати ефективною та неабияк важливою. Вони намагаються робити все, що в їхніх силах для захисту громадян, навіть під час воєнного стану, коли є велика загроза життю та здоров'ю .

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

---

1. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 р. № 389-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 28. Ст. 250.
2. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону: закон України від 22.06.2000 № 1835-III // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1835-III> (дата звернення: 10.10.2023)
3. Закон України «Про Національну поліцію». Київ : Вид. Паливода А. В., 2015. 104 с.
4. Закон України «Про правовий режим воєнного стану». Верховна Рада 39 (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19>

Соломина Владислав,
курсант III-го курсу факультету підготовки
фахівців для підрозділів кримінальної поліції.
Науковий керівник: **Тимофєєв Володимир Павлович,**
старший викладач кафедри ТСП
факультету підготовки фахівців
для підрозділу превентивної діяльності
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-6805-8933>

ПОСТРІЛ ВГОРУ: ПОТРЕБА АБО МОЖЛИВІСТЬ У РОБОТІ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ

З початку російської агресії, завдання "забезпечення громадського порядку" для українських поліцейських здобуло глибше значення, що виходить за рамки простого контролю над публічними місцями. Для кожного поліцейського це стало питанням гарантування безпеки і незалежності України та її території. Незважаючи на різноманітні ситуації, в яких доводиться працювати поліцейським, їм потрібно правильно оцінювати обставини та за потреби вживати вогнепальну зброю на підставі закону. Відмінно від окупантів, які проявляють свавільність і відверту злочинність, українські поліцейські діють відповідно до закону і норм міжнародного права.

У контексті повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України та введення режиму воєнного стану, питання щодо законності використання вогнепальної зброї Національною поліцією України, стає особливо актуальним.

Необхідно акцентувати увагу на визначеній законом системі гарантій щодо безпеки поліцейських на законодавчому рівні, оскільки це є однією з основних вимог, викладених у статті 29 Закону України "Про Національну поліцію" з 2015 року. Згідно з цією статтею, такі заходи також мають бути не лише обов'язковими, але й пропорційними та ефективними.

На сьогоднішній день проблема правового регулювання щодо встановлення правил для поліцейських щодо можливості використання «холостого пострілу» чи «пострілу вгору» не розглядається в широкому контексті і не має належного законодавчого регулювання.

У суспільстві існують різні погляди на використання «холостого пострілу» в правоохоронній діяльності. Деякі люди вважають, що ця стратегія є необхідною і може бути корисною для контролю ситуацій, де присутні загрозливі фактори або велика кількість осіб. Вони розглядають холостий постріл як засіб попередження або розгону насильницьких акцій, спосіб привернення уваги громадськості та забезпечення безпеки громади.

Але після ситуації, що сталася в м.Дніпро люди засуджували поліцейських, через те, що вони не зробили «постріл в гору» або «постріл в ногу. Хочемо надати правову кваліфікацію, адже поліцейські патрульні, яких атакували у місті Дніпро, не мали офіційних записів або протоколів щодо використання "пострілу в ногу" або "пострілу вгору" як засобу попередження або захисту. Потрібно розуміти, що в законі, інструкціях

і протоколах немає жодних конкретних вказівок щодо "пострілу в ногу", "в руку", "пострілу вгору" або "пострілу на попередження". В законодавстві є тільки вимоги щодо попередження про застосування зброї, визначення випадків, коли це дозволено, і випадків, коли цього можна уникнути. Ці правила існують для забезпечення безпеки поліцейських та громадськості під час затримання небезпечних осіб.

Відповідно, до законодавчого акту, а саме ч.2 ст.43 ЗУ «Про Національну поліцію», «Попередження може бути зроблено голосом, а за значної відстані або звернення до великої групи людей - через гучномовні установки, підсилювачі звуку.». Тобто, в даному випадку ми бачимо, що законодавець не врегулює питання щодо «холостого пострілу», а лише вказує на те, що попередження має бути зроблено голосом [1].

Холостий постріл - це вистріл без викиду снаряду, який зазвичай використовується для імітації реального вистрілу під час тренувань. З іншого боку, постріл вгору - це реальний випуск снаряду в повітря, часто використовується як попередження. Обидва типи пострілів мають свої виклики і ризики. Холостий постріл може бути незрозумілим для спостерігачів і, отже, не завжди досягає бажаного ефекту. Постріл вгору, хоча він може бути ефективним для попередження, має ризик ураження, коли снаряд повертається на землю [2].

На нашу думку, застосування холостого пострілу поліцейськими в їхній службовій діяльності пов'язане з численними аспектами безпеки та потенційними ризиками. Важливо зауважити, що використання холостого пострілу повинно завжди супроводжуватися дотриманням відповідних навичок та безпекових процедур.

Несправність зброї, неправильне використання чи недостатнє навчання можуть призвести до нещасних випадків або поранень серед поліцейських. Розстріл порожнього набоевого калібру також може викликати пошкодження навколишнього майна та інших матеріальних цінностей. Недбале використання може призвести до шкоди будівлям, автомобілям, інфраструктурі та іншим об'єктам.

Постріл вгору може представляти ризик для оточуючих осіб, якщо не дотримуються належні протоколи безпеки. Дефектна зброя, випадковий або неконтрольований постріл, неправильне прицілювання або недостатнє оцінювання ситуації можуть призвести до випадкових травм або пошкоджень людей, які перебувають у непосредній близькості.

Україна продовжує вести громадські дебати і обговорення на тему холостого пострілу та пострілу вгору в службовій діяльності поліцейських. Погляди та підходи до цих питань залежать від конкретних ситуацій і думок громадськості.

На сьогоднішній день, в Україні проводяться реформи в поліції, спрямовані на підвищення професіоналізму, дотримання етичних стандартів та підвищення ефективності роботи поліцейських. В рамках цих реформ також обговорюються питання використання сили та зброї поліцією.

Серед ключових факторів, які важливі при прийнятті рішення щодо використання такого виду озброєння, слід відзначити особливості його використання в міських умовах та забудованих територіях. Поліцейська тактика істотно розрізняється від військової, і, отже, ця специфіка вимагає належного уваги при прийнятті рішень [3, с. 6].

Проте захист нашої держави на сьогоднішній день являється пріоритетним напрямом діяльності всіх правоохоронних структур [4].

Висновок полягає в тому, що холостий постріл і постріл вгору можуть мати своє місце в арсеналі інструментів для поліцейських, але вони повинні бути використані з розумінням і відповідно до конкретної ситуації. Важливо, щоб поліцейські були належно навчені використовувати ці методи та дотримуватися усіх законів і етичних норм. У підсумку, ці інструменти можуть бути корисними, але їх використання повинно бути обмеженим, обдуманим і відповідати вимогам безпеки, закону та етиці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

Семенюк В.І. Удосконалення системи навчання курсантів вищих військових навчальних закладів з вогневої підготовки. Сучасна парадигма формування професіоналізму майбутніх фахівців: науково-теоретичний збірник. П-Хм.: ДПУ, 2011. URL: [irbis-nbuv.gov.ua>cgi-bin>ir-bis_nbuv>cgiirbis_64](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64) (дата звернення 18.05.2023)

Тінін, Д., & Мислива, О. (2023). Холостий постріл або постріл вгору: необхідність чи можливість у службово-бойовій діяльності поліцейських (теоретичний аспект). Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право, 2(77), 185-190.

Тінін Д., Антипова А. Тактичні особливості вибору порядку та способу ведення бою в умовах населених пунктів. Молодий вчений. 2022. No 8 (108). С. 5–7. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-8-108-2>.

Гулько, К. О., & Тимофеев, В. П. ЩОДО ПРОБЛЕМИ ЗАГРОЗИ НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ ТА ОСНОВНІ НАПРЯМИ ПРОТИДІЇ ЇМ. Адаптація правової системи України до права Європейського Союзу, 108. <http://pli.nlu.edu.ua/wpcontent/uploads/2022/12/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA29.09.pdf#page=108>

Тимофєєв Володимир Павлович,
старший викладач кафедри тактичної та вогневої підготовки,
Коломисць Дмитро Андрійович,
курсант 3 курсу ФПФПКП.

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

ВАЖЛИВІСТЬ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ НАВИЧОК ЗІ СТРІЛЬБИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Організація та проведення практичних занять в закладах вищої освіти з особливими умовами навчання акцентується на застосуванні, спрямованому на розвиток необхідних навичок і вмінь для поліцейської діяльності. Однією з ключових дисциплін для навчання поліцейських є вогнева підготовка, яка спрямована на навчання та вдосконалення практичних навичок поліцейських у стрільбі по нерухомим та рухомим цілям в обмежений час і з різних положень [1].

Розвиток вогневої підготовки та навчання влучній стрільбі з вогнепальної зброї важливий не лише в Україні, а також у провідних країнах світу. Фахівці аналізують нові інноваційні методи навчання влучній стрільбі та адаптують свої навчальні програми для вогневої підготовки [3].

Під час спостережень видно, як курсанти впевнено виконують вправи з навчальною зброєю, але коли вони потрапляють на вогневий рубіж з бойовим пістолетом, зарядженим бойовими патронами, вони відчують страх та невпевненість. Крім того, виконуючи практичні вправи з вогнепальної зброї, більшість курсантів відчують тривогу, що негативно впливає на їх прицілну стрільбу та кінцевий результат.

Ця реакція абсолютно нормальна як з фізіологічного, так і з психологічного погляду. Люди реагують на дії, пов'язані з небезпечкою та ризиком, емоційно. Проте ці емоції негативно впливають на застосування навичок та спричиняють неузгодженість в рухах курсантів. Важливим показником психологічної стійкості у курсантів є їх здатність до емоційної стабільності, спокійної реакції в стресових ситуаціях, здатність об'єктивно оцінювати ситуацію та діяти адекватно в різних умовах без хвилювання. Емоційна стійкість, як правило, є вродженою якістю, але поступовий вплив виховання може також справляти вплив на ці характеристики [4].

В збройних силах США розроблено цікавий підхід до навчання влучній стрільбі, який враховує 4 темпераменти та 14 психотипів особистості. Для осіб з гіперактивним складом характеру (холерик, меланхолік) або збудливою психікою, застосовується методика, яка спрямована на заспокоєння та досягнення психологічної рівноваги.

У випадку осіб зі спокійним темпераментом (сангвінік, флегматик) акцент робиться на встановленні зворотного зв'язку та комунікації. Важливим є також встановлення психотипу стрілка, оскільки це допомагає підвищити їхню мотивацію через заохочення, психологічне впливання, стримування та інші методи [1, с. 10]. Кожен стрілок має індивідуальні завдання, які враховуються під час навчання і визначають досягнутий рівень, що призводить до присвоєння відповідної кваліфікації (стрілець, влучний стрілець,

снайпер, експерт). Кожна кваліфікація супроводжується відповідним почесним знаком, який впливає на статус військовослужбовця та їхнє фінансове забезпечення.

Багато методів і прийомів навчання влучній стрільбі були запозичені зі спорту в стрільбі, де важливу роль відіграє психологічна напруга. Особлива увага приділяється формуванню психологічної стійкості стрілка, яка визначає їхню здатність швидко адаптуватися до нових та несподіваних умов, що може впливати на результати. В сучасному спорті психологічна підготовка розглядається як важлива частина комплексної підготовки [2, с. 31].

За останні п'ять років дослідження, проведені вченими, допомогли розширити нашу розуміння та можливості у вивченні професійного стрільбища та впливу психотравмуючого стресу на стрілка. Хоча багато методів спрямовані на покращення функціональних можливостей організму, деякі також розглядають аспекти корекції емоційних станів під час змагань. Це включає психом'язове тренування, аутогенне тренування та ідеомоторне тренування, які довели свою ефективність в сучасному стрільбі в якості любительського, так і професійного виду спорту [3].

Отже, у воєнний час, коли загроза безпеці нації зростає, поліцейським слід бути готовими захищати громадян від будь-яких загроз, включаючи збройні конфлікти. Вдосконалені навички стрільби допомагають поліцейським забезпечувати безпеку громадян та зберігати громадський порядок.

В останні десятиліття терористичні акти стали серйозною загрозою для безпеки країни. Поліцейські, маючи високий рівень навичок стрільби, можуть бути більш ефективними в подоланні терористичних загроз та захисті національної інфраструктури [3]. У воєнний час суспільство потребує стабільності та порядку більше ніж будь-коли. Поліцейські повинні бути готові здійснювати контроль над ситуацією, включаючи використання зброї, але це повинно робитися з розумінням і професіоналізмом. Поліцейські є охоронцями правопорядку в будь-якому суспільстві, і їхні навички стрільби допомагають забезпечити виконання законів та наказів у воєнний час. Це особливо важливо для підтримання порядку та недопущення анархії.

Вдосконалення навичок стрільби також підвищує готовність поліцейських до дій у надзвичайних ситуаціях. Вони повинні бути здатні реагувати швидко та ефективно, навіть у найскладніших умовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Владимиров, М. В., Отримання поліцейськими практичних навичок із вогнепальною зброєю в сучасних реаліях та під час воєнного стану. 2023 р.
2. Владимиров, М. В., and В. В. Підгайна. Удосконалення вогневої підготовки поліцейських в умовах воєнного стану. Підготовка правоохоронців в системі МВС України в умовах воєнного стану: зб. наук. пр.[конф.(м. Харків, 26 трав. 2023 р.)]. Вінниця: ХНУВС, 2023.С. 66-69, 2023.
3. Lopaeva, Elena, and Olena Boyko. Система підготовки поліцейських в Україні та закордонний досвід. International Science Journal of Education & Linguistics 2.2 2023 p. 56-62.
4. Шаріпова Д. С. Психологічні особливості особистості спортсменів-стрілків. Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Сер. : Педагогічні та психологічні науки. 2014. № 4. С. 520–530. URL: <http://www.irbisnbnv.gov.ua>.

Форманюк Анатолій Вікторович,
*студент 6 курсу юридичного факультету
Волинського національного університету
імені Лесі Українки*

МІЖНАРОДНИЙ ВИМІР ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА

Верховенство права - фундаментальний принцип, який передбачає рівність усіх і кожного перед законом та неминучість покарання за його порушення та є основоположним принципом у глобальному правопорядку. Одним з китів на яких тримається даний принцип є «Загальна декларація прав людини»

Постановка проблеми:

На 183 пленарному засіданні Генасамблеї ООН 10 грудня 1948 року Загальна декларація прав людини була прийнята абсолютною більшістю голосів: із 56 держав, що брали участь у голосуванні, 48 проголосували за, однак 8 держав утрималися.

Це свідчить не лише про відсутність єдиного підходу у вимірюванні верховенства права серед країн світу, а й навіть серед країн, учасниць ООН.

Також, можна констатувати, що міжнародне право часто є м'яким і не має тієї сили, що й національне право. Відсутність централізованого законодавчого органу іноді стає причиною різних тлумачень та застосування норм міжнародного права, брак санкцій чи інших засобів примусу, призводить до того, що навіть держави, що ратифікували цю декларацію не дотримуються своїх зобов'язань за міжнародним правом. Як наслідок, з кожним роком кількість скарг до ЄСПЛ зростає.

На жаль наша держава ще до недавня входила у трійку лідерів по кількості звернень до ЄСПЛ, приблизно 14,8 % від загальної кількості.

Шляхи вирішення проблеми:

Зміцнення Міжнародних Організацій: Збільшення влади та ресурсів міжнародних організацій, таких як ООН, Міжнародний кримінальний суд, для забезпечення ефективного виконання своїх функцій у сфері прав людини.

Санкції та Механізми Примусу: Розробка ефективних міжнародних санкцій та механізмів примусу для країн, які порушують міжнародне право.

Просвіта та Навчання: Збільшення обізнаності про міжнародне право серед населення та владних структур для підвищення рівня виконання міжнародних норм.

Міжнародне Партнерство: Сприяння міжнародному співробітництву та партнерству для спільного вирішення глобальних проблем та впровадження міжнародних стандартів.

Удосконалення Міжнародного Права: Посилення міжнародного права шляхом розробки нових конвенцій, угод та механізмів розгляду порушено.

Нагляд та Звітність: Встановлення ефективних механізмів перегляду та звітності за дотриманням міжнародних стандартів.

Судова Реформа: вдосконалення процесів та механізмів міжнародного судочинства для забезпечення швидкого та справедливого розгляду справ.

Глобальна Дипломатія: збільшення ролі глобальної дипломатії для вирішення конфліктів та сприяння взаєморозумінню між країнами.

Висновки:

Вирішення проблеми міжнародного виміру верховенства права, вимагає об'єднаних сил усіх країн. Зміцнення ролі міжнародних організацій, розробка ефективних механізмів примусу та посилення свідомості про міжнародне право є ключовими кроками на шляху до гармонізації різних підходів та забезпечення реального дотримання принципів верховенства права. Лише через глобальне співробітництво та впровадження конкретних заходів можна досягти прогресу в цьому важливому аспекті глобального правопорядку.